

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Krajina a společnost

Bc. Lenka Lišková

Nabídka cestovního ruchu v Národním parku Šumava s ohledem na udržitelnost
chráněného území

The offer of tourism in the Šumava National Park with regard to the sustainability
of the protected area

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Dana Fialová, Ph.D.

Praha, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze 18. 7. 2020

Bc. Lenka Lišková

Poděkování

Ráda bych tímto způsobem poděkovala vedoucí práce RNDr. Daně Fialové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost při konzultacích.

Abstrakt

Klíčová slova: Národní park Šumava, udržitelnost cestovního ruchu, průvodcovská činnost, návštěvnická centra

Předložená práce je zaměřena na aktivity, které nabízí Národní park Šumava svým turistům. V teoretické části se vymezuje vybrané území. Další součástí je rozbor některých důležitých pojmů k dané problematice. Jedním z klíčových pojmů je udržitelnost cestovního ruchu. Praktická část představuje vybrané aktivity, které určil terénní výzkum. Hlavními body jsou návštěvnická centra, průvodcovská činnost či nouzová nocoviště. Výsledky jsou založeny na statistických datech NP Šumava, terénním výzkumu a dotazování návštěvníků i obyvatel Šumavy. Práce obsahuje expertní rozhovory členů Národního parku Šumava.

Abstract

Key words: National park Šumava, sustainability of tourism, guide activities, visitor centers

The presented thesis is focused on activities offered by the National Park Šumava to its tourists. The chosen area is specified in the theoretical part. This part also deals with important related to terms on the issue. One of the significant concept is sustainability of tourism. The selected activities are presented in the practical part of this thesis. They were determined by the field research. The main points are visitor centers, guide activities or temporary overnight camp sites. The results are based on statistical data of the National Park Šumava, field research and questioning of visitors and residents of the Šumava Mountains. The whole practical part is accompanied by the professional opinion of members of the National park Šumava.

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíle práce	14
3 Rozbor literatury a zdrojů	15
4 Rozbor problematiky	17
4.1 Cestovní ruch z obecného pohledu	17
4.2 Územní členění v cestovním ruchu.....	26
4.3 Územní ochrana v cestovním ruchu.....	33
4. 3 1 Agenda 21	33
4. 3. 2 Světová organizace cestovního ruchu	35
4. 3. 3 Ramsarská úmluva – úmluva o mokřadech	36
4. 3. 4 Lokality světového dědictví lidstva UNESCO	38
4. 3. 5 Geoparky.....	41
4. 3. 6 Natura 2000.....	41
4. 3. 7 Chráněná území ve světě	41
4.3.9 Národní parky v ČR a na Slovensku.....	45
4.3.10 Národní parky v Evropě a ve světě	60
5 Metodika	67
6 Výsledky	71
6.1 Charakteristika Národního parku Šumava	71
6. 2 Návštěvnická centra Národního parku Šumava	74
6. 2. 1 Návštěvnické centrum Kvilda.....	75
6. 2. 2 Návštěvnické centrum Srní	79
6. 3 Nouzová nocoviště NP Šumava.....	82
6. 4 Splouvání řek v Národním parku Šumava	86
6. 5 Zážitková stezka Polom v horské smrčtině.....	90
6. 7 Bílá stopa - trasy pro návštěvníky na běžeckých lyžích	92

6. 8 Partner Národního parku Šumava	94
6. 9 Zavedení přeshraničního socioekonomického monitorovacího systému v Národních parcích Šumava a Bavorský les	96
6. 10 Průvodci divočinou	107
6. 11 Výsledky dotazníkového šetření	120
7 Diskuze	126
8 Závěr	128
9 Literatura.....	130

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Předpoklady cestovního ruchu	19
Tabulka č. 2: Rajonizace cestovního ruchu pro Plzeňský a Jihočeský kraj (podíl jednotlivých typů krajiny).....	30
Tabulka č. 3: Přírodní předpoklady pro Plzeňský a Jihočeský kraj	31
Tabulka č. 4: Základní geomorfologické členění zájmové oblasti Šumava	32
Tabulka č. 5: Hlavní principy „Globálního etického kodexu pro cestovní ruch“	36
Tabulka č. 6: Mokřady ČR zapsané na Seznam mokřadů mezinárodního významu.....	37
Tabulka č. 7: Přehled biosférických rezervací v České republice	38
Tabulka č. 8: Přehled kategorizace chráněných území IUCN	42
Tabulka č. 9: Výsledky monitoringu návštěvnosti na území NPČS a CHKO LP v roce 2018	51
Tabulka č. 10: Návštěvnost IS středisek v NP České Švýcarsko v roce 2018.....	53
Tabulka č. 11: Přehled národních parků na Slovensku spolu s výměrou a rokem vyhlášení	58
Tabulka č. 12: Přehled národních parků střední Evropy.....	63
Tabulka č. 13: Počet návštěvníků NC Kvilda v letech 2015 - 2018	77
Tabulka č. 14: Počet návštěvníků NC Kvilda v roce 2017 a 2018 v jednotlivých měsících	78
Tabulka č. 15: Počet návštěvníků NC Srní v roce 2015 až 2018 v jednotlivých měsících.....	80
Tabulka č. 16: Počet lodí splouvajících Vltavu v jednotlivých letech (2012 – 2018).....	87
Tabulka č. 17: Počet lodí splouvajících Vltavu v jednotlivých měsících v roce 2018	89
Tabulka č. 18: Plánované aktivity monitoringu návštěvnosti NP Šumava a Bavorský les pro období 2020 – 2030	98
Tabulka č. 19: Rozdělení respondentů přeshraničního socioekonomického monitoringu pro°moduly v procentech.....	99
Tabulka č. 20: Počty výprav v rámci projektu „Průvodci divočinou“ a jejich obsazenost v letech 2008 - 2018 v Národním parku Šumava	110
Tabulka č. 21: Počty výprav v rámci projektu „Průvodci divočinou“ a jejich obsazenost v letech 2008 - 2018 v Chráněné krajinné oblasti Šumava.....	111
Tabulka č. 22: Přehled tras v NP, které vyžadují povolení orgánu ochrany přírody	113
Tabulka č. 23: Přehled dvoudenních přeshraničních tras, které vyžadují povolení orgánu ochrany přírody (NPŠ a NP Bavorský les)	115

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Maslowova pyramida potřeb	20
Obrázek č. 2: Pilíře udržitelného rozvoje	21
Obrázek č. 3: Organizace cestovního ruchu působící v Plzeňském kraji	24
Obrázek č. 4: Mapa turistických regionů ČR.....	27
Obrázek č. 5: Mapa turistických oblastí ČR	27
Obrázek č. 6: Mapa působnosti Euroregionu Šumava.....	28
Obrázek č. 7: Mapa velkoplošných chráněných území v ČR	31
Obrázek č. 8: Mapa základního geomorfologického členění ČR	32
Obrázek č. 9: Kreativní obrazové pojetí projektu „Průvodce k záchraně světa pro líného člověka“	34
Obrázek č. 10: 17 cílů udržitelného rozvoje Agendy 2030	34
Obrázek č. 11: Logo pro „Globální etický kodex pro cestovní ruch“	35
Obrázek č. 12: Mapa biosférické rezervace Šumava	40
Obrázek č. 13: Stupně zvláštní územní ochrany v ČR.....	43
Obrázek č. 14: Mapa s novou zonací včetně klidových území KRNAPu	45
Obrázek č. 15: Grafické zobrazení frekvence návštěv Krkonoš v procentech	47
Obrázek č. 16: Grafické znázornění názoru na zavedení vstupného do KRNAPu.....	48
Obrázek č. 17: Mapa klidových území Národního parku České Švýcarsko s vyznačením turistických tras a cyklotras	49
Obrázek č. 18: Vývoj návštěvnosti NP České Švýcarsko v letech 2009 až 2018	50
Obrázek č. 19: Mapa nové zonace Národního parku Podyjí	54
Obrázek č. 20: Celková návštěvnost NP Podyjí v letech 2011-2019	55
Obrázek č. 21: Návštěvnost NP Podyjí v letech 2011-2019 dle místa sčítaců	56
Obrázek č. 22: Velkoplošné chráněné území přírody v SR	57
Obrázek č. 23: Tatranský národní park.....	59
Obrázek č. 24: Návštěvnost Yellowstonekého a Yosemitekého NP v letech 1905 - 2008	60
Obrázek č. 25: Růst světového turismu v období 1950 – 2002	61
Obrázek č. 26: Posvátná hora Uluru v Národním parku Uluru – Kata Tjuta.....	64
Obrázek č. 27: Skalní útvar Kata Tjuta v Národním parku Uluru – Kata Tjuta	66
Obrázek č. 28: Graf zastoupení respondentů dotazování (n = 200) podle místa bydliště .	69
Obrázek č. 29: Graf zastoupení respondentů dotazování (n = 200) podle věku	70
Obrázek č. 30: Pohled na vlka ve výběhu NC Srní z vyvýšené lávky.....	74

Obrázek č. 31: Mapa trasy jeleního výběhu Návštěvníckého centra Kvilda	76
Obrázek č. 32: Grafické znázornění průběhu návštěvnosti NC Kvilda za rok 2017 a 2018 v jednotlivých měsících	77
Obrázek č. 33: Grafické znázornění průběhu návštěvnosti NC Srní za rok 2016 až 2018 v jednotlivých měsících	81
Obrázek č. 34: Mapa trasy vlčího výběhu Návštěvníckého centra Srní	81
Obrázek č. 35: Provozní řád nouzových nocovišť v Národním parku Šumava.....	82
Obrázek č. 36: Nouzové nocoviště Poledník	84
Obrázek č. 37: Mapa Nouzových nocovišť v NP Šumava	85
Obrázek č. 38: Mapa trasy splouvání Vydry a Otavy	87
Obrázek č. 39: Mapa trasy splouvání Vltavy	88
Obrázek č. 40: Pohled na Zážitkovou stezku Polom v horské smrčíně 1	91
Obrázek č. 41: Pohled na Zážitkovou stezku Polom v horské smrčíně 2	91
Obrázek č. 42: Mapa trasy Bílé stopy na Zlatý stoleček okolo jezera Laka	93
Obrázek č. 43: Označení Partner Národního parku Šumava	94
Obrázek č. 44: Přehled všech návštěv/měsíc počítaných jedním směrem, n=1 316 727.102	
Obrázek č. 45: Zvláštnosti Národního parku Bavorský les, které nemá Národní park Šumava (otevřená otázka), možnost více odpovědí, n = 86, počet pojmů = 110	103
Obrázek č. 46: Zvláštnosti Národního parku Šumava, které nemá Národní park Bavorský les (otevřená otázka), možnost více odpovědí, n = 85, počet pojmů = 105	104
Obrázek č. 47: Snímek z výpravy s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava trasa na Žďánidla	111
Obrázek č. 48: Přehled rozmístění tras Průvodců divočinou v NP Šumava.....	112
Obrázek č. 49: Snímek z výpravy s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava výhled ze Žďánidel.....	116
Obrázek č. 50: Mapa trasy Žďánidla s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava	117
Obrázek č. 51: Informovanost respondentů o vybraných nabízených službách NPŠ (n = 200)	121
Obrázek č. 52: Přehled jak využívané a lákavé jsou vybrané služby NPŠ (n = 200)	121
Obrázek č. 53: Přehled jak využívané a lákavé jsou návštěvnícká centra Srní a Kvilda (n = 200)	123
Obrázek č. 54: Přehled jak využívaná a lákavá je služba Průvodci divočinou (n = 200)	124
Obrázek č. 55: Přehled jak využívaná a lákavá jsou Nouzová nocoviště (n = 200)	125
Obrázek č. 56: Ohrazený prostor pro návštěvníky Sněžky	127

Seznam zkratk

AOPK ČR	Agentura ochrany a přírody České republiky
EDEN	European Destination of Excellence
EU	Evropská unie
GCET	Global Code of Ethics for Tourism
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IC	Informační centrum
IS	Informační středisko
ISS	Informační a strážní služba
IUCN	International Union for Conservation of Nature
KPN	Karkovký park narodowy
KRNAP	Krkonošský národní park
MaB	Man and Biospher
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NATURA 2000	Soustava chráněných území Evropského významu
NC	Návštěvnické centrum
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OSN	Organizace spojených národů
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
RRAPK	Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje
RRAŠ	Regionální rozvojová agentura Šumava
TANAP	Tatranský národní park
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNWTO	United Nations World Tourism Organization

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa evropsky významných lokalit a ptačích oblastí v ČR

Příloha č. 2: Mapa Národního parku Šumava – západní a jižní část

Příloha č. 3: Dotazník

Příloha č. 4: Průvodci přírodou a krajinou Šumavy – Přehled kontaktů 2018

1 Úvod

Šumava je velmi atraktivní turistickou oblastí, která si vybudovala velmi kladnou image. Bezpochyby se o pozitivní dojem zaslouhuje bohatá příroda. Turisty na rozmanitou krásu krajiny může lákat po celý rok a na své si mohou přijít veškeré věkové kategorie.

Správa Národního parku Šumava, Rozvojová agentura Šumava či obyvatelé Šumavy jsou podstatnými aktéry, kteří se snaží vynaložit úsilí o vyšší atraktivitu území, především díky nabízeným službám. Důležité je vědomí o tom, že není podstatné pouze přilákat nové turisty, ale zasloužit se i o to, aby se návštěvníci rádi vraceli.

Dalo by se říci, že nejtěžším úkolem je regulace návštěvníků přímo v samotném Národním parku Šumava (dále NP Šumava). Příroda je zde mnohem kouzelnější a lákavější, ale přístup do ní je mnohem více omezenější díky zonaci NP Šumava. Je velmi obtížné najít určitou rovnováhu mezi návštěvnickou spokojeností a zároveň udržet přírodu téměř nedotčenou.

Nabídku služeb a aktivit, které jsou k nalezení právě v NP Šumava, představuje předložená práce. Práce se věnuje především průvodcovské činnosti a návštěvnickým zařízením v NP Šumava. Výsledky hovoří o míře úspěchu nabízených služeb mezi návštěvníky. Zda jsou vhodně zvolena či jak jsou oblíbená. Důležité je i povědomí a způsob propagování nabízených služeb.

Cestovní ruch v národních parcích je velmi odlišný a musí se k němu přistupovat naprosto specifickým způsobem. Ačkoliv jde v těchto oblastech především o ochranu přírody, stále jsou závislé i na svých návštěvnících. Na současný stav vybraných služeb v NP Šumava mimo jiné poukazují statistiky, expertní rozhovory či názory samotných návštěvníků, které práce zahrnuje.

2 Cíle práce

V předkládané diplomové práci jsou stanoveny cíle, které se dělí na jeden hlavní cíl a na dva dílčí cíle. Hlavním cílem je zjistit, které služby cestovního ruchu, resp. atraktivity cestovního ruchu, jsou v současné době nabízené v Národním parku Šumava pro návštěvníky. Důraz je kladen na to, jaké možnosti mají návštěvníci v přísně chráněné krajině s ohledem na udržitelnost. Zároveň sleduje nejnovější trendy, pomocí kterých je destinace schopná přitáhnout pozornost návštěvníků. Důležitým zdrojem informací pro dosažení hlavního cíle jsou získané rozhovory se členy Správy Národního parku Šumava. K docílení hlavního cíle jsou stanoveny další dva dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je zjistit, jak jsou vybrané atraktivity oblíbené u návštěvníků v praxi. Ukazatelem jsou statistická data návštěvnosti v NP Šumava. Druhým dílčím cílem je zjistit oblíbenost u veřejnosti. Cíle pomůže dosáhnout dotazníkové šetření. Mezi respondenty jsou například turisté nebo obyvatelé Šumavy. Výsledky kromě oblíbenosti odhalí i povědomí a další poznatky o vybraných atraktivitách na území. Další neméně důležitý krok k dosažení stanovených cílů bylo terénní šetření.

Hlavní cíl

Zjistit jaké atraktivity cestovního ruchu jsou v současné době nabízené návštěvníkům v Národním parku Šumava, s ohledem na udržitelnost a současné trendy.

Dílčí cíle

Zjistit jaká je oblíbenost vybraných atraktivit z pohledu:

- Národního parku Šumava (statistická data, rozhovory),
- veřejnosti (dotazníkové šetření).

3 Rozbor literatury a zdrojů

Podstatnou součástí práce tvoří praktická část založená na terénním výzkumu. Tomu však předcházeli rozbor odborných knižních publikací, článků a internetových zdrojů, jenž pomohl do úvodu celé problematiky a definování základních pojmů, které práce obsahuje. V nadcházejícím textu jsou uvedeny prameny, které byly nápomocny při studiu problematiky. Vybrané zdroje týkající se problematiky definují základní pojmy jako například cestovní ruch, udržitelnost cestovního ruchu, územní ochrana či průvodcovská činnost.

Cestovní ruch a jeho formy jsou uvedeny například v knize *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů* (Ryglová, 2009). Dále je cestovní ruch spolu s destinací cestovního ruchu vysvětlen v publikaci *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci* (Jakubíková, 2012). Palatková (2011) je autorkou knih objasňující pojmy jako marketingový a destinační management, distribuční cesty a s nimi související informační systémy destinace, a to konkrétně například turistická informační centra. Seznámení se se související problematikou cestovního ruchu se objevuje v teoretické části s dalšími vybranými zdroji.

Udržitelný rozvoj je velmi obsáhle popsán ve stejnojmenné publikaci od Nováčka (2010), kde mimo jiné rozebírá otázky zkoumání možných budoucností včetně situace, která by se nevyvíjela příliš pozitivním směrem a s udržitelným rozvojem by to nedopadlo dobře. Významná literatura na téma udržitelného cestovního ruchu je od Zelenky a kol. (2013), která se zaměřuje přímo na problematiku v chráněných územích. Územní ochrana je v práci zmíněna ve světovém měřítku i lokálně. Důležitou roli má *Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny* obsažen v publikaci *Zákony 2017 VI.: úplné znění* (2017).

Podkladem pro studium průvodcovské činnosti je například kniha *Průvodcovské činnosti* (Seifertová a kol., 2013) nebo *Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu* (Orieška, 2007). Orieška (2010) je autorem i další užitečné publikace *Služby v cestovním ruchu*.

Dalším krokem je vymezení a seznámení se s vybranou oblastí. Praktická část práce se zabývá problematikou na území NP Šumavy. Nejprve však došlo k její charakteristice v širším měřítku. Příkladem je vymezení Šumavy podle turistických regionů České republiky. Řehořová (2010) v publikaci *Geografie České republiky* dělí Českou republiku podle ATUR ČR na 15 regionů. Nejdřív (2011) uvádí mnohem častěji používané dělení

na turistické regiony ČR vymezené pomocí Centrály cestovního ruchu – CzechTourism, a to do 17 regionů a 40 oblastí.

Správa NP a CHKO Šumava příležitostně vydává svoji vlastní literaturu. Na jedné z nich je založena kapitola *Charakteristika Národního parku Šumava*. Další zajímavá vlastní publikace je *Krajina Národního parku Šumava – vsi, jejich struktura a vývoj* (Jablonská a kol., 2011), která byla také vydána díky financování z prostředků Státního fondu životního prostředí ČR. Publikace obsahuje výsledky hodnocení jednotlivých krajinných celků šumavské krajiny národního parku. Perlín a Bičík (2010) jsou autory velmi užitečné publikace o vybrané oblasti Šumavy a jejím lokálním rozvoji.

Správa NP a CHKO během roku vydává nespočet reklamních materiálů, brožur apod. Pravidelně vydává čtvrtletník časopisu Šumava a každý uplynulý rok shrnuje v ročence. Důležitý internetový zdroj jsou samotné oficiální stránky NP Šumava, kde je k dispozici nespočet dalších užitečných článků a informací.

V neposlední řadě stojí za zmínku bakalářská práce zpracovaná v roce 2009 studentkou Univerzity Karlovy v Praze Veronikou Crhonkovou na téma *Nouzová nocoviště v Národním parku Šumava*. V té době byla nouzová nocoviště úplnou novinkou v nabídce služeb NP Šumava, práce se zabývá tím, jaká byla prvotní reakce turistů.

Inspiraci při postupu pro terénní výzkum přinesly užitečné knihy jako *Úvod do regionálního výzkumu* (Kopp, 2001) nebo *Metody geografického výzkumu* (Mirvald, 1998). Další praktické rady a informace při tvorbě poskytla publikace *Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů* (Voženílek, Kaňok, 2011). Dalším zajímavým zdrojem pro zorientování je *Úvod do tvorby empirických prací pro cestovní ruch* (Jašíková, Trousil, 2009).

4 Rozbor problematiky

4.1 Cestovní ruch z obecného pohledu

Cestovní ruch se stal pro mnoho lidí podstatnou součástí života. Zelenka a Pásková (2012, s. 83) velmi výstižně definují cestovní ruch (též turismus) jako „komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovní či jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám, tedy i provozování zařízení se službami pro tyto cestující osoby včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit na uvedené aktivity“.

O navštíveném místě či cíli cesty, můžeme v obecném slova smyslu hovořit jako o destinaci. V užším slova smyslu můžeme použít pojem destinace cestovního ruchu, který Királ'ová a Straka (2013, s. 9) definují jako „přirozený celek, který má z hlediska podmínek rozvoje cestovního ruchu jedinečné vlastnosti, odlišné od jiných destinací“.

UNWTO (2007) vydalo Praktickou příručku managementem cestovního ruchu, kde popisuje základní prvky turistické destinace. Destinace obsahuje řadu základních prvků, které přitahují návštěvníky k cíli a uspokojují jejich potřeby při příjezdu. Tyto základní prvky lze rozdělit na atraktivity, které je „nutné vidět“ nebo „nutné vyzkoušet“ a na ostatní prvky (Cho, 2000). Poskytování a kvalita těchto prvků má mít vliv na rozhodnutí návštěvníků o jejich cestě. Přehled šesti prvků z Praktické příručky managementem cestovního ruchu (UNWTO, 2007):

- attractions – často zaměřené na pozornost návštěvníků a mohou poskytnout počáteční motivaci pro turisty k návštěvě cíle,
- public and private amenities – jedná se o širokou škálu služeb a zařízení, které podporují pobyt návštěvníků a zahrnují základní infrastrukturu, jako jsou veřejné služby, veřejná doprava a silnice, jakož i přímé služby pro návštěvníky, jako jsou ubytování, informace pro návštěvníky, zařízení pro rekreaci, průvodce, operátory a služby stravování a nakupování,
- accessibility – návštěvníci by měli být schopni cestovat v rámci místa určení relativně snadno,

- image – jedinečný charakter nebo image je rozhodující pro přilákání návštěvníků do cíle, nestačí mít dobrou škálu atrakcí a vybavení, pro propagaci cíle mohou být použity různé prostředky, image cíle zahrnuje jedinečnost, památky, scény, kvalitu životního prostředí, bezpečnost, úroveň služeb a vstřícnost lidí,
- price – ceny jsou důležitým aspektem konkurence cílových destinací s ostatními destinacemi, cenové faktory se týkají nákladů na dopravu, ubytování, atrakce a služby destinace,
- human resources – cestovní ruch je náročný na pracovní sílu a interakce s místními komunitami je důležitým aspektem cestovního ruchu.

Není snadné obstát v konkurenci v jakémkoliv odvětví, a to samé platí i pro cestovní ruch, proto destinace musí návštěvníkům nabízet kromě zážitků i přidanou hodnotu. Nabídka závisí na organizaci v destinaci. Prosadit se na trhu není jednoduché a mnohem náročnější je se na něm i udržet. Management destinace popisuje Királ'ová a Straka (2013, s. 12) jako „soubor koordinovaných technik, nástrojů a opatření uplatňovaných při plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v destinaci za účelem dosažení jeho udržitelného rozvoje a zachování konkurenceschopnosti na trhu“.

Předpoklady a podmínky pro vznik a rozvoj cestovního ruchu v destinaci jsou nepostradatelné. Tři typy předpokladů vymezil podle funkčně chorologického členění Mariot (1983) jako lokalizační, realizační a selektivní (viz tabulka č. 1). Přírodní potenciál u lokalizačního faktoru je rozhodující pro většinu aktivit cestovního ruchu a rekreace. Z rekreačního hlediska jsou nejatraktivnější hory. Pro kulturní potenciál je specifický zásah člověka do krajiny. U realizačních předpokladů se jedná především o dostupnost, ubytovací zařízení nebo například turistická informační centra.

Tabulka č. 1: Předpoklady cestovního ruchu

Lokalizační	Přírodní Kulturně-municipální
Realizační	Komunikační Materiálně-technické
Selektivní	Politické Administrativní Demografické Urbanizační Sociologické Ekologické Personální

Zdroj: Zelenka, Pásková (2012) (Mariot 1983) vlastní zpracování

Atraktivita cestovního ruchu Schwarzhoffová a Kotíková (2014) dělí na čtyři hlavní typy: první jsou přírodní prvky v krajině (pláže, řeky, jeskyně, lesy), druhý typ je atraktivita, která byla vytvořena člověkem (hrady, zámky), třetí typ je krajina, kterou také vytvořil člověk, a to za účelem návštěvy (zábavní centra, aquaparky), posledním typem jsou speciální události a festivaly, které nemají stálého trvání, jsou pouze dočasným lákadlem. Dále zmiňují důležitý fakt o předpokladu pro rozvoj cestovního ruchu v daném místě, a tím je existence minimálně jedné z uvedených atraktivit, která bude turisty lákat k návštěvě. Upozorňují, že často dochází k záměně termínu atraktivita s destinací.

Houška (2014) rozděluje aktivity cestovního ruchu do dvou subsystémů. Prvním je přírodní, který zahrnuje aktivity založené na aktivní turistice, rekreaci, poznávání přírody nebo sportovní činnosti realizované v přírodě a druhým subsystémem je kulturní, který zastupuje cesty, které jsou uskutečněny za kulturním poznáním či zábavnými a jinými akcemi.

Motiv k cestování vzniká podle potřeb nebo přání účastníka. Liší se mezi jednotlivci a skupinou, zároveň u každého jednotlivce dochází také k rozdílným potřebám. K odlišnému motivu dochází například i podle pohlaví, věku či národnosti účastníka. Maslow vypracoval hierarchii potřeb, od které se vyvíjí i potřeby v cestovním ruchu. Kotíková a Schwarzhoffová (2014) vztahují potřeby v cestovním ruchu k Maslowově

pyramidě potřeb (viz obrázek č. 1) následovně: fyziologické potřeby jsou uspokojovány ve formě stravovacích služeb, bezpečnost prostřednictvím ubytovacích služeb či pojištění, potřeba sounáležitosti je uspokojována pomocí kontaktů s jinými účastníky či místními obyvateli, uznání souvisí s cestovatelskou prestiží a potřebu seberealizace lze uspokojit díky službám v programové oblasti.

Obrázek č. 1: Maslowova pyramida potřeb

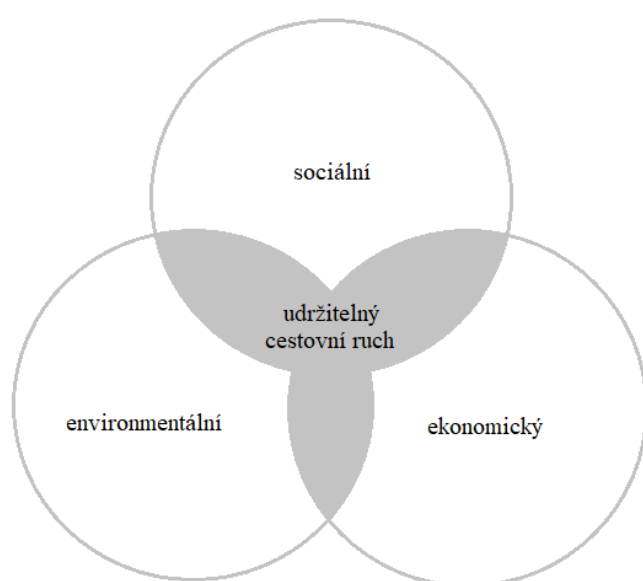

Zdroj: Maslow (1970) (Zelenka, Pásková, 2012) vlastní zpracování

Cestovní ruch můžeme rozlišit podle vlivu na životní prostředí. Pokud svým přístupem nebere ohled na životní prostředí, hovoříme o „tvrdém“ turismu, který je často spojen s masovým turismem. Opačný uvědomělý přístup a šetrné chování k prostředí, vedoucí k udržitelnému rozvoji nazýváme „měkký“ turismus. Tendence rozvíjení alternativní formy cestovního ruchu je opakem k masovému cestovnímu ruchu. Masový cestovní ruch reprezentuje především cestování ve velké skupině a zároveň je příčinou unifikace produktů, služeb a zážitků. Logicky vyplývá, že alternativní cestovní ruch je záležitostí malých skupin, který zároveň klade důraz na udržitelné chování, (Kotíková, 2013). Setkáváme se v této souvislosti i s pojmem „green tourism“ – zelený turismus. Všechny druhy a formy udržitelného cestovního ruchu lze označovat jako zelený cestovní ruch (lze sem zařadit například ekoturistiku, venkovský cestovní ruch, agroturistiku nebo ekoagroturistiku). Návštěvníci touží splynout s přírodou a respektují a chrání přírodní bohatství, (Závodná, 2015).

Pojem udržitelnost je často spojován s cestovním ruchem. Od prvotního termínu „trvale udržitelný rozvoj“ se ale v současné době spíše ustupuje, jelikož pojem „trvale“ je značně diskutabilním. Cílem udržitelného cestovního ruchu je ochrana a zachování životního prostředí. Pokud hovoříme o udržitelném rozvoji, nesmíme opomenout tři základní oblasti – pilíře: environmentální, sociální a ekonomický (viz obrázek č. 2). Jedná se o rozvoj, který „současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a současně nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“ (Zelenka, Pásková, 2012, s. 591).

Obrázek č. 2: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: vlastní zpracování

Cestovní ruch způsobuje kromě pozitivních i negativní dopady na tři uvedené oblasti udržitelnosti. Velkým rizikem pro environmentální pilíř bude vždy sám člověk, a jak moc velký bude jeho dopad na životní prostředí, ovlivňuje především svým chováním. Správným krokem je vzdělání a výchova k šetrnému chování nejen návštěvníků ale i místních obyvatel. Dostatečná informovanost vede veřejnost k uznání důležitosti ochrany životního prostředí.

S cestováním souvisí další negativní dopady na přírodní prostředí jako je využívání zdrojů, znečišťování ovzduší, půdy, vody a krajiny, přetížení infrastruktury, stavební aktivity, degradace kulturního dědictví, odlesňování, hluk či narušování fauny i flóry, vedoucí až k vymírání živočišných a rostlinných druhů. Na rozvoj cestovního ruchu má vliv však i sama příroda v důsledku globálních změn jako jsou například přírodní katastrofy, změny

klimatu nebo oteplování (příklad: oteplování vede k úbytku sněhu, což je důsledkem menšího zájmu o sportovní aktivity v zimní sezoně v dané destinaci). Příroda oceňuje „zelené chování“ návštěvníků a návštěvníci preferují neznečištěné prostředí.

Finanční prostředky získané z cestovního ruchu (př. příjmy ze vstupů) se mohou použít právě na financování ochrany či obnovy přírody. Ryglová (2009) uvádí, že v určitých případech s ohledem na udržitelný rozvoj je nutné uplatňovat principy demarketingu, kdy záměrně regulujeme pohyb lidí na vybraném území a snižujeme cíleně poptávku. K tomu se využívá například zpoplatnění nebo řízení vstupu do přírodních rezervací či národních parků. Atraktivita destinace bývá často důsledkem vzniku národních parků či jiné územní ochrany. Často se setkáme s problematikou ukazující limity přírodního prostředí, jinak řečeno zatížení daného území. Pokud hovoříme o maximálním možném zatížení území vlivem činností člověka, aniž by došlo ke snížení kvality životního prostředí a ekosystému, jedná o takzvanou únosnou kapacitu prostředí. Jde se o ukazatel, který měří zranitelnost lokality. Koncept únosné kapacity při optimalizaci cestovního ruchu je využíván v mnoha územích. (Zelenka, Pásková, 2012) Pokud je v destinaci míra únosnosti překročena v počtu návštěvníků, dochází ke snížené schopnosti s vypořádáním se s nadměrným využíváním a v důsledku může dojít k oslabení až ke zničení přírodního prostředí destinace (Kiráľová, Straka, 2013).

Cestovní ruch má svoje klady i zápory, které mohou společnost rozdělit na dvě skupiny. První skupina získává výhody z příjezdu turistů a druhá skupina na úkor turistů strádá, tzv. duální společnost (Zelenka, Pásková, 2012). Jako příklad skupiny, která kvůli turistům neprofituje ba naopak, uvádí Fialová (2012) obyvatele, kteří jsou vytlačováni z prestižního sídla na periferii. Další jevy sociálních dopadů uvádí Závodná (2015) jako například komodifikaci (adaptace kultury na požadavky cestovního ruchu), standardizaci (návštěvníci nechtějí poznávat pouze nové věci, ale očekávají v destinaci obchody, restaurace apod., které znají), hraná autentičnost či přizpůsobení se turistické poptávce (například na poptávku po suvenýrech).

Cestovní ruch je pro ekonomiku velmi významný, dokonce některé státy či regiony jsou na něm vyloženě ekonomicky závislé. Přínos a rozvoj má i pro mnoho dalších služeb, které přímo i nepřímo souvisí s uspokojováním potřeb návštěvníků, hovoříme o tzv. multiplikačním efektu. Multiplikační efekt se tak může dotýkat například ubytovacích a stravovacích služeb nebo naopak odvětví jako je stavebnictví. Důležitým ekonomickým

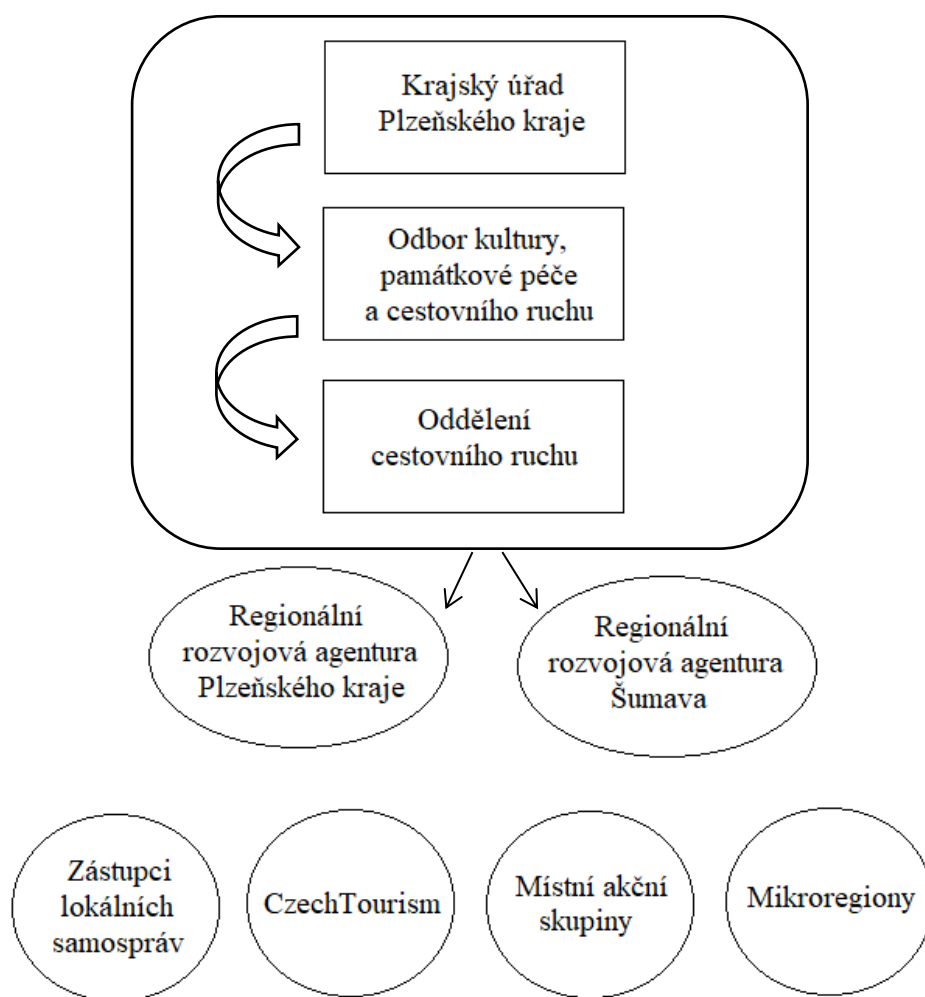
přínosem je zvýšení zaměstnanosti, ale paradoxně sezónnost v dané destinaci může zaměstnanost oslabit (Fialová, 2012).

Bohužel dochází i k úmyslnému zkreslení udržitelnosti pod výrazem „greenwashing“ jinak řečeno natírání na zeleno. V praxi se stává, že podniky „natírají“ své výrobky na zeleno, aby pouze vyvolaly dojem chování s dobrými úmysly a díky tomu se pak jeví v mnohem lepším světle svým zákazníkům včetně investorů. (Závodná, 2015)

Projekt, který podporuje modely udržitelného rozvoje cestovního ruchu ve státech Evropské unie je iniciativou Evropské excelentní destinace (European Destination of Excellence zkráceně EDEN). Iniciativa je založena na národních soutěžích a výsledkem je výběr turistického „cíle excellence“ pro každou zúčastněnou zemi. Soutěž se koná každý druhý rok. Díky výběru destinací EDEN dochází k upozorňování na hodnoty, rozmanitost a společné rysy evropských turistických destinací. (EDEN, 2019)

Pokud zmíníme organizační řízení cestovního ruchu v konkrétní destinaci, lze hovořit o organizaci destinačního managementu. Následující text popisuje organizace cestovního ruchu působící v Plzeňském kraji zobrazené na obrázku č. 3. Zdrojem informací je dokument *Koncepce rozvoje cestovního ruchu Plzeňského kraje pro období 2014 – 2020* (2013).

Obrázek č. 3: Organizace cestovního ruchu působící v Plzeňském kraji

Zdroj: Koncepce rozvoje CR PK (2013)

Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu a Oddělení cestovního ruchu

- podporuje marketingové aktivity v oblasti CR či spolupráci a koordinaci klíčových aktérů rozvoje CR, vydává informační materiály, zajišťuje prezentace, iniciuje přeshraniční spolupráci v oblasti CR, je financován ze státního rozpočtu

Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje (RRAPK)

- poskytuje odborné poradenské služby územní samosprávě v Plzeňském kraji a podporuje ekonomický a sociální rozvoj regionu, tvoří analýzy, koncepty a programy, realizuje přípravy a řídí rozvojové projekty, vykonává činnost hlavní kanceláře Sdružení měst a obcí Plzeňského kraje,

Regionální rozvojová agentura Šumava (RRAŠ)

- buduje a rozvíjí regionální informační systém, propaguje region v médiích, zpracovává marketingový plán a jeho plnění pro oblast Šumavy, financována je díky Fondům Evropské unie, městům a obcím na Šumavě, Fondům Euroregionu Šumava a JZ Čechy či vlastním zdrojům

CzechTourism

- podporuje příjezdový a domácí CR, propaguje konkrétní oblasti CR, propaguje ČR jako atraktivní turistickou či kongresovou destinaci na zahraničním i domácím trhu, financování je díky příspěvkové organizaci MMR ČR

Mikroregiony Plzeňského kraje

- strategické rozhodování a zpracování rozvojových dokumentů mikroregionů, které slouží k identifikaci potřeb, určení směrů rozvoje a definování mikroregionálních programů a aktivit, financování probíhá formou členských příspěvků, krajských rozpočtů, státních rozpočtu, sponzoringu apod.

V rámci organizace a řízení se u turistického regionu Šumava podílí Plzeňský i Jihočeský kraj včetně RRAŠ. RRAŠ spolupracuje s NP Šumava i s NP Bavorský les. Agentura se v minulosti podílela například na realizaci projektu Turistický destinační management Bavorský les – Šumava, jehož cílem je spojit oba turistické regiony v jednu společnou oblast plnou atraktivních zážitků (Petríčková a kol., 2011).

4.2 Územní členění v cestovním ruchu

Pokud hovoříme o určitém území, můžeme k vybranému prostoru přistupovat pod pojmem region. Nejdí (2011) uvádí dva důležité typy regionů, a to region cestovního ruchu a administrativní region. Region cestovního ruchu je charakteristický zejména stejnorodým geografickým a geomorfologickým územím, kulturně-historickým dědictvím či historickým a kulturním vývojem. Další možné dělení je podle struktury regionu na dva typy geografických regionů, a to homogenní, který má stejnorodé vlastnosti a nehomogenní, pro který je typická síla a funkčnost vazeb mezi jednotlivými prvky území (Kotíková, Schwartzhoffová, 2014). V souvislosti s cestovním ruchem narazíme na oba typy geografických regionů.

Uspořádání ČR si však žádalo efektivnější určení regionů cestovního ruchu pro lepší propagaci cílových oblastí. Pro tyto účely před 20 lety vzniklo rozdělení na 15 turistických regionů a 43 turistických oblastí, včetně přidělení koordinátorů. Ačkoliv byla snaha počet zredukovat, nakonec došlo v roce 2010 pouze k novému uspořádání na 17 regionů a 40 oblastí. O zmíněné uspořádání se zasloužila Česká centrála cestovního ruchu – CzechTourism. Agentura využívá dělení především pro marketingové účely a sledování statistických dat. (Plzáková, Studnička, 2014) Hierarchicky vyšší jednotkou je turistický region. Ten může být jak homogenní, tak heterogenní a pojetí dle CzechTourismu klade důraz na organizačně ekonomické vazby. Menší jednotkou je turistická oblast, definována jako územní celek specifický potenciálem převážně homogenních přírodních podmínek, vlastností a předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu (Kotíková, Schwartzhoffová, 2014). Šumava patří do turistického regionu ČR s identickým názvem „Šumava“, jak lze vidět na obrázku č. 4, to samé platí i pro turistickou oblast ČR, kde název je totožný (viz obrázek č. 5 – oblast č. 6). Z obou map na zmíněných obrázcích vyzorujeme, že rozložení turistické oblasti Šumavy zůstává stejné jako v případě turistického regionu Šumava.

Pozastavíme se ještě nad administrativním členěním regionu, které může vycházet podle Evropské unie (EU) z jednotné nomenklatury územních statistických jednotek (NUTS - Nomenclature of Units for Territorial Statistics) pro účely mezinárodního porovnání. Členské státy EU jsou rozděleny do tří regionů, české vymezení jednotek je CZ NUTS: NUTS 1 (Česká republika), NUTS 2 (sdružené kraje: Praha, střední Čechy, severozápad, jihozápad, severovýchod, jihovýchod, střední Morava, Moravskoslezsko) a NUTS 3 (kraje – 14 krajů plus hlavní město Praha). Nižší úroveň jednotek je LAU (Local Administrative

Units), u nás tedy: LAU 1 (okresy) a LAU 2 (obce). Zájmová oblast Šumava zasahuje do dvou krajů ČR, a těmi jsou Plzeňský a Jihočeský kraj.

Obrázek č. 4: Mapa turistických regionů ČR

Turistické regiony České republiky

Zdroj: CzechTourism, 2018

Obrázek č. 5: Mapa turistických oblastí ČR

Turistické oblasti České republiky

Zdroj: CzechTourism, 2018

Region má jasně vymezené hranice a nezáleží na tom, zda jsou vytvořeny přirozeně nebo účelově. V obecném slova smyslu si „Šumava“ jako příroda žádné pevně dané hranice nevytyčuje. Je vhodné ale neopomenout ani hranice státní. Na přilehlé německé straně se nachází NP Bavorský les. Miko (2010) zařazuje NP Šumava a NP Bavorský les k nejvýznamnějším bilaterálním chráněným územím v Evropě. Neopomínají však ani další přilehlou zahraniční oblast na straně rakouské a česko-německo-rakouské pomezí řadí k nejrozsáhlejším souvislým lesním masivům střední Evropy (Miko, 2010). Pokud uchopíme hranici jako právní pojem, můžeme k ní přistoupit jako k tomu hlavnímu, co podél sebe formuje území, které je její existencí přímo ovlivněno. Zmíněné území můžeme nazývat pojmy pohraničí či příhraniční region (Dokoupil, 2012). Sdružování a účelové vytváření dalších forem regionů vede například k zakládání mikroregionů (v ČR je více než 550 mikroregionů) či euroregionů. Pokud dojde v příhraničním regionu na území států EU a přidružených států ke spolupráci, můžeme pak hovořit o euroregionu. Na obrázku č. 6 můžeme vidět, jak se uvedené trilaterální území propojuje a tvoří tak Euroregion Šumava. Každá ze zemí má svůj přesný název euroregionu, u nás již zmíněný Euroregion Šumava, na německé straně Euregio Bayerischer Wald-Unterer Inn a v rakouské části Euregio Mühlviertel (Dokoupil, 2012). Hlavním úkolem je koordinace a zkvalitnění přeshraniční spolupráce, výměna informací a reprezentace Euroregionu Šumava.

Obrázek č. 6: Mapa působnosti Euroregionu Šumava

Zdroj: ČSÚ, 2018

Dalším pojem, který využíváme k územnímu členění a plánování je krajina. Krajina je podle Kotíkové a Schwartzhoffové (2014, s. 19) „část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem a vytvořeným souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačních prvků“. Krajina přírodní je na rozdíl od krajiny kulturní minimálně ovlivněna činností člověka a vznikla působením přírodních sil. Kulturní krajina má přeměněný přírodní ráz podle potřeb člověka, dále se rozlišuje podle funkce na krajinu výrobní, obytnou a rekreační, podle stupně přeměny na krajinu venkovskou, předměstskou a městskou. Výskyt jednoho typu krajiny je v ČR ojedinělé, krajina převážně plní vždy více funkcí najednou. (Kotíková a Schwartzhoffová, 2014)

Rekreační krajina je rozdělena z hlediska funkčně-prostorového využití území na šest typů (viz tabulka č. 2). Horská krajina je přírodně nejatraktivnější, díky členitosti reliéfu, bohatému zastoupení lesních ploch a travních porostů. Typická je nízkou hustotou osídlení, ale naopak je zde hojný výskyt ubytovacích zařízení, což potvrzuje atraktivitu území. Zastoupení lůžek v horských oblastech je téměř jedna třetina v ČR. Velkoplošné pískovcové skalní útvary svojí rozlohou zaujímají pouze 1,5% rozlohy ČR, nicméně pro turisty jsou také velmi atraktivní. Díky své výjimečnosti jsou všechna chráněna jednou z forem zvláště chráněných území (CHKO nebo NP). Lákavá jsou pro svá takzvaná skalní města, která nabízejí zajímavé skalní útvary jako skalní věže, bloky, stěny apod. Za urbanizované prostory je zde považováno území s hustotou obyvatel vyšší než 300 obyvatel na km², včetně obcí s počtem obyvatel vyšším než 20 tis. obyvatel. Urbanizované prostory jsou typické vysokým podílem zastavěné plochy a vysokou hustotou zalidnění. Venkovská krajina byla vymezena třemi typy, jednotlivé typy se odlišují stupněm rozvinutosti předpokladů pro cestovní ruch. Za zmínku stojí, že téměř 70 % objektů individuální rekreace jsou situovány ve venkovském prostoru. V literatuře se můžeme setkat i s pojmem druhé bydlení, který nahrazuje termín objekt individuální rekreace. Druhé bydlení má u nás velmi velký podíl pro domácí cestovní ruch. Za domácí cestovní ruch se považuje cestování či pobyt ve vlastním státě, avšak mimo místo jejich pobytu, za účelem například využití volného času, ne však trvající déle než jeden rok. (Vystoupil, Šauer a kolektiv, 2011)

Z hlediska funkčně-prostorového využití území převažuje Plzeňský a Jihočeský kraj typem venkovské krajiny. V tabulce č. 2 je zobrazen podíl jednotlivých typů krajiny podle Vystoupila, Šauera a kolektivu (2011) pro oba kraje. Hlavním rozdílem v porovnání je, že v Jihočeském kraji převazuje typ venkovské krajiny s velmi příznivými předpoklady

cestovního ruchu (45,6 %) a v Plzeňském kraji převazuje typ venkovské krajiny s průměrnými předpoklady pro cestovní ruch (40,3 %).

Tabulka č. 2: Rajonizace cestovního ruchu pro Plzeňský a Jihočeský kraj (podíl jednotlivých typů krajiny)

	Plzeňský kraj	Jihočeský kraj
Horská krajina	20,7 %	20,4 %
Venkovská krajina s velmi příznivými předpoklady pro CR	34,3 %	45,6 %
Venkovská krajina s průměrnými předpoklady pro CR	40,3 %	29,7 %
Venkovská krajina s minimálními předpoklady pro CR	0 %	0,4 %
Urbanizované prostory	4,7 %	3,9 %
Pískovcové skalní útvary	0 %	0 %

Zdroj: Vystoupil, Šauer a kolektiv (2011)

Plzeňský kraj je bohatý svými přírodními hodnotami, díky téměř 16% zastoupení velkoplošných zvláště chráněných území (NP a CHKO Šumava, CHKO Český les) má velké přírodní předpoklady pro cestovní ruch. Plzeňský kraj drží první příčku v počtu 24 přírodních parků (14,2% rozlohy kraje) mezi regiony ČR.

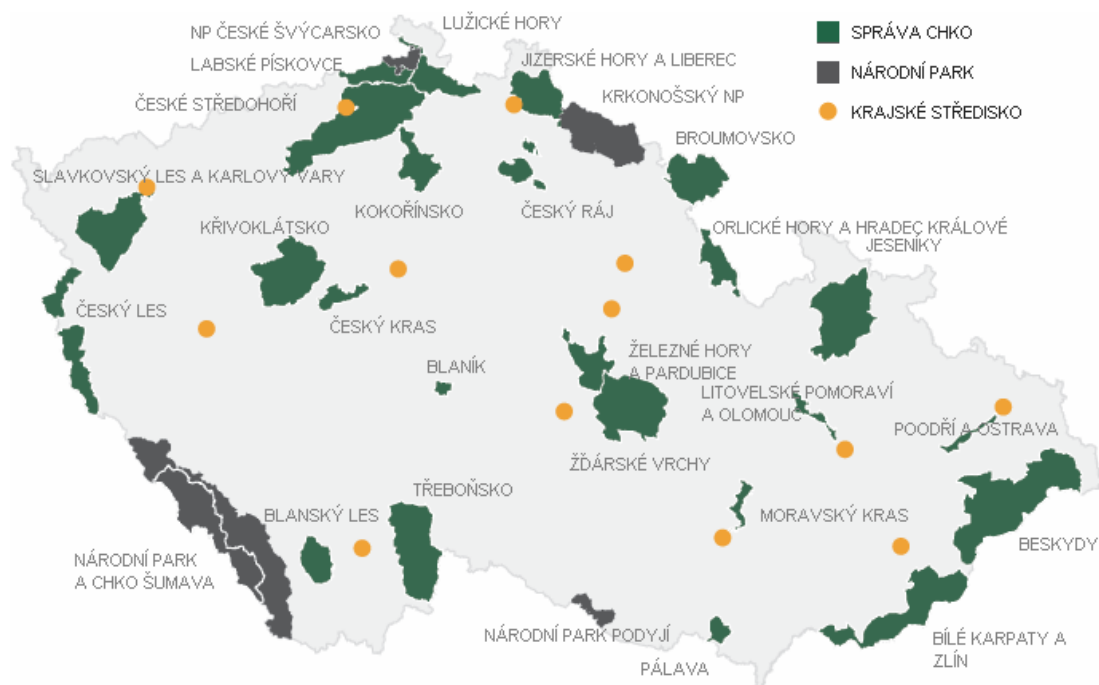
Nejpozoruhodnější postavení z hlediska přírodního potenciálu v ČR má ale Jihočeský kraj. V žebříčku zastoupení maloplošných zvláště chráněných území je na prvním místě v ČR, s celkovým počtem 302. V Jihočeském kraji se také rozprostírá NP a CHKO Šumava, další zastoupení velkoplošných zvláště chráněných území má v CHKO Třeboňsko a CHKO Blanský les. Zmíněné přírodní předpoklady jsou přehledně uvedeny v tabulce č. 3 a přehled velkoplošných chráněných území v ČR je na obrázku č. 7.

Tabulka č. 3: Přírodní předpoklady pro Plzeňský a Jihočeský kraj

		Plzeňský kraj	Jihočeský kraj
Podíl velkoplošných zvláště chráněných území na rozloze kraje	NP	4,59 %	3,41 %
	CHKO	11,21 %	16,36 %
Počet maloplošných zvláště chráněných území	NPR	6	12
	NPP	5	10
	PR	83	100
	PP	82	180
Podíl plochy přírodních parků na rozloze kraje		14,2 %	9,4 %

Zdroj: Vystoupil, Šauer a kolektiv (2011)

Obrázek č. 7: Mapa velkoplošných chráněných území v ČR

Zdroj: Wikipedia, 2018

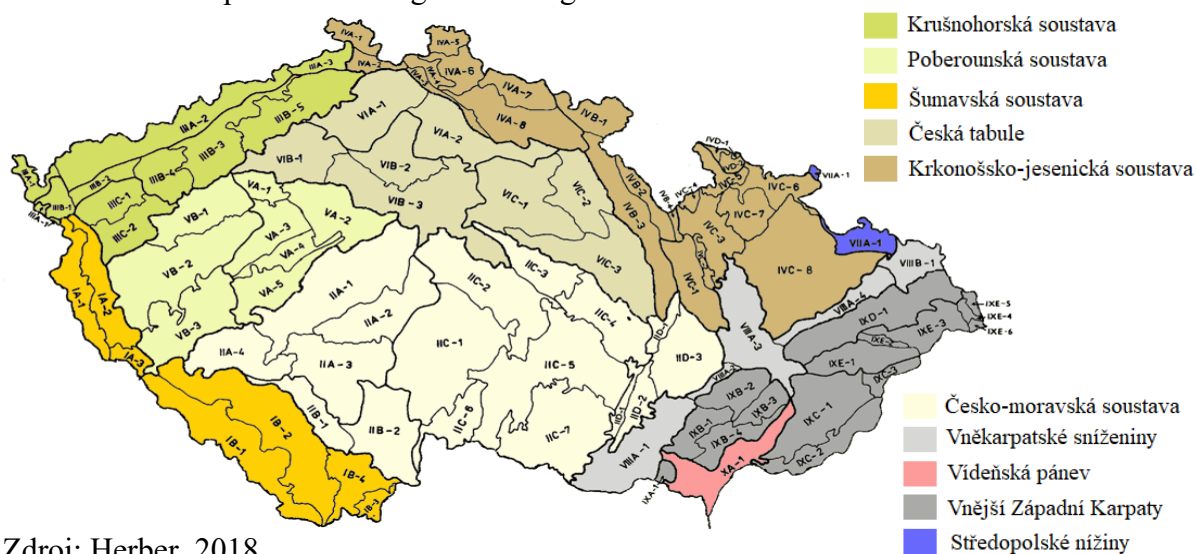
Jako poslední vymezení regionu stojí za to zmínit, geografické dělení ČR, které je určené tvarováním reliéfu. Naše země se může pyšnit velmi rozmanitým teritoriem a rozprostírá se na území čtyř geomorfologických provincií. Největší rozsah má provincie Česká vysočina, do které Šumava patří, další členění vybrané oblasti jde více dopodrobna jak lze vidět v tabulce č. 4. Řehořová (2010, s.18) pro členění ČR z geomorfologického hlediska použila členění podle Demka (Demek, 1987), které můžeme vidět na obrázku č. 8.

Tabulka č. 4: Základní geomorfologické členění zájmové oblasti Šumava

Subprovincie	Oblast	Celek
I1 Šumavská subprovincie	I1A Českoleská oblast	I1A-1 Český les
		I1A-2 Podčeskoleská pahorkatina
		I1A-3 Všerubská vrchovina
	I1B Šumavská hornatina	I1B-1 Šumava
		I1B-2 Šumavské podhůří
		I1B-3 Novohradské hory
		I1B-4 Novohradské podhůří

Zdroj: vlastní zpracování podle Řehořová, 2010

Obrázek č. 8: Mapa základního geomorfologického členění ČR

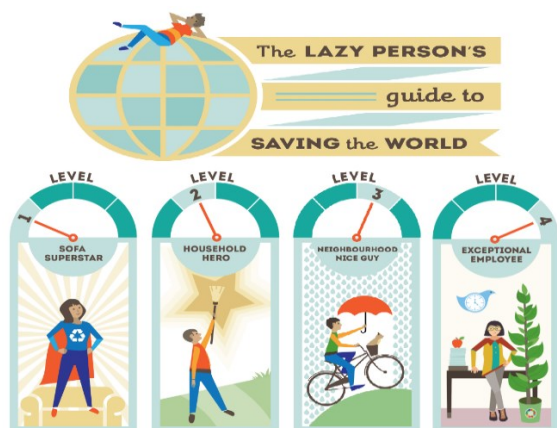
Zdroj: Herber, 2018

4.3 Územní ochrana v cestovním ruchu

4.3.1 Agenda 21

Pro životní prostředí v celosvětovém měřítku se velmi důležitě zapsal Summit Země, který se v roce 1992 konal v Rio de Janeiru. Vyspělé státy přijaly program péče o životní prostředí, který je zformulovaný v mezinárodním dokumentu Agenda 21. Došlo k vytvoření nutných kroků směřujících k udržitelnému rozvoji v různých oblastech. Jako příklad jednoho z hlavních úkolů pro organizace k danému tématu uvádí Houška (2014, s. 9) „zapojení zaměstnanců, turistů a návštěvníků do problematiky životního prostředí“. Jednou ze zásad vyplývajících z Agendy 21 pro průmysl cestovního ruchu je, jak uvádí Houška (2014, s. 10), že „ochrana životního prostředí je neoddělitelnou součástí rozvoje cestovního ruchu – cestovní ruch a ochrana životního prostředí jsou vzájemně závislé“. Z uvedené písemnosti Agenda 21 vychází i dokument Místní Agenda 21. Místní agenda 21, jak vyplývá z názvu, se zaměřuje na místní či regionální úroveň a na zde aktuální situaci. O nápravu lokálních potíží se tak může zapříčinit prakticky každý zde žijící občan. Mohou právě pomoci řešit například problematiku péče o krajinu i udržitelného cestovního ruchu. Pokud se snad někomu zdá nemožné, aby průměrný člověk mohl pomoci zachránit dokonce svět, existuje velmi pěkný projekt s názvem „The Lazy Person’s Guide to Saving the World“, který motivuje lidi, aby snahu pomoci nevzdávali. Český název projektu „Průvodce k záchraně světa pro líného člověka“ lépe podhaluje záměr této akce. Projekt nás ve čtyřech krocích vyzývá, abychom přijmuli pár zásad do našeho každodenního života. První krok nás nabádá k tomu, co můžeme udělat ze svého gauče, druhý z domova, třetí ve svém sousedství a čtvrtý v práci (viz obrázek č. 9).

Obrázek č. 9: Kreativní obrazové pojetí projektu „Průvodce k záchraně světa pro líného člověka“

Zdroj: United Nations, 2018

Organizace spojených národů zadalo v roce 2015 nové cíle, které mají být splněny do roku 2030. Nový program se tedy nazývá podle termínu dosažení, a to Agenda 2030. Obsahem je 17 nových cílů udržitelného rozvoje viz obrázek č. 10. Na stránkách Ministerstva životního prostředí (MŽP, 2019a) jsou uvedeny cílené oblasti: lidé, planeta, prosperita, mír a partnerství. Včetně ústředního hesla „Leave no one behind“, přeloženého jako „Neopomenout nikoho“.

Obrázek č. 10: 17 cílů udržitelného rozvoje Agendy 2030

Zdroj: DNVGL, 2018

4. 3. 2 Světová organizace cestovního ruchu

Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO – United Nations World Tourism Organization) je mezinárodní specializovanou agenturou OSN (Organizace spojených národů) s rozhodující a ústřední úlohou při podpoře rozvoje odpovědného, udržitelného a všeobecně přístupného cestovního ruchu. Slouží jako globální fórum pro otázky politiky cestovního ruchu a je praktickým zdrojem know-how v oblasti cestovního ruchu (UNWTO, 2019).

V roce 2010 organizace UNWTO předpověděla, že celosvětové příjezdy osob (jedná se o návštěvníky s přenocováním, resp. turisty) překročí hranici 1,4 mld. až v roce 2020. Růst příjezdů byl ovšem rychlejší, než se očekávalo, a tak k dosažení hranice došlo již o dva roky dříve, a to v roce 2018. Jde o 3,7 % nad růstem celosvětové ekonomiky. V Evropě se jednalo o šestiprocentní nárůst oproti už tak úspěšnému roku 2017, v konkrétních číslech se jedná o 713 milionů příjezdů. UNWTO předvídá, že trend růstu bude pokračovat i v letošním roce. Zmíněné informace vyplývají ze zpracovaných aktualit pro vývoj cestovního ruchu na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) ČR podle dat UNWTO (MMR, 2019).

Globální etický kodex pro cestovní ruch

Obrázek č. 11: Logo pro „Globální etický kodex pro cestovní ruch“

Zdroj: Tourism for development, 2019

Organizace UNWTO vydala v roce 1999 „Globální etický kodex pro cestovní ruch“ - „Global Code of Ethics for Tourism“ (GCET), jeho logo vidíme na obrázku č. 11. Kodex obsahuje 10 článků s hlavními principy (viz tabulka č. 5), v zásadě se jedná o morální principy pro cestovní ruch. Za všechny je vhodné více přiblížit článek č. 3 „Cestovní ruch, faktor udržitelného rozvoje“ s ohledem na probírané téma. Článek č. 3 pojednává o tom, že cestovní ruch má pozitivní roli při usilování o udržitelný rozvoj. Chránit přírodu a životní

prostředí s cílem udržitelnosti rozvoje by měly veškeré zapojené osoby. Článek apeluje na rozložení turistů jak v čase, tak i v prostoru. Mělo by se regulovat rovnoměrnější uspořádání pohybu turistů s ohledem na dovolené a prázdniny. Infrastruktura a aktivity pro turistiku by měly být navrhovány v souladu se zajištěním ochrany přírodního dědictví. Především pak turističtí průvodci by měli svoje aktivity omezit zejména ve zvláště citlivých oblastech (Etický kodex, 2019).

Tabulka č. 5: Hlavní principy „Globálního etického kodexu pro cestovní ruch“

Článek 1:	Příspěvek cestovního ruchu ke vzájemnému porozumění a účtě mezi národy a společnostmi
Článek 2:	Cestovní ruch jako prostředek pro individuálních a kolektivních naplnění
Článek 3:	Cestovní ruch, faktor udržitelného rozvoje
Článek 4:	Cestovní ruch, uživatel kulturního dědictví lidstva a přispívající k jeho posílení
Článek 5:	Cestovní ruch, prospěšná činnost pro hostitelské země a komunity
Článek 6:	Povinnosti zúčastněných stran v rozvoji cestovního ruchu
Článek 7:	Právo na cestovní ruch
Článek 8:	Svoboda turistického hnutí
Článek 9:	Práva pracovníků a podnikatelů v odvětví cestovního ruchu
Článek 10:	Provádění zásad Globálního etického kodexu cestovního ruchu

Zdroj: UNWTO Ethics, 2019

4. 3. 3 Ramsarská úmluva – úmluva o mokřadech

Úmluva jako jediná chrání určitý typ biotopu. Mokřady jsou velmi významné jako biotopy vodního ptactva. V případě splnění přísných kritérií podle Ramsarské úmluvy, musí každý členský stát zařadit minimálně jeden ze svých mokřadů na Seznam mokřadů mezinárodního významu. Úmluva vstoupila v platnost již v roce 1971 a Česká republika se připojila až v roce 1990. Za naplňování je u nás zodpovědné MŽP, poradním orgánem je

Český ramsarský výbor. Ten je složen ze zástupců MŽP, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), pracovníků vědeckých a výzkumných pracovišť a zástupců nevládních organizací (Ochrana přírody, 2019a). V České republice máme na seznamu zapsáno 14 mokřadů viz tabulka č. 6, která zároveň v posledním sloupci popisuje, jakou formou je ochrana lokality zajištěna. Na zájmovém území jsou „Šumavská rašeliniště“, která jsou jedním ze symbolů šumavské krajiny.

Tabulka č. 6: Mokřady ČR zapsané na Seznam mokřadů mezinárodního významu

Označení	Název	Rozloha v ha	Ochrana
RS 1	Šumavská rašeliniště	10 225	NP
RS 2	Třeboňské rybníky	9 710	CHKO
RS 3	Břehyně a Novozámecký rybník	1 349	NPR
RS 4	Lednické rybníky	691	NPR
RS 5	Litovelské Pomoraví	6 194	CHKO
RS 6	Poodří	4 427	CHKO
RS 7	Krkonošská rašeliniště	209	NP
RS 8	Třeboňská rašeliniště	1 051	CHKO
RS 9	Mokřady dolního Podyjí	11 525	NPR
RS 10	Mokřady Liběchovky a Pšovky	361	CHKO
RS 11	Podzemní Punkva	1 571	CHKO
RS 12	Krušnohorská rašeliniště	11 224	
RS 13	Horní Jizera	2 303	CHKO
RS 14	Pramenné vývěry a rašel. Slavkovského lesa	3 202	CHKO

Zdroj: CHM Nature, 2019

4. 3. 4 Lokality světového dědictví lidstva UNESCO

Ačkoliv má ČR vysokou koncentraci lokalit světového dědictví lidstva UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), není žádná z nich zahrnuta v zájmové oblasti Šumava. Na seznamu je zapsáno 12 kulturních památek a 6 nemotných kulturních památek. Za zmínku ovšem stojí, že mezi kulturní památky je zařazená i kulturní krajina, a to Lednicko-Valtický areál.

Světová síť biosférických rezervací UNESCO

Projekt „Man and Biosphere“ (MaB) v českém překladu „Člověk a biosféra“ začal vznikat od poloviny sedmdesátých let. Vyhlásování biosférických rezervací zapříčinil původní projekt zaměřený na výzkum biosféry. UNESCO informuje na svých stránkách o aktuálním seznamu vyhlášených celosvětových biosférických rezervací. Biosférické rezervace mají tři hlavní úkoly. Prvním je ochrana kulturního a přírodního dědictví, druhým je být příkladem správného hospodaření pro udržitelný rozvoj a za poslední být oblastí pro výzkum, monitorování životního prostředí a environmentální výchovu a vzdělávání (Jelínková, Jeník 2001). Na území ČR je vyhlášeno 6 těchto jedinečných rezervací, která jsou v tabulce č. 7 řazena vzestupně dle data vyhlášení.

Tabulka č. 7: Přehled biosférických rezervací v České republice

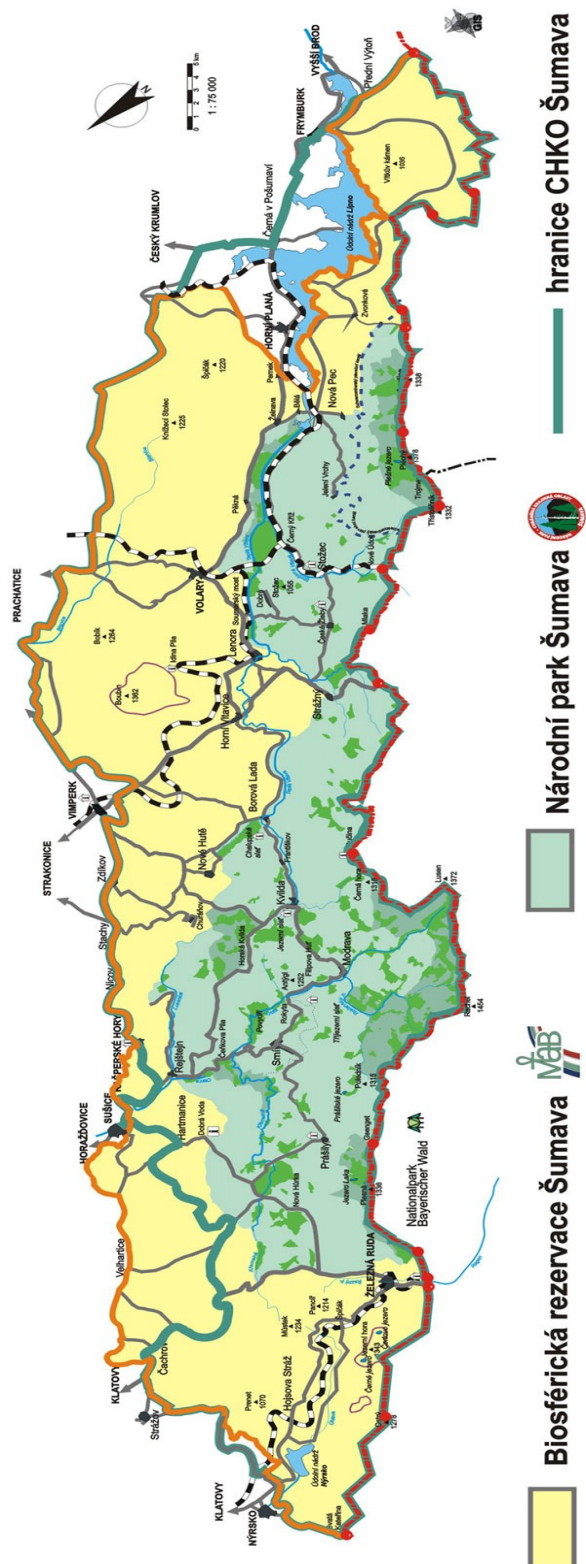
Název	Rok vzniku	Plocha v km ²	Management
Třeboňsko	1997	700	Správa CHKO Třeboňsko
Křivoklátsko	1990	628	Správa CHKO Křivoklátsko
Šumava	1990	1 671	Správa NP a CHKO Šumava
Krkonoše	1992	548	Správa NP Krkonoše
Bílé Karpaty	1996	715	Správa CHKO Bílé Karpaty
Dolní Morava	2003	354	Biosférická rezervace Dolní Morava, o.p.s.

Zdroj: vlastní zpracování dle Biosférická rezervace Šumava, 2019a

Biosférická rezervace Šumava je u nás ze všech největší, a to až několikanásobně. Na obrázku č. 12 je mapa vymezující její hranice, do nichž je zahrnuto mimo jiné i území celého NP Šumava a většina plochy CHKO Šumava. Přes státní hranice s Německem navazuje na NP Bavorský les a v Rakousku navazuje na oblast Mühlviertel. Nicméně vymezení hranic se nepovažuje za podstatné, ale pouze orientační, jak je uvedeno na oficiálních stránkách Biosférické rezervace Šumava, jelikož je kladen důraz na to, že není nutné být uvnitř rezervace k tomu, aby se lidé spojili a řešili věci společně. Na Šumavě oslovují více než padesát obcí (Biosférická rezervace Šumava, 2019b).

Obrázek č. 12: Mapa biosférické rezervace Šumava

NÁRODNÍ PARK A BIOSFÉRICKÁ REZERVACE ŠUMAVA

Zdroj: Šumavago, 2020

4. 3. 5 Geoparky

Vyhlašování geoparků zvyšuje povědomí a obdiv významného geologického dědictví. V zahraničí existuje Globální síť geoparků UNESCO (Global Geoparks Network - založena roku 2004) a Síť evropských geoparků (EGN - European Geoparks Network - založena roku 2000). Obě sítě se vzájemně prolínají. V ČR se můžeme od roku 2005 pyšnit jediným evropským geoparkem UNESCO, a to geoparkem Český ráj. Naše národní geoparky vyhlašuje MŽP (MŽP, 2019b). V současné situaci máme 9 geoparků a 2 kandidáty. V oblasti Šumavy se dosud nevyskytuje žádný geopark, nicméně jeden v západočeské části Šumavy s názvem „Královská Šumava“ o vyhlášení usiluje. Vymezená krajina mezi Kašperskými Horami, Kvildou, Železnou Rudou a Čachrovem je částečně modelována působením ledovců a významná těžbou zlata (Ochrana přírody, 2019b).

4. 3. 6 Natura 2000

Všechny členské země EU pracují na vybudování soustavy Natura 2000, která je tedy soustavou chráněných území evropského významu. Pro evropsky nejceněnější či nejvíce ohrožené druhy živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, vzácné či omezené svým výskytem pouze v určité oblasti jsou vytvořeny dva právní předpisy na jejich ochranu. První je tak zvaná „směrnice o ptácích“ (směrnice 2009/147/ES), za účelem ochrany ptáků. Druhá je nazývána „směrnicí o stanovištích“ (směrnice 92/43/EHS), na jejím základě jsou vyhlašovány evropsky významné lokality, za účelem ochrany přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Soustava Natura 2000 je zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou i požadavky obou směrnic. Aktuálně je v ČR vyhlášeno 41 ptačích oblastí a 1 112 evropsky významných lokalit. Svoji plochou zabírá přibližně 15 % rozlohy ČR (Nature, 2019). Správným předpokladem je, že v oblasti Šumavy je hojné zastoupení hned několika chráněných území evropského významu v soustavě Natura 2000. Příloha č. 1 obsahuje dvě mapy zobrazující evropsky významné lokality a ptačí oblasti v ČR. Ptačí oblasti na uvedené mapě na vybraném území jsou označeny pod čísly, kde č. 40 jsou „Boletice“ a č. 41 je „Šumava“.

4. 3. 7 Chráněná území ve světě

Na celém světě je již po dlouhou dobu vyhlašováno mnoho chráněných území, ale vzájemné srovnání bylo často velmi obtížné v celosvětovém měřítku. Kromě stavu chráněného prostředí se zároveň lišil i přístup k ochraně a péči o něj. Na základě toho

Mezinárodní unie na ochranu přírody (dále IUCN, „International Union for Conservation of Nature“) vytvořila kategorizaci chráněných území. V roce 2018 IUCN oslavilo své 70. výročí od založení. Na oficiálních stránkách IUCN nalezneme všech šest popsanych kategorií chráněných území, které unie vytvořila a v tabulce č. 8 je jejich volně přeložený přehled (IUCN, 2019a).

Tabulka č. 8: Přehled kategorizace chráněných území IUCN

Ia	Přísné přírodní rezervace
Ib	Divočina
II	Národní park
III	Přírodní památka nebo krajinný ráz
IV	Územní péče o biotopy nebo druhy
V	Chráněná krajina nebo přímořská krajina
VI	Chráněné území s udržitelným využíváním přírodních zdrojů

Zdroj: IUCN, 2019a

Samotná kategorizace však není natolik podstatná jako vlastní přístup k ochraně území jednotlivých států. Kromě samotné ochrany území je důležité šetrné užívání přírodních zdrojů a ekologická udržitelnost. IUCN má členské organizace a státy ve více než 160 zemích a pobočky ve více než 50 zemích. Po celém světě provozuje své projekty a má bohatou síť dobrovolných vědců a odborníků. Pro oblast Evropy máme zastoupení u Evropského regionálního úřadu v Bruselu (IUCN, 2019b). IUCN také vydává Červený seznam ohrožených druhů (Červený seznam IUCN), na kterém určuje stupeň ohrožení pro druhy, které do seznamu již spadají.

4. 3. 8 Ochrana životního prostředí v ČR

Hlavními orgány a organizacemi, které jsou u nás odpovědné za ochranu životního prostředí je Ministerstvo životního prostředí (MŽP) včetně organizací, které zřizuje a Česká inspekce životního prostředí. Základní legislativní úprava je v Zákoně č.114/1992 Sb. Plán na realizaci efektivní ochrany životního prostředí v ČR se řídí Státní politikou životního prostředí ČR pro období 2012 – 2020. Za cíl si klade zajištění zdravého a kvalitního

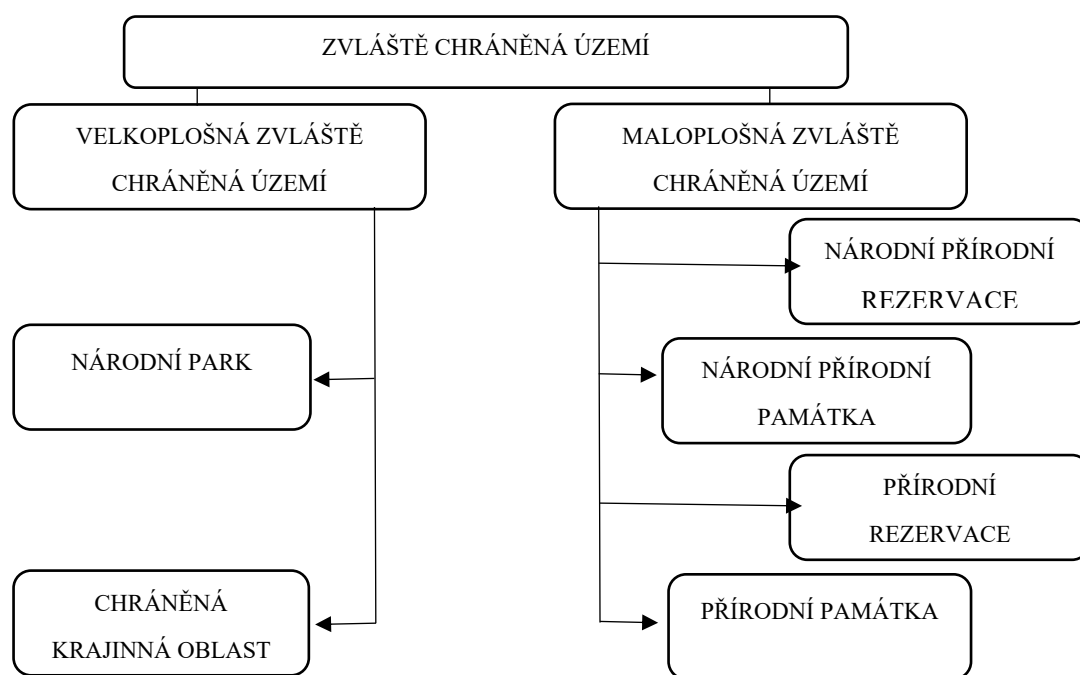
životního prostředí v našem státě a přispět k efektivnímu využívání zdrojů a minimalizovat negativní dopady, které jsou způsobovány lidskou činností (MŽP, 2019c).

Zvláště chráněná území v ČR

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny vzniknul za účelem přispění „k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství 1c) v České republice soustavu Natura 2000. Přitom je nutno zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry.“ (Zákon 114/1992 Sb.).

V uvedeném zákoně jsou definovány základní termíny o ochraně přírody a krajiny. Zákon upravuje i možnosti budování cestovního ruchu a využívání přírodních atraktivit. Zvláště chráněná území v ČR jsou rozdělena na velkoplošná a maloplošná, další dělení znázorňuje obrázek č. 13. Následující text pak definuje zobrazené stupně ochrany podle Zákona 114/1992 Sb.

Obrázek č. 13: Stupně zvláštní územní ochrany v ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Národní park (NP)

V ČR podle Zákona o ochraně přírody a krajiny (Zákon 114/1992 Sb.) je NP jedinečné a významné území v národním či mezinárodním měřítku. Na území převažuje výskyt přirozených nebo lidskou činností málo ovlivněných ekosystémů, jež mají mimořádný ekologický, vědecký a výchovný význam.

Chráněná krajinná oblast (CHKO)

Za CHKO lze podle Zákona o ochraně přírody a krajiny (Zákon 114/1992 Sb.) možné vyhlásit území, „harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení“.

Národní přírodní rezervace (NPR)

Jedná se o menší území mimořádných přírodních hodnot. Významné a jedinečné ekosystémy v národním či mezinárodním měřítku se vážou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou (Zákon 114/1992 Sb.).

Přírodní rezervace (PR)

Přírodní hodnoty se zastoupením ekosystémů, které jsou typické a významné pro příslušnou geografickou oblast, které jsou soustředěné na menším území (Zákon 114/1992 Sb.).

Národní přírodní památka (NPP)

NPP je přírodní útvar menší rozlohy. Jedná se zejména o geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů. Vybraný útvar vedle přírody formoval i člověk. Ekologický, vědecký či estetický význam je na národní nebo mezinárodní úrovni (Zákon 114/1992 Sb.).

Přírodní památka (PP)

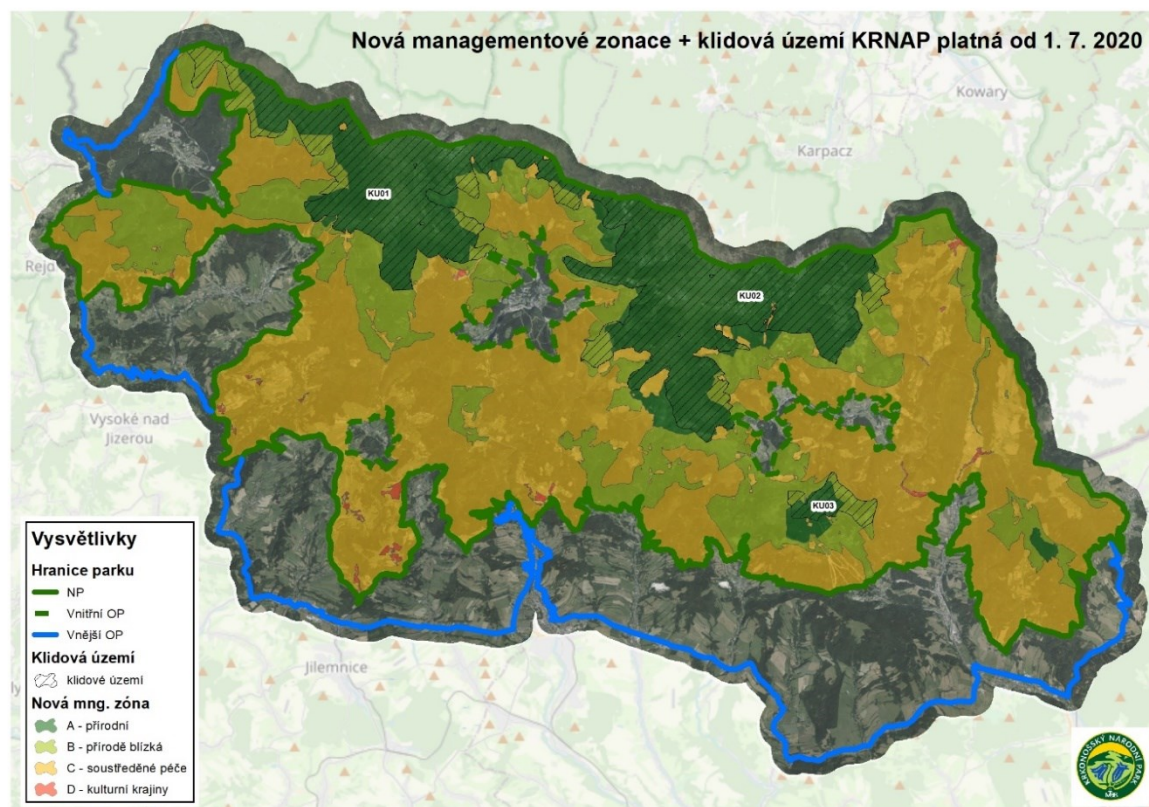
Podle definice Zákona o ochraně přírody a krajiny (Zákon 114/1992 Sb.) je rozdíl mezi NPP a PP především v tom, že v případě PP jde o útvar s regionálním významem, na místo národního nebo mezinárodního.

4.3.9 Národní parky v ČR a na Slovensku

Krkonošský národní park

Krkonošský národní park (KRNAP) vznikl v roce 1963 a rozprostírá se na 550 km². Od 1. 7. 2020 je území KRNAP také rozděleno na základě nové zonace do čtyř zón, to můžeme vidět na mapě na obrázku č. 14.

Obrázek č. 14: Mapa s novou zonací včetně klidových území KRNAPu

Zdroj: KRNAP, 2020

V roce 2018 byla celková roční návštěvnost přibližně 5 – 6 milionů pobytových dnů na české straně Krkonoš (přibližně 2 miliony na polské straně). Oba parky společně patří mezi nejnavštěvovanější evropská chráněná území. Více než poloviční podíl návštěv se uskutečňuje v nejintenzivnější sezóně, tím je zimní období (přes 60 % návštěvníků). Na české straně Krkonoš je přibližně 800 km dlouhá síť turistických cest a v provozu je zhruba 400 lyžařských vleků a lanovek. (Ročenka KRNAP, 2019)

V roce 2017 navštívilo KRNAP a jeho ochranné pásmo 3 657 254 lidí. Výsledky vyplývají z dat mobilních operátorů (odečtení jsou místní obyvatelé a lidé, kteří sem pravidelně dojíždějí za prací). Přesné výsledky byly velmi překvapující, údaj z roku 2017 byl mnohem

vyšší, než bylo očekávané. Samotný KRNAP navštívilo v roce 2017 1 027 628 návštěvníků. Podíl zahraničních návštěvníků je přibližně 25 % návštěvníků národního parku. Z dalšího výzkumu návštěvnosti vyplynulo, že průměrný návštěvník zde stráví 3,84 dne (2,75 noci). (Ročenka KRNAP, 2019)

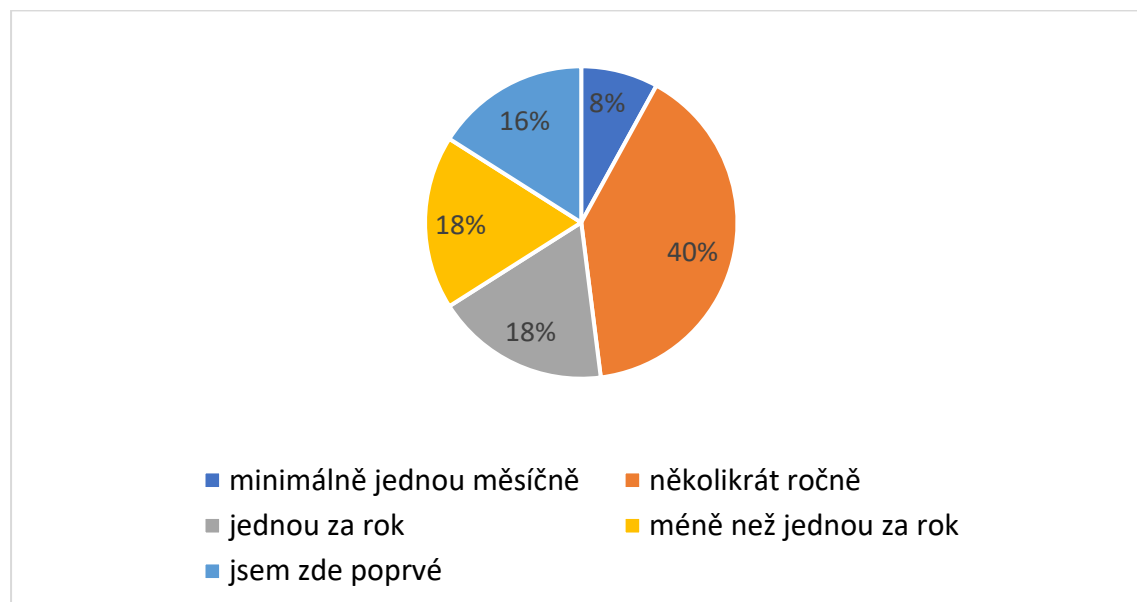
„Návštěvnost Krkonoš je obrovská. Je skvělé, že lidi mají Krkonoše rádi. Na nedostatek zájmu návštěvníků si určitě nemůžeme stěžovat. Spolu se Správou KRNAP se chceme snažit, aby ti, kdo sem jezdí, tady zůstávali déle – spíš, než sem lákat stále nové návštěvníky. I my pracujeme na tom, abychom turistům představili méně známá přesto jedinečná místa Krkonoš a možnosti k zajímavému trávení volného času i v nižších partiích hor a blízkém podhůří tak, aby stálo za to více lidem tady zůstat delší dobu,“ říká ředitelka kanceláře Svazku měst a obcí Krkonoše Eva Šulcová. (Ročenka KRNAPu, 2019)

„Samozřejmě nás zájem o Krkonoše moc těší a pro místní obyvatele a ekonomiku je turismus zásadní. Ale Krkonoše nejsou nafukovací, zdejší příroda už nemůže moc napínat své limity a jak pro přírodu, tak pro zdejší podnikatele je každopádně mnohem přínosnější návštěvník, který se tu ubytuje a stráví tu několik dní, než davy, které by sem jezdily jen na otočku,“ říká náměstek ředitele Správy KRNAP pro vnější vztahy Jakub Kašpar. (Ročenka KRNAPu, 2019)

V rámci rozsáhlejšího projektu „Společný přístup k péči o KRNAP/KPN“ byl proveden výzkum, jehož cílem bylo získat informace o návštěvnosti Krkonošských národních parků v ČR a v Polsku. Průzkum probíhal od léta 2018 do konce jara 2019. „Celkový počet turistů v Krkonoších (celé pohoří) za rok 2017 dosáhl cca 1,751 mil., v roce 2018 se návštěvnost zvýšila na 1,777 mil. turistů. Počet zahraničních turistů na území národního parku v letech 2017 a 2018 meziročně stoupl o 50 %. Zatímco v údolních oblastech poklesl. Poměr domácích a zahraničních návštěvníků národního parku je přibližně 80:20 ve všech sledovaných obdobích. V roce 2017 celková návštěvnost pohoří činila 3,657 mil. návštěvníků, v roce 2018 pak 3,787 mil. návštěvníků. Na polské straně dle dostupných dat za roky 2017 a 2018 se návštěvnost meziročně zvýšila, resp. počet prodaných vstupenek do národního parku přibližně o 600 000 kusů (nárůst o 45 %). Skutečné údaje o návštěvnosti budou pravděpodobně vyšší, jelikož ne každý návštěvník si zakoupil vstupenku do parku. Celková návštěvnost Krkonoš meziročně stoupla o 3,5 %. Vzorek dotazovaných čítal více než 1 200 respondentů“ (Výzkum KRNAP, 2019)

Následující obrázek č. 15 zobrazuje frekvenci návštěv dotazovaných v rámci uvedeného výzkumu. Mezi respondenty, kteří uváděli, že se jedná o jejich první návštěvu, převažovali zahraniční turisté. Zastoupení zahraničních návštěvníků tvoří ze 45 % Němci, ze 30 % Poláci a z 10 % Nizozemci. (Výzkum KRNAP, 2019)

Obrázek č. 15: Grafické zobrazení frekvence návštěv Krkonoš v procentech

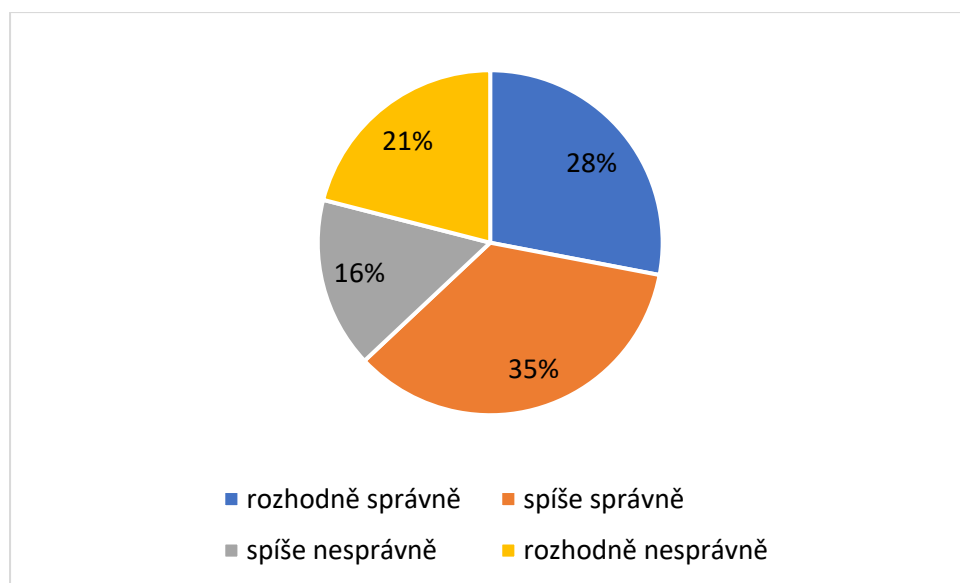

Zdroj: Výzkum KRNAP, 2019

Jako nejčastější důvody návštěvy Krkonoš uváděli respondenti rekreaci, aktivní dovolenou či návštěvu příbuzných nebo známých. Nejoblíbenějšími aktivitami jsou zde pro dotazované pěší turistika, horská turistika, jako další přírodní památky a cyklistika, v zimním období běžkování a lyžování. Nejhlavnějšími zdroji informací pro návštěvníky jsou na prvním místě internet, dále příbuzní a známí, tisk, televize či knihy. Přibližně tři čtvrtiny z dotazovaných návštěvníků české strany Krkonoš, zde zůstávají po celou dobu návštěvy a pouze jedna čtvrtina navštíví zároveň i polskou stranu. Ti z nich, kdo navštíví i polskou stranu, zde stráví méně než jednu třetinu celkové návštěvy Krkonoš. V opačném případě je tomu tak, že ti, kdo byli dotázáni na polské straně, na ní i zároveň v necelých 2/3 případů zůstávají. Průměrná délka pobytu dotazovaných bývá obvykle 3,5 dne. Největší spokojenost návštěvníků je ohledně hodnocení přírody, krajinného rázu a ovzduší, naopak menší spokojenost je s infrastrukturou či vybaveností lokalit. S tvrzením „ochrana přírody formou národního parku by se rozhodně neměla rušit“ souhlasilo 95 % dotazovaných, velmi podobnou podporu má s 91 % dotazovaných i tvrzení, že „kdyby nebyly Krkonoše národním parkem, pestrost a kvalita přírody by utrpěla“. Další výsledky dotazování

rozdělily návštěvníky do dvou stejně velkých skupin, první z nich tvrdí, že by měla zůstat ochrana Krkonoš ve stejném rozsahu a intenzitě a druhá skupina je pro o něco vyšší ochranu Krkonoš. Na polské straně je zavedeno jednodenní vstupné do Karkonoského parku narodowego (KPN) ve výši 8 PLN (cca 50 Kč). Vyhodnocení potencionální myšlenky o zavedení zpoplatněného vstupu na české straně je zobrazeno na obrázku č. 16. Při dotazování bylo navrženo celodenní vstupné na částku 30 Kč. K zavedení vstupného do NP se přiklání více než polovina dotazovaných. (Výzkum KRNAP, 2019)

Obrázek č. 16: Grafické znázornění názoru na zavedení vstupného do KRNAPu

Zdroj: Výzkum KRNAP, 2019

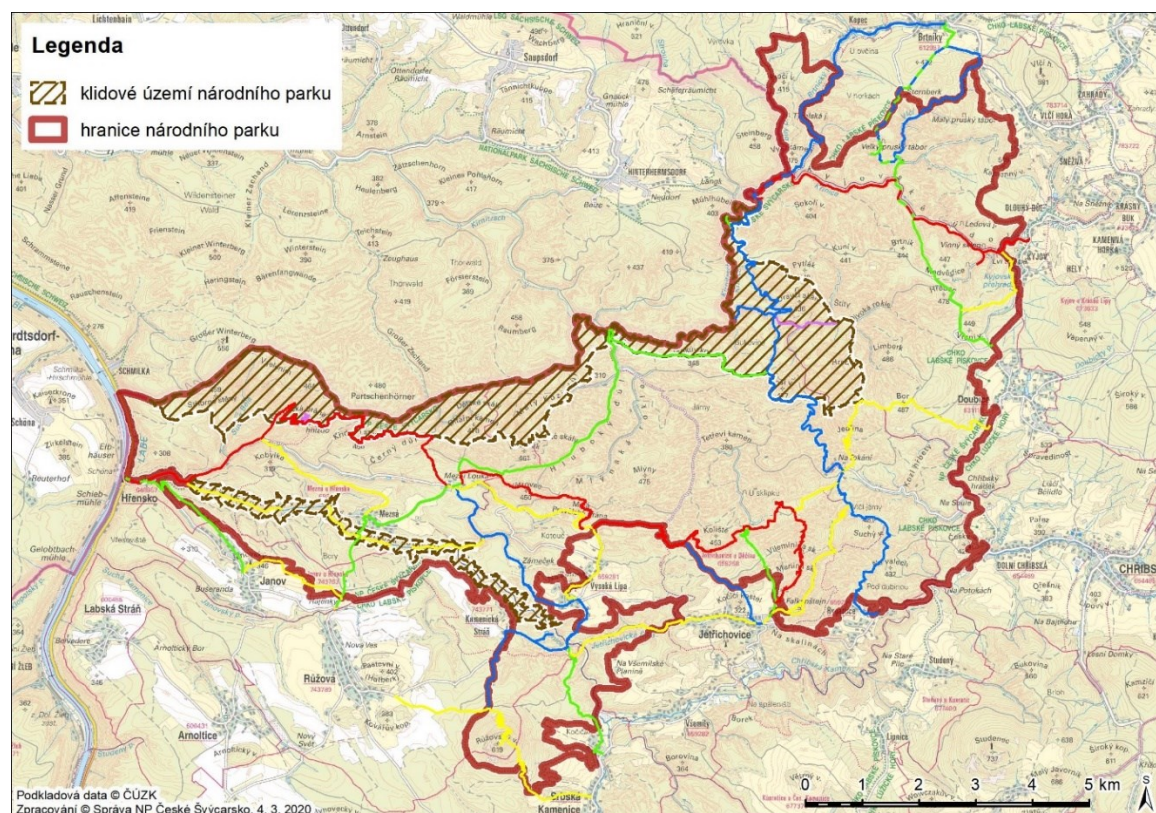
Národní park České Švýcarsko

Zdrojem následujících informací je především Ročenka Správy Národního parku České Švýcarsko za rok 2018, jsou zde shrnuta její nejzajímavější data a skutečnosti.

Národní park České Švýcarsko (NPČS) byl vyhlášen 1. 1. 2000 a rozprostírá se na ploše 7 933 ha, zároveň byla Správa NP České Švýcarsko pověřena správou pro území Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce (CHKO LP), ta zabírá plochu 24 372 ha. CHKO bylo zřízeno již 27. 6. 1972, pod Správu NPČS patří od 1. 6. 2017. (Ročenka NPČS, 2018).

Na obrázku č. 17 je zobrazena mapa NPČS, na které je vyznačeno i klidové území, ve kterém není povoleno se pohybovat mimo vyhrazené cesty. (Ročenka NPČS, 2019)

Obrázek č. 17: Mapa klidových území Národního parku České Švýcarsko s vyznačením turistických tras a cyklotras

Zdroj: NPČS, 2020

Nocování je na území NPČS zakázáno s výjimkou Kempu Mezní Louka, na území CHKO LP se výjimka vztahuje na bivakování, po kterém nezůstanou v přírodě žádné stopy. (NPČS, 2020)

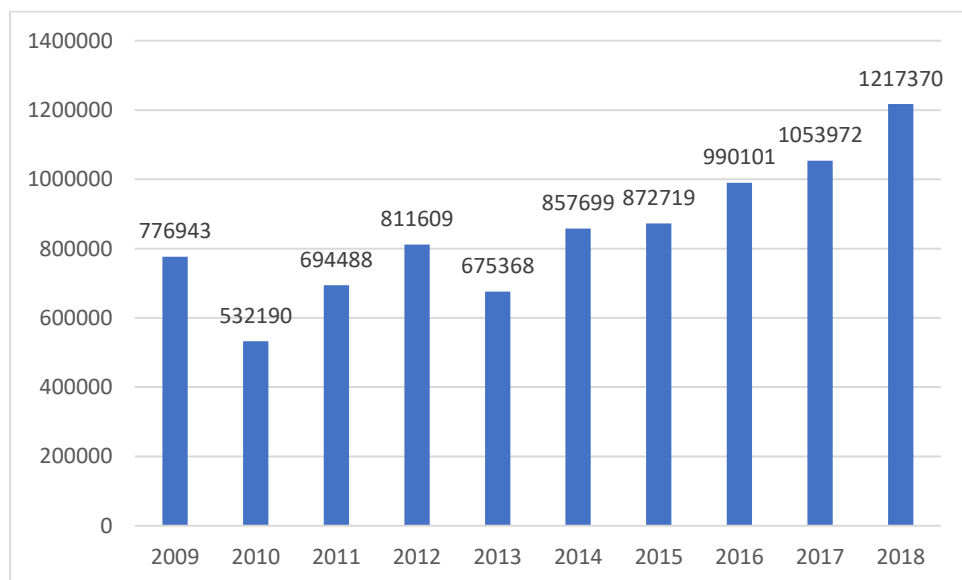
„Dlouhodobým **cílem** je zachování nebo postupná obnova přirozených ekosystémů včetně zajištění nerušeného průběhu přírodních dějů v jejich přirozené dynamice na převažující ploše území NP a zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, jejichž existence je podmíněna činností člověka, významných z hlediska biologické rozmanitosti, na zbývajícím území NP. **Posláním** NP je naplňovat dlouhodobé cíle ochrany národních parků a také umožnit využití území NP k trvale udržitelnému rozvoji, ke vzdělávání, výchově, výzkumu a k přírodě šetrnému turistickému využití, a to způsoby, které nejsou v rozporu s dlouhodobými cíli NP. **Předmětem** ochrany NP jsou přírodní ekosystémy vázané na část přírodovědecky nejhodnotnějších území Labských pískovců. Předmětem ochrany jsou též evropsky významné druhy a typy evropských stanovišť, pro něž jsou na území NP vymezeny evropsky významné lokality.“ (Ročenka NPČS, 2019)

NPČS nabízí přibližně 105 km značených tras pro pěší turisty, 65 km cyklotras a 35 km vyhrazených cest pro jízdu na koních. V NPČS se spolu s CHKO LP nachází dohromady 9 naučných stezek a přímo v NPČS se nachází jeden lesní zážitkový areál. (Ročenka NPČS, 2019)

V roce 2018 probíhal monitoring návštěvnosti na území NPČS na 20 vybraných lokalitách, z toho na třech z nich probíhal i monitoring s rozlišením pěších návštěvníků a monitoring na území CHKO LP byl proveden na lokalitě Sněžník, a to pouze pěší a motorová vozidla, tyto výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 9, kde jsou zveřejněná data upravena matematickými postupy. (Ročenka NPČS, 2019)

Vývoj návštěvnosti NP České Švýcarsko v letech 2009 až 2018 je zobrazen na obrázku č. 18 a údaje za jednotlivé roky jsou součtem zaznamenaných průchodů ze 13 sledovaných lokalit, nejedná se tedy o celkovou návštěvnost, každopádně na něm lze sledovat postupný nárůst návštěvníků.

Obrázek č. 18: Vývoj návštěvnosti NP České Švýcarsko v letech 2009 až 2018

Zdroj: Ročenka NPČS, 2019

Tabulka č. 9: Výsledky monitoringu návštěvnosti na území NPČS a CHKO LP v roce 2018

Celkové výsledky monitoringu návštěvnosti na území NPČS a CHKO LP v roce 2018			
Lokalita	Rozlišení pěší, cyklo, moto	Rozlišení směru	Počet průchodů
NP České Švýcarsko			
Edmundova soutěska	ne	ano	280 735
Tři prameny	ne	ano	254 210
Gabrielina stezka	ne	ne	179 122
Mezná	ne	ne	123 392
Soorgrund	ne	ano	123 881
Kamenická Stráň	ne	ne	2 0735
Šaunštejn	ne	ne	4 1829
Zadní Jetřichovice	ne	ano	3 4147
Ozdravovna Jetřichovice	ne	ne	81 083
Panenská jedle	ne	ne	5 022
Zadní Doubice	ne	ano	29 265
Turistický most	ne	ne	17 347
Sýrový potok	ne	ano	26 602
Velký Zschand	ne	ne	1 635
Eustach	ne	ano	8 610
Kyjovské údolí	ano	ano	51 666
Česká silnice	ano	ano	23 838
Saula – Tokáň	ano	ano	43 223
Klenotnice	ne	ano	4 069
Starý mlýn	ne	ano	60 031
CHKO Labské pískovce			
Vysoký Sněžník	ano	ne	92 352

Zdroj: Ročenka NPČS, 2019

Během března roku 2018 bylo zakázáno vstupovat do lesa po turistických trasách z důvodu vichřice Friederike, která způsobila škody na lesních porostech v lednu téhož roku. Další omezení v roce 2018 nastalo v listopadu, ovšem se vztahovalo na zákaz vstupu do lesa mimo turistické stezky, z důvodu dlouhotrvajícího sucha a rizika požárů, jelikož během roku došlo ke třem větším požárům a na území CHKO LP k téměř dvěma desítkám větších požárů, které byly bohužel způsobeny činností člověka. Strážní služba se během roku snaží zajišťovat dohled nad územím a při kontaktu s návštěvníky jim podávají informace. Mimo jiné zajišťují opravy stezek a další péči o turistickou infrastrukturu či úklid odpadů. Během prázdnin organizují pochůzky pro veřejnost. V období s nejvyšší návštěvností jim pomáhala nad dohledem i Policie ČR. Podél státní hranice probíhaly společné hlídky se strážci NP Saské Švýcarsko. Spolupráce s NP Saské Švýcarsko funguje i v dalších oblastech, pro které byly zřízeny čtyři následující pracovní skupiny:

- pracovní skupina pro péči o les a myslivost,
- pracovní skupina pro monitoring a ochranu přírody,
- pracovní skupina pro práci s veřejností a ekologickou výchovou,
- pracovní skupina pro řízení návštěvnosti. (Ročenka NPČS, 2018)

Správa NP ČS nabízí každý rokem i bohatý program a akce pro veřejnost. Dále spravuje pro návštěvníky informační střediska, ty jsou zobrazeny v tabulce č. 10 spolu s jejich návštěvností v roce 2018 podle jednotlivých měsíců.

Tabulka č. 10: Návštěvnost IS středisek v NP České Švýcarsko v roce 2018

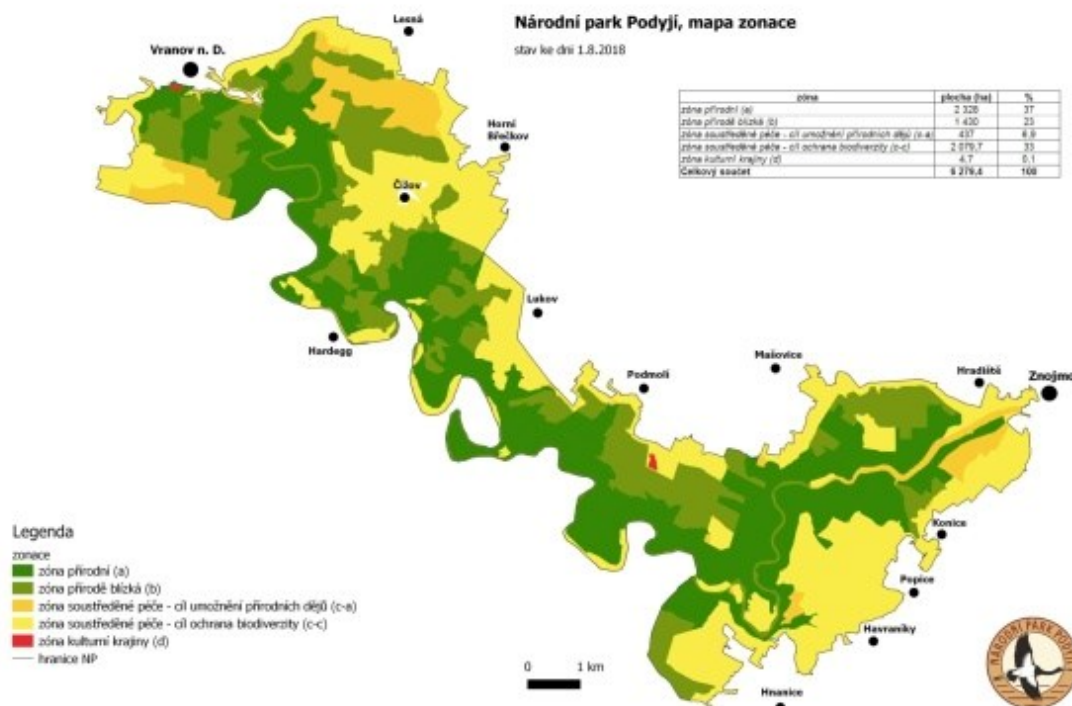
Návštěvnost informačních středisek v roce 2018													
IS	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Celkem
Saula				336	904	581	1843	1392	811	372			6239
Jetřichovice				2516	4978	3902	10904	9515	3684	1425			36924
Krásná Lípa	981	1513	1798	1893	3133	2527	5923	6420	2872	3176	1688	1427	33351
Srbská Kamenice				1273	1737	2117	4417	3966	1754	791			16055
Celkem	981	1513	1798	6018	10752	9127	23087	21293	9121	5764	1688	1427	92569

Zdroj: Ročenka NPCŠ, 2019

Národní park Podyjí

Národní park Podyjí se rozprostírá na ploše o velikosti 63 km². K jeho vzniku došlo 10. 5. 1991. Sousedí s Rakouskem, kde navazuje na Nationalpark Thayatal. Od ledna 2020 zde také platí nová zonace NP Podyjí, která pro své návštěvníky nepřinesla žádné změny. Podoba nové zonace je zobrazena na obrázku č. 19. (NP Podyjí zonace, 2020)

Obrázek č. 19: Mapa nové zonace Národního parku Podyjí

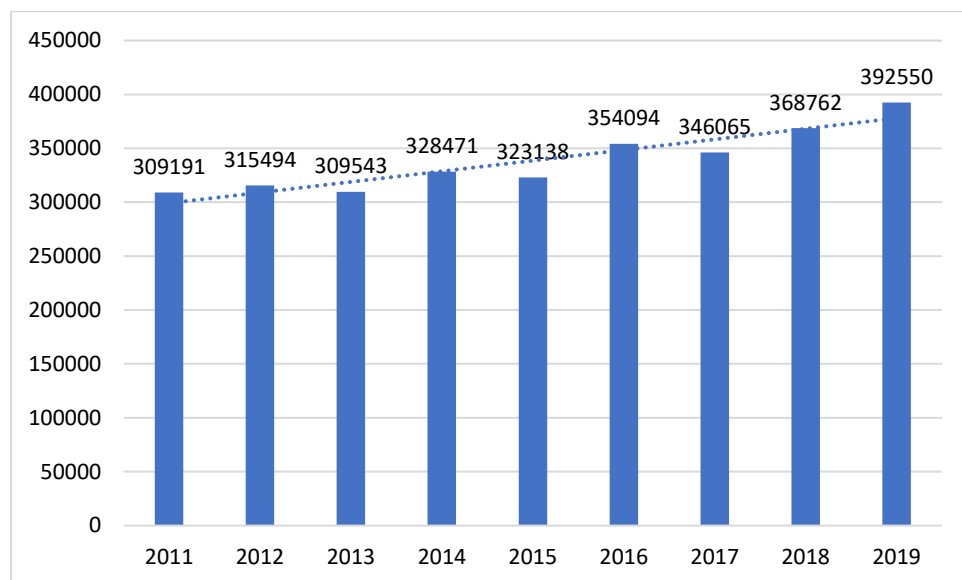

Zdroj: NP Podyjí zonace, 2020

Dohodnutá zonace by po vyhlášení měla platit nejméně následujících 15 let. „Jedná se o jasný design péče o chráněné území Národního parku Podyjí, který vychází z nové právní úpravy, a přitom respektuje dosavadní směřování péče o ně. Ctí základní principy ochrany národních parků. Především podporu přírodních procesů na většině jeho území. Zároveň zajišťuje návaznost na obdobné způsoby ochrany přírody v rakouském Národním parku Thayatal, se kterým územně sousedí,“ řekl už dříve ředitel Správy Národního parku Podyjí Tomáš Rothrockl. Zóna přírodní a přírodě blízká se tak bude následující roky rozkládat na zhruba 60 % území národního parku, což je nejvyšší podíl ze všech národních parků v České republice. (NP Podyjí zonace, 2020)

Data o návštěvnosti NP Podyjí sbírá již deset let. Od prvního sčítání v roce 2011 se návštěvnost navýšila oproti roku 2019 téměř o 100 tisíc návštěvníků, to můžeme pozorovat na grafu na obrázku č. 20. Sčítače má NP Podyjí rozestavěné na 16 místech.

Obrázek č. 20: Celková návštěvnost NP Podyjí v letech 2011-2019

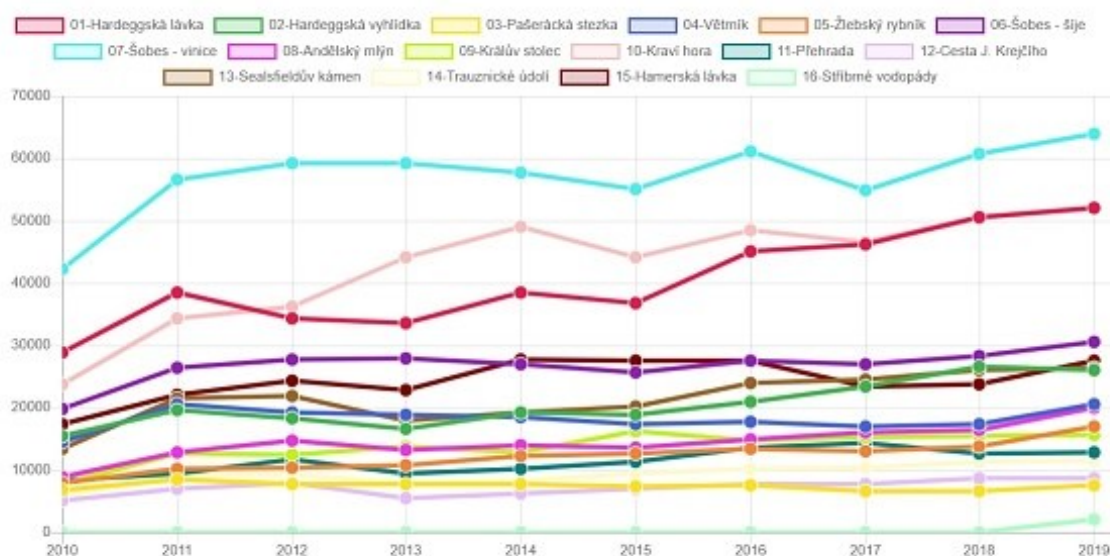

Zdroj: NP Podyjí návštěvnost, 2020

Nejnávštěvovanějšími obdobími v NP Podyjí během roku jsou Velikonoce a svátky na začátku května, sváteční dny na začátku prázdnin, na podzim především také kolem svátečních dnů navazujících na víkendy. (NP Podyjí návštěvnost, 2020)

Další data o návštěvnosti NP Podyjí popisují naprosto přesně, která místa jsou nejnavštěvovanějšími, o tom se můžeme přesvědčit na obrázku č. 21, který zobrazuje grafické znázornění návštěvnosti z uvedených 16 sčítacích míst. Nejvytíženějším místem je vinice Šobes, kterou v průměru navštěvuje přibližně 60 tisíc návštěvníků a nejvíce tomu tak je v letních měsících. Na druhé a třetí příčce v návštěvnosti se stala místa Hardeggská lávka a Kraví hora. (NP Podyjí návštěvnost, 2020)

Obrázek č. 21: Návštěvnost NP Podyjí v letech 2011-2019 dle místa sčítačů

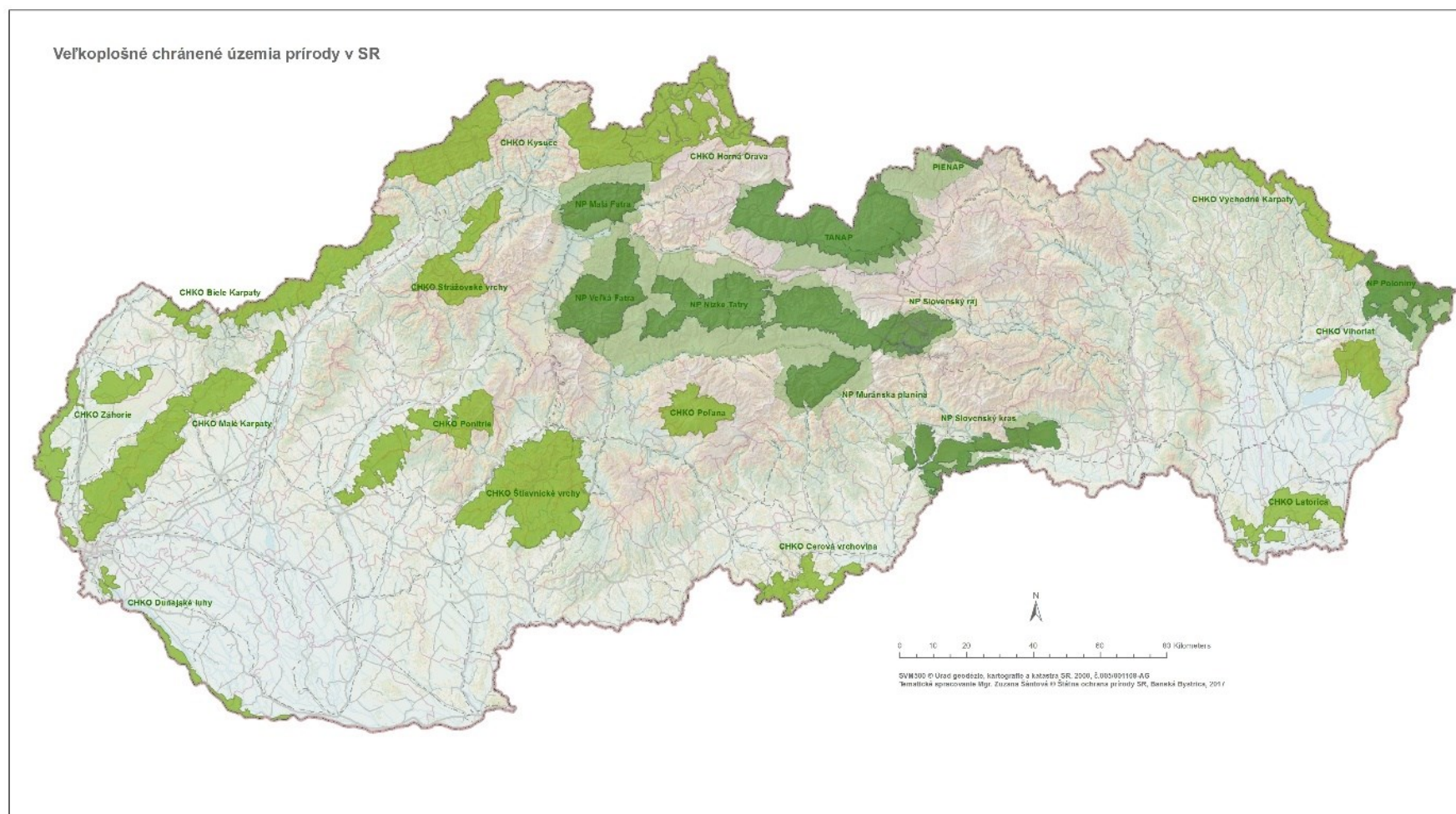
Zdroj: NP Podyjí návštěvnost, 2020

Slovenská republika a národní parky

Ochranu přírody na Slovensku upravuje Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochraně přírody a krajiny. Ten popisuje, jaké území lze prohlásit za národní park takto: „*Rozsáhlejší území, zpravidla o velikosti nad 10 000 ha, převážně s ekosystémy podstatně nezměněnými lidskou činností, anebo v jedinečné a přirozené krajinné struktuře, tvořící nejvýznamnější přírodní dědictví, ve kterém je ochrana přírody nadřazená nad ostatními činnostmi, může vláda nařízením vyhlásit za národní park.*“ (Zákon č. 543/2002)

Na území Slovenské republiky se rozprostírá 14 chráněných krajinných oblastí 9 národních parků, společně zabírají 22,49 % z celého území SR. Přehled velkoplošných chráněných oblastí SR je zobrazen na mapě na obrázku č. 22. V tabulce č. 11 je přehled všech národních parků na Slovensku spolu s výměrou a rokem vyhlášení.

Obrázek č. 22: Velkoplošné chráněné území přírody v SR

Zdroj: ŠOPSR mapa, 2020

Tabulka č. 11: Přehled národních parků na Slovensku spolu s výměrou a rokem vyhlášení

Název	Plocha (v ha)	Plocha ochranného pásma (v ha)	Rok vyhlášení, aktualizace
NP Malá Fatra	22 630	23 262	1967 jako CHKO, 1988
NP Muránska planina	20 318	21 698	1977 jako CHKO, 1997
NP Nízke Tatry	72 842	110 162	1978, 1997
Pieninský NP	3 750	22 444	1967, 1997
NP Poloniny	29 805	10 973	1997
NP Slovenský kras	34 611	11 742	1973 jako CHKO, 2002
NP Slovenský raj	19 414	5 475	1964 jako CHKO, 1988, 2016
Tatranský NP	73 800	30 703	1948, 1987, 2003
NP Veľká Fatra	40 371	26 133	1974 jako CHKO, 2002
Plocha celkem (v ha)	317 541	262 592	

Zdroj: ŠOPSR, 2020

Nejnávštěvovanější národním parkem na Slovensku je Tatranský NP (TANAP). Počet návštěvníků v této oblasti neustále narůstá a je mnohem náročnější návštěvníky regulovat a oblast více ochraňovat před dopady cestovního ruchu. V období vrcholící turistické sezony se počet návštěvníků pohybuje přes 20 000 osob denně. Na základě skutečností o neustále narůstajícím počtu turistů, muselo dojít k následující regulaci pomocí 3 základních dokumentů:

- Seznam vyhrazených míst TANAP-u,
 - Rozhodnutí o zimní sezonní uzávěrce včetně mapy,
 - Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů.
- (TANAP, 2020)

Ve výroční zprávě Oblastní organizace cestovního ruchu (OOCR) Slovenský ráj & Spiš za rok 2018 je uveden jako hlavní cíl „vybudovat z území Slovenského ráje významnou a mezinárodně renomovanou destinaci cestovního ruchu, jako i další destinace v území Spiše a v působnosti OOCR Slovenský ráj & Spiš“. OOCR Slovenský ráj & Spiš eviduje návštěvníky z více než 40 oblastí světa. Ovšem největší zastoupení návštěvníků mají

samotní Slováci, po nich následují Češi, Poláci, Briti, Maďaři a stále narůstá počet návštěvníků z Izraele a z USA. Na základě sčítání Správy NP Slovenský ráj narůstá počet návštěvníků každým rokem. Například v roce 2015 byl počet turistů 509 814 a v roce 2018 byl tento počet přibližně 569 281 osob. Stoupající tendenci návštěvníků sledují i v počtu ubytovaných návštěvníků (v roce 2015 byl tento počet 35 576 návštěvníků, v roce 2018 byl potom počet 82 086 osob). (Zpráva OOCR, 2018)

Na následujícím obrázku č. 23 je fotografie z Tatranského národního parku.

Obrázek č. 23: Tatranský národní park

Zdroj: autorka, 2019

4.3.10 Národní parky v Evropě a ve světě

Butler a Stephen (2000) považují národní parky za jeden z nejdůležitějších typů turistických cílů na světě. Prvním vyhlášeným národním parkem se stal dne 1. 3. 1872 Yellowstone NP, který se rozkládá v severozápadní části USA. Vývoj návštěvnosti Yellowstone NP spolu s Yosemite NP je zobrazen na obrázku č. 24. Sledujeme zde vývoj návštěvnosti přibližně za posledních 100 let, tj. od roku 1905 až do roku 2008. Nárůst návštěvníků je více než 150-ti násobný. O jeho založení se zasloužil především John Muir, který zároveň ovlivnil povahu a směr ochrany národních parků po celém světě. Podstatně se podílel na ovlivnění způsobu cestovního ruchu v přírodních oblastech, jako základ pro vývoj ekoturismu. Právě proto je i často označován jako průkopník ochrany přírody. Podle Muira nebylo důležité přírodní zázraky pouze vidět, ale i zažít, například ve formě procházek. Požadovaným výsledkem je snaha povzbudit v národních parcích jak jejich zachování, tak i jejich návštěvu a propagaci. (Butler a Russell, 2010)

Obrázek č. 24: Návštěvnost Yellowstone NP a Yosemite NP v letech 1905 - 2008

Table 16.2. Number of recreational visitors to Yellowstone and Yosemite National Parks, 1905–2008. (Source: US National Park Service, 2010)

Year	Yellowstone	Yosemite
2008	3,066,580	3,431,514
2007	3,151,343	3,503,428
2006	2,870,295	3,242,644
2005	2,835,651	3,304,144
2000	2,838,233	3,400,903
1995	3,125,285	3,958,406
1990	2,823,572	3,124,939
1985	2,226,159	2,831,952
1980	2,000,269	2,490,282
1975	2,239,500	2,537,400
1970	2,297,300	2,277,200
1965	2,062,500	1,635,400
1960	1,443,300	1,150,400
1955	1,368,500	984,200
1950	1,110,524	820,953
1945	189,264	290,569
1940	526,437	506,781
1935	317,998	372,317
1930	227,901	458,566
1925	154,282	209,166
1920	79,777	68,906
1915	51,895	33,452
1910	19,575	13,619
1905	26,188	N/A

Zdroj: Butler a Russell, 2010

Světová organizace cestovního ruchu (WTO) definuje udržitelný cestovní ruch jako modelovou formu ekonomický rozvoj, jehož cílem je: zlepšit kvalitu života hostitelské komunity, poskytovat vysokou kvalitu zkušeností návštěvníka a udržovat kvalitu internetu prostředí, ve kterém obě hostitelské komunity a návštěvník je závislý. (Mendlík, 2003)

Boyd (Lew, 2004) upozorňuje, že národní parky nejsou pouhé turistické prostory, ale mají funkci ochrany přírody, jsou místem pro divokou zvěř či domovem domorodců. Hlavní výzvou parků je být udržitelnou krajinou. V souvislosti s dosahováním udržitelnosti se dnes parky potýkají s problémy, jako jsou konflikty zdrojů ve formě aktivit neslučitelných s cíli parku, nezákonné použití zdrojů parku a vnějších hrozeb z okolních oblastí. Zdůrazňuje, že neexistuje žádné obecné řešení těchto problémů. Problémy vznikají lokálně a nejlepší přístup k řešení je lokalizovaný. Další hlavní problémy, kterým národní parky čelí, jsou způsoby, jak řídit turisty a zmírňovat dopady CR.

Jak je uvedeno v tabulce na obrázku č. 25, výzkum prováděný Světovou organizací cestovního ruchu (WTO) ukazuje nepřerušovaný růst cestovního ruchu od roku 1950.

Obrázek č. 25: Růst světového turismu v období 1950 – 2002

Table 1.1 World Tourism Growth: 1950–2002

Year	International Tourist Arrivals (millions)	International Tourist Receipts ^a (billions in US\$)
1950	25.3	2.1
1960	69.3	6.8
1970	165.8	17.9
1980	286.0	105.3
1985	327.2	118.1
1990	457.3	263.4
1995	552.3	406.5
1996	596.5	435.6
1997	618.2	439.6
1998	626.4	442.5
1999	652.2	456.3
2000	696.7	474.4
2001	692.7	462.2
2002 ^b	715.6	478.0

^aInternational transport receipts excluded.

^bEstimates.

Source: World Tourism Organization. 2003. *World Tourism in 2002: Better than Expected*
Madrid: WTO News Release.

Zdroj: Theobald, 2005

Archer (Theobald 2005) uvádí, že turistika vytváří pozitivní i negativní účinky v cílové zemi nebo regionu. Promyšlená tvorba a plánování politik může udělat mnoho, minimalizovat nebo dokonce odstranit negativní účinky. Turistika může být velmi pozitivní prostředky ke zvýšení hospodářské, sociální, kulturní a environmentální život země.

Hlavním problémem jsou nyní politici, plánovači a vývojáři a občané čelící této výzvě a vytvářejí skutečně odpovědný, a tedy přijatelný, cestovní ruch, který přináší dlouhodobé výhody pro obyvatele i turisty bez kompromisů fyzické a kulturní prostředí cílového regionu. (Theobald, 2005)

V Encyklopedii ekoturismu (2001) je uveden článek o evropském udržitelném cestovním ruchu. Blangy a Vautier zde tvrdí, že evropský udržitelný cestovní ruch je na vzestupu. *„Obecně je do budoucna očekávána zvýšená účast na cestovním ruchu a zároveň je očekávaný vývoj směrem k větší udržitelnosti. Konkrétně západní Evropa má dlouhou tradici cestovního ruchu a nabízí širokou škálu destinací od pobřežních, venkovských, horských či oblastí měst. Vysoká hustota obyvatelstva znamená, že většina venkovských oblastí západní Evropy je obývaná. Není divu, že je tato oblast nejvhodnější pro rozvoj cestovního ruchu. Produkt cestovního ruchu je docela dobře vyvinutý a organizovaný, s kvalitními ochrannými známkami, národními strategie či systémy ekoznačky. Mnoho zemí západní Evropy podporují rozvoj vysoce kvalitní přírodní turistiky nebo ekoturistiky.“* (Encyklopedie ekoturismu, 2001)

Bonitaco a Cooper (2005) zkoumají případ citlivé oblasti New Forest nacházející se v Hampshire na jihu Anglie. Jedinečná krajina je pod silným turistickým tlakem. Kromě náporu cestovního ruchu a rekreace, čelí i zátěži jako je bydlení a doprava. Oblast je mezinárodně uznána jako významný přírodní zdroj. Díky cestovnímu ruchu je v oblasti dostatek pracovních míst a přínos pro místní ekonomiku, na druhou stranu vysoký počet návštěvníků má nepříznivý účinek na krajinu.

Hlavní klíčové problémy, které se zde vyskytují:

- přes ekonomický prospěch, negativní dopad na místní komunitu,
- zvýšená doprava k přístupu k řadě atrakcí a ubytování,
- zpřísněný režim řízení návštěv a provozu,
- existence konfliktů ohledně cílů zúčastněných stran,
- konflikt turistických zájmů.

Strategie CR pro New Forest je cílit a regulovat tok návštěvníků prostřednictvím vhodného marketingu. Hlavními nástroji k dosažení cílů jsou:

- integrace CR a dopravy,
- zajištění správného a dostatečného sdělování informací návštěvníkům,
- dosažení nejlepší kvality zařízení služeb,

- zapojení místní komunity,
- chránit a zvyšovat kvalitu životního prostředí.

Kopp a Kučera (2005) řeší narušení přírodního prostředí vlivem cestovního ruchu na ostrově Tenerife a uvádí, že rekreační exploatace krajiny je „v zásadě určena dvěma faktory: přírodními předpoklady jako základu koncentrace cestovního ruchu a stupněm ochranných opatření. Ideálně by mělo platit, že vyšší přírodní atraktivita by měla mít vyšší stupeň ochrany.“

Anděra (2011) ve své knize představuje národní parky střední Evropy a tento přehled zemí, které jsou v publikaci zahrnuté obsahuje tabulka č. 12 včetně podílu rozlohy národních parků vůči rozloze státu. Největší podíl rozlohy národních parků vůči rozloze státu zde zaujímá Slovensko, i když nemá největší počet NP, toho dosahuje s 23 NP Polsko.

Tabulka č. 12: Přehled národních parků střední Evropy

Země	Počet NP	Rozloha NP (m2)	% rozlohy země	Založení
Polsko	23	3279	1,0	1932-2001
Česko	4	1372	1,7	1963-2000
Slovensko	9	3179	6,5	1949-2002
Maďarsko	10	4880	5,2	1973-2002
Rakousko	7	2540	3,0	1981-2002
Slovinsko	1	838	4,1	1961
střední Evropa	54	15466	2,5	1932-2002

Zdroj: Anděra, 2011

Národní park Bavorský les

Národní park Bavorský les byl založen 7. 10. 1970, zároveň se stal prvním vyhlášeným německým národním parkem. Rozprostírá se na 24 250 ha. Spolu s NP Šumava tvoří největší souvislé chráněné území. Hlavní motto je „nechat přírodu být přírodou“. V praxi to znamená, že se příroda může rozvíjet podle svých prastarých zákonů k neomezené lesní divočině. Očekávaným výsledkem je druhová rozmanitost, kterou mimo jiné podporuje vysoký podíl tlejícího dřeva. Zde v NP jsou mrtvé či vyvrácené stromy ponechány ve svém

přírozeném prostředí. Oblasti bez zásahu člověka, jinak řečeno přírodní zóny, zabírají téměř 72% plochy NP Bavorský les. Cílem je zvýšit tento podíl na 75 % do roku 2027. NP Bavorský les nabízí turistům 350 km značených turistických tras, více než 200 km cyklostezek a přibližně 80 km upravovaných běžkařských tras. Celoroční program nabízí exkurze s odborným vedením. Počet návštěvníků se pohybuje okolo 1,3 milionu za rok. (NP Bavorský les, 2020)

Národní park Uluru – Kata Tjuta

Jedním světovým příkladem o zavedení opatření udržitelného cestovního ruchu a regulaci návštěvníků je Uluru. Uluru je impozantní pískovcový skalní útvar, nacházející se v centru Austrálie, lze vidět na obrázku č. 26. Díky své jedinečnosti je zařazen na seznam světového dědictví UNESCO. Turistický cíl Uluru se zároveň nachází v Národním parku Uluru -Kata Tjuta, vstup do něj je zpoplatněný.

Obrázek č. 26: Posvátná hora Uluru v Národním parku Uluru – Kata Tjuta

Zdroj: autorka, 2020

Největší rozruch kolem opatření nastal v roce 2019. Turisté, do doby před zavedením opatření, měli neomezený přístup na samotnou skálu a mohli tak vystoupat na její vrchol. To se ovšem nelíbilo Anangům, tradičním majitelům NP Uluru – Kata Tjuta. Uluru je pro ně velmi duchovní a posvátné místo. V článku „One last climb“, tedy „Poslední

stoupání“, Tombleson a Wolfová (2020) uvádí, že Uluru přiláká více než 300 000 návštěvníků ročně. Příhodný název článku zároveň hovoří o tom, že prosba domorodého kmenu byla vyslyšena, a 26. 10. 2019 bylo stoupání na horu definitivně zakázáno. Reakcí návštěvníků na blížící se datum uzavření byl silnější nápor, jelikož mnoho z nich chtělo naposledy na Uluru vystoupat. Veřejnost tak zpočátku vnímala opatření poněkud rozporuplně. Nicméně naopak tradiční majitelé opatření velmi uvítali. Krok byl pozitivně vnímán i v souvislosti k udržitelnému cestovnímu ruchu.

V praxi každé omezení bude veřejnost dělit na dvě skupiny, ti, co opatření uvítají a ti, co naopak ne. To si ale vždy cesta k udržitelnému rozvoji cestovnímu ruchu bude žádat. Nejdůležitější činností navazující na zavedení jakéhokoliv opatření ve smyslu omezení vstupu či zavedení vstupného, je podávání informací návštěvníkům a veřejnosti. Návštěvníci k pochopení situace potřebují velmi dobře podané informace. Pokud informace budou podány dostatečně a vhodnou formou, dojde k rychlejšímu přijetí veřejností. Turisté budou informováni proč k opatření došlo a za jakých podmínek. Místo se může stát vzácnějším i zajímavějším a zároveň neztratit své příznivce. Důležité je dodržovat nařízené opatření, a to nakonec může vést ke spokojenosti jak turistů, kteří neprijdou o svůj zážitek, tak přírody, která nebude natolik zatížena. V případě Uluru jsou informace z osobní zkušenosti podávány dostatečně. Na místech jako je letiště, informační centrum či ubytování, podávají zaměstnanci veškeré informace a návštěvníci zároveň obdrží letáky. Na informačních prospektech jsou důležité informace jako například:

- mapa oblasti národního parku,
- vyznačené stanoviště vhodné k pozorování,
- prostor, kde je možné se volně pohybovat,
- místa, kde je možné fotografovat,
- otevírací doba národního parku,
- místa, kde je dostupná voda či toalety,
- důležitá telefonní čísla.

Oblast NP Uluru – Kata Tjuta je specifická v mnoha aspektech. Při návštěvě posvátného místa je totiž potřeba počítat s přírodními podmínkami lokality. Teploty zde dosahují velmi vysokých teplot, je důležité dodržovat pitný režim a dostatečně se chránit před slunečním zářením. Denní teploty sami o sobě také regulují pohyb návštěvníků, jelikož se doporučuje nevycházet v době od 14:30 do 18:30 hodin, v letním měsících se nedoporučuje vycházet již po 11:00 hodině. Po setmění se nedoporučuje jezdit autem, kvůli ochraně zvířat.

Otevírací doba národního parku je nastavena, jak pro ochranu přírody, tak zároveň pro ochranu návštěvníků. V nabídce pro turisty jsou například poznávací výlety s průvodcem či zážitkové výlety při projíždce na segway. K největší akumulaci návštěvníků dochází při východu a západu slunce, na který jsou turisté lákáni jako na nezapomenutelný zážitek při návštěvě Uluru.

NP Uluru – Kata Tjuta se snaží regulovat návštěvníky i tím, že je láká na více opomínané místo národního parku oproti Uluru, a tím je skalní útvar Kata Tjuta, který je zobrazen na obrázku č. 27. Dále se snaží nabízet návštěvníkům program v informačním centru a zároveň do programu zapojit i místní domorodé obyvatele.

Obrázek č. 27: Skalní útvar Kata Tjuta v Národním parku Uluru – Kata Tjuta

Zdroj: autorka, 2020

5 Metodika

První část práce tvoří teoretický náhled na zadané téma formou rozboru související literatury. Byly formulovány a definovány klíčové pojmy, které jsou užitečné pro praktickou část. Zároveň došlo k uvedení záležitostí, které jsou významným pojítkem k danému tématu. Teoretická část obznamuje cestovní ruch a s ním spojené základní termíny, územní členění vybrané oblasti (Národní park Šumava), včetně závazků ochrany přírody a krajiny s ohledem na udržitelnost cestovního ruchu. Vybraná oblast je zobrazena v příloze č. 2, tj. oblast NP Šumava.

Praktická část obsahuje výsledky z provedeného terénního výzkumu. V první fázi bylo provedeno terénní šetření v oblasti Národního parku Šumava. Během terénního šetření došlo i ke sběru fotodokumentace v zájmovém území. První kroky vedly do informačních center na Šumavě (v NP i CHKO Šumava), jelikož je zde předpoklad existence základních a zásadních zdrojů informací pro danou oblast. Informační centra a střediska jsou významným propagačním nástrojem a zároveň velmi efektivní formou propagace v příslušné oblasti. Mezi navštívená informační centra/střediska patří (zahrnuje i sezónní střediska):

- Informační středisko a středisko environmentální výchovy Kašperské Hory,
- IC Horská Kvilda,
- IC obce Modrava,
- IS obce Prášily,
- IS Stožec,
- IS Kvilda,
- IS Rokyta,
- IS Alžbětín,
- IS Poledník.

Další navštívená místa jsou návštěvnická centra s výběhy na Kvildě a v Srní. Další kroky směřovaly například mezi nouzová nocoviště. Na základě průzkumu byla stanovena hlavní témata pro praktickou část. Mezi hlavní se řadí následující:

- Návštěvnické centrum Kvilda a Návštěvnické centrum Srní,
- Nouzová nocoviště,
- Průvodci divočinou,
- splouvání Vltavy,

- Bílá stopa,
- Zážitek trasa Polom v horské smrčíně.

Pro další získání informací došlo na zúčastněné pozorování při vycházce s průvodcem divočinou. K doplnění informací pomohla i přítomnost na besedě s ředitelem NP Šumava Pavlem Hubeným o zonaci NPŠ. Nová zonace je dalším aktuálním tématem, které dokáže mezi návštěvníky NPŠ vyvolat menší rozruch. Další zajímavosti, které jsou zmíněny v praktické části jsou i image oblasti, certifikát Partner Národního parku Šumava či přeshraniční projekt monitoringu návštěvníků. Práce se zaměřuje na nejnovější a zároveň nejaktuálnější nabídku pro návštěvníky NPŠ. Sleduje vývoj a přizpůsobení se současným trendům. Důležitý podklad pro další rozbor a zdroj informací jsou oficiální webové stránky NPŠ.

Ve druhé fázi byli osloveni pracovníci Správy Národního parku Šumavy ve Vimperku. Pracovníci Správy velmi ochotně poskytli rozhovory a statistické podklady. Cílem bylo zjistit jaká je aktuální situace cestovního ruchu v NPŠ. Jaká je nabídka atraktivit, propagace a oblíbenost u návštěvníků z pohledu NPŠ. Jak se projevuje udržitelné chování a jaká pravidla musejí dodržovat návštěvníci. Jaké jsou statistické údaje o návštěvnosti. Osobní rozhovor poskytl Jan Dvořák (tiskový mluvčí Správy NPŠ) a Josef Štemberk (vedoucí oddělení marketingu Správy NPŠ). Informace a data v elektronické podobě by poskytnuty od Jiřího Kadocha (referenta tiskových materiálů Správy NPŠ), Adama Diviše (vedoucí oddělení informační a strážní služby Správy NPŠ) a také Josefa Štemberka. Rozhovory v elektronické podobě za ostatní národní parky poskytli Radek Drahný (tiskový mluvčí Správy Krkonošského NP), Tomáš Salov (tiskový mluvčí Správy NP České Švýcarsko) a Jan Kos (náměstek ředitele Správy Národního parku Podyjí).

Ukázka základních otázek v provedených rozhovorech na téma průvodcovské činnosti v národním parku:

- Jak dlouho nabízíte průvodcovskou činnost?
- V jakém období mohou návštěvníci Vaši službu využít?
- Kolik máte průvodců? Kdo se může průvodcem stát a co pro to musí udělat?
- Jaký program mají průvodci pro návštěvníky připravený?
- Za jakým účelem vznikla služba pro návštěvníky a co je očekávaným výsledkem?

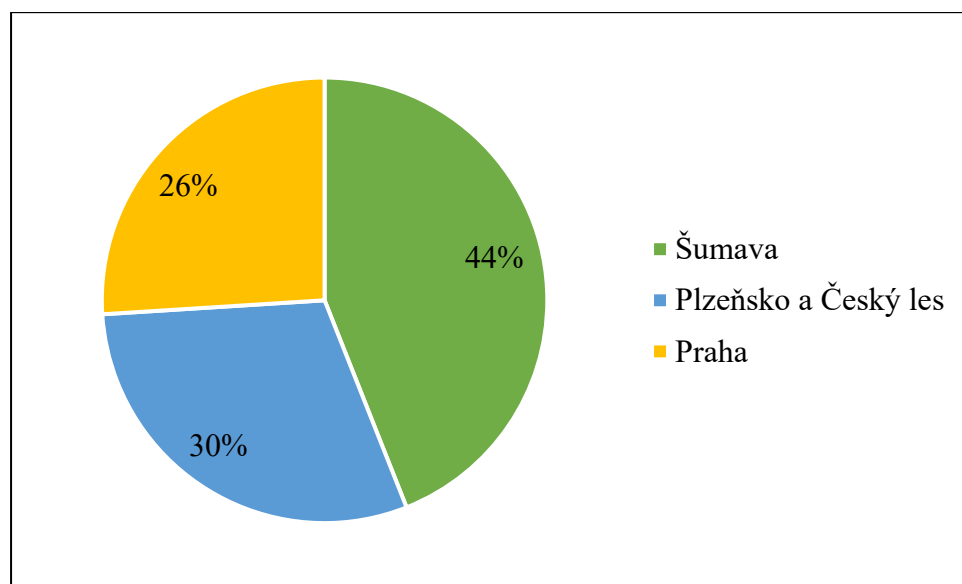
Dalším cílem bylo zjistit, jak celou uvedenou situaci vnímá veřejnost. Součástí výzkumu se stalo i šetření pomocí dotazníků. Otázky byly vytvořeny na základě konzultace s vedoucí práce RNDr. Danou Fialovou, Ph.D. z katedry Sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze (dotazník viz příloha č. 3).

Pro dotazování byly vybrány tři hlavní lokality zahrnující jejich okolí, a to Šumava, Plzeň a Praha. Lokality je možné zařadit podle turistických regionů na:

- Šumavu,
- Plzeňsko a Český les a
- Praha.

Na obrázku č. 28 je grafické zastoupení respondentů podle lokality dotazování, která odpovídala místu jejich bydliště. Při poměru zastoupení dotazovaných míst převažuje především zájmová oblast Šumava, další dvě vybrané lokality byly zvoleny především pro objektivnější výsledky dat.

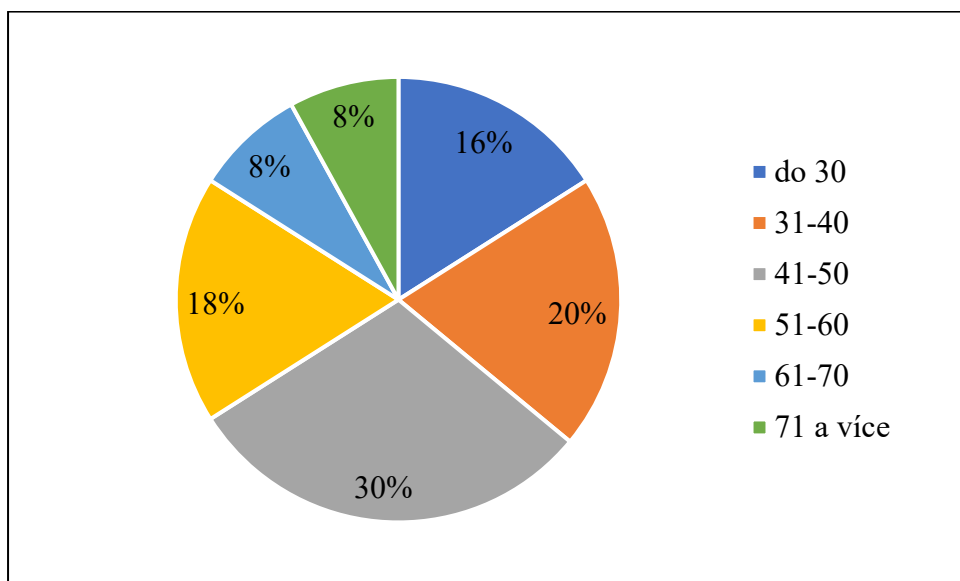
Obrázek č. 28: Graf zastoupení respondentů dotazování (n = 200) podle místa bydliště

Zdroj: terénní šetření, 2018

Počet respondentů závisel na vyvstávání nových skutečností. V okamžiku opakujících se odpovědí bylo zřejmé, že počet respondentů je postačující. Výsledně bylo dotázáno 200 respondentů ve snaze rovnoměrnějšího zastoupení podle pohlaví. Zastoupení žen je 60 % a zastoupení mužů 40 %. Dotazovaní uváděli údaje o místu bydliště, pohlaví i věku. Snahou bylo i dosažení různých typů aktérů podle věkové kategorie viz grafické znázornění na obrázku č. 29.

Obrázek č. 29: Graf zastoupení respondentů dotazování (n = 200) podle věku

Zdroj: terénní šetření, 2018

Další otázky v dotazníku se týkají nabízených služeb NP Šumava svým návštěvníkům. Cílem bylo zjistit, jestli respondenti někdy slyšeli o vybraných službách, zda je někdy využili nebo by je nabídka lákala. Další dotazy vedly ke zjištění výhod a nevýhod vybraných služeb z pohledu respondentů. Výsledky dotazování jsou zahrnuty v praktické části.

6 Výsledky

6.1 Charakteristika Národního parku Šumava

Krajina Národního parku Šumava je v mnoha ohledech jedinečná, za svou výjimečnost vděčí ojedinělým přírodním podmínkám, ale také spleť historii. Stejnomená publikace *Krajina Národního parku Šumava* na jejímž vzniku se podílel Dohnal a kolektiv (2011) je zdrojem následujícího textu. Zařazení kapitoly je nezbytné, jelikož obsahuje zásadní historické události, které zapříčinily současný stav a díky uvědomění si vývoji v minulosti můžeme pochopit současný stav krajiny a přístupu k ní.

Je velmi důležité se ohlížet i zpátky do historie, protože je to jeden ze způsobů, kdy můžeme lépe porozumět situaci v daném území. Historický vývoj ovlivňuje současný stav lokality, zároveň její atraktivitu či image, a od toho se odvíjí i potenciál cestovního ruchu v daném regionu. Šumava tak nebyla samozřejmě odjakživa chráněnou oblastí, dříve se natolik neoceňovalo její přírodní bohatství. Lidé naopak chtěli z území vytěžit co nejvíce pro svoji potřebu bez přílišného ohledu. Těžilo se zde samozřejmě i doslova. Probíhala zde klasická těžba v pevných horninách. Po těžbě jsou dnes naštěstí nepatrné stopy v krajině. Můžeme sledovat pozůstatky v podobě malých důlních děl, šachet či štol. Další způsob těžby bylo rýžování v náplavech údolních niv, pozůstatky jsou uměle navrstvené hromady (sejpy). Historii rýžování a dolování zlata na Šumavě od dob Keltů až do přelomu 19. a 20. století si mohou návštěvníci připomínat pomocí nabízených programů NPŠ pro veřejnost. Je to krásný příklad toho, jak můžeme těžit v přeneseném slova smyslu z historie v současnosti.

Vzpomínky po dálkovém obchodu na území NPŠ připomínají dnes ne příliš typické cíle návštěvníků. Strážní funkci na stezkách plnily strážné hrady Strážný a Stožec. Dnes pomalu upadají v zapomnění a z dřívějších dominant v krajině na odlesněných ostrozích se dochovala pouze torza hradů skrytá v porostu. Znamější cíle jsou ale na dosah, jako například Stožecká kaple.

Ráz krajiny v historii zásadně ovlivnilo odlesňování. Prvním důvodem bylo samotné dřevařství. Důsledkem plošného odlesňování je i vznik osídlení. Dalším důvodem odlesňování krajiny a vznik kulturního bezlesí bylo sklářství. Tehdejší bohatí majitelé skláren se rádi prezentovali stavbami výjimečných objektů (například pohřební kaple, reprezentační budovy až malé zámky). Sklářské objekty se bohužel nedochovaly, pouze v bývalé sklářské osadě Nová Hůrka. Tradici sklářství si můžeme připomenout například v Anníně či Kašperských Horách. V Anníně je i muzeum, které prezentuje minulost

i současnost sklářské výroby a seznamuje návštěvníky i s životem sklářů a brusičů skla. Kašperské Hory také lákají na zajímavou exkurzi s odborným výkladem a názornou ukázkou s možností si vyfouknout vlastní výrobek.

Další významná kapitola šumavské historie se týká využívání energie vodních toků. V minulosti se stalo plavení dřeva tím nejvýhodnějším transportem. V krajině se v důsledku toho upravovaly vodní toky, vznikaly malé vodní nádrže a plavební kanály. Energie se využívala především pro zařízení jako byly mlýny, pily, drtiče křemene, rýžovací stroje, brusírny skla či hydroelektrárny. Schwarzenberský a Vchynicko-Tetovský plavební kanály dodnes připomínají plavení dřeva a NPŠ zde vybudoval dvě naučné stezky. Kdo si přeje zažít dotek minulosti na vlastní kůži, může zvolit termín návštěvy Schwarzenberského plavebního kanálu v čase ukázkového plavení na kanálu. Vlastníkem Vchynicko-Tetovského plavebního kanálu je Západočeská energetika a.s., která se ve spolupráci se Správou NP a CHKO Šumava podílela na rekonstrukci kanálu, obnově původních kamenných mostků a mostu Rechle pod Modravou. Od r.1939 slouží část kanálu jako přivaděč vody pro hydroelektrárnu na Čenkově Pile. Čenkov Pila je dnes další zajímavou zastávkou pro turisty. V místě původní Čenkovy pily je zrekonstruovaný objekt rodinného typu, který nabízí volnou ubytovací kapacitu. Příznivci technických památek by si neměli nechat ujít možnost navštívit infocentra malých vodních elektráren Čenkov Pila a Vydra včetně stálé expozici „Šumavská energie“. Elektrárna Čenkov Pila stále věrně slouží a dodává elektřinu.

Vývoj krajiny poznamenal fenomény jako jsou vrchovištní a údolní rašeliniště. Řada z nich byla naneštěstí v minulosti těžena a dnes naštěstí dochází postupně k obnově původních rašelinných procesů. Na Šumavě je řada přístupných i nepřístupných rašelinišť, kterým se v centrální části národního parku říká slatě. Rašeliniště jsou jedním z hlavních symbolů Šumavy a zároveň turistickými cíly, nejznámějšími jsou Chalupská slat', Tříjezerní slat', Jezerní slat', Modravské slatě či Cikánská slat'. K pohybu návštěvníků v prostoru rašelinišť byly vybudovány typické slat'ové chodníky, tzv. povalové chodníky.

Dříve než krajinu zasáhla činnost člověka, rozprostírala se zde přírodní krajina na celém území. S příchodem člověka se krajina začala stávat kulturní a docházelo k osidlování a obdělávání krajiny (vznik zemědělských pozemků, kulturního lesa). Před stoletím dominovala celé Šumavě. V důsledku poválečného vývoje byla redukována. Tradiční součásti kulturní krajiny a upomínkou na někdejší osídlení jsou například kostely a kaple, které bývaly dominantami sídla. Zrodila se zde i neobvyklá krajina – krajina opuštěná

a kvůli poválečným událostem vznikla výhradně na české straně. Odsun původního obyvatelstva způsobil mimo jiné přetrhání staletých kulturních vazeb, významný pokles hustoty zalidnění, zmenšení rozsahu či úplný zánik sídel.

V dnešní době se některé části Šumavy opět pomalu vracejí ke krajině přírodní, příroda se ponechává spontánnímu vývoji. K obnově přirozených procesů dopomáhá skutečnost, že oblast byla vyhlášena národním parkem a vybrané území je dokonce chráněno I. zónou. NPŠ navazuje na NP Bavorský les s obdobným managementem. Turismus na Šumavě se neustále zesiluje. Úkolem NPŠ je ochrana přírody především, ale zároveň se snaží najít kompromis pro návštěvníky a mnoho z lokalit nechává zpřístupněné. Šetrně buduje přístupové komunikace a trasy doplňuje turistickými rozcestníky, informačními tabulemi, naučnými stezkami, altány, lavičkami či rozhledovými tabulemi. Výraznější zásahem do krajiny kvůli turismu je budování kapacitních ubytovacích objektů a doprovodných zařízení. Stavby nejsou však vždy zvoleny vhodně a stanou se ne příliš lichotivými dominanty v krajině.

V důsledku bývalého vojenského výcvikového prostoru, byl charakter krajiny také částečně pozměněn. Reliéf byl modelován přejezdy těžké vojenské techniky a na mnoha místech vznikaly dopadové plochy. Pozůstatkem byly i bývalé tankové cesty v podobě žulového dláždění.

6. 2 Návštěvnická centra Národního parku Šumava

Posláním národních parků je, mimo jiné, také ukázat široké veřejnosti zde žijící a trvale se vyskytující faunu. Přiblížit jí život jednotlivých druhů a jejich nároky a potřeby v průběhu celého roku. Cílem NPŠ není hospodařit se zvěří, ale ukázat, že při udržování populace jelenů, vlků či rysů na ekologicky únosné úrovni je možná existence jelena i dalších zvířecích druhů bez toho, aby byly poškozovány lesní ekosystémy. K lepšímu pochopení těchto vzájemných vazeb a objasňování této problematiky slouží i Návštěvnické centrum Kvilda a Návštěvnické centrum Srní.

Centra kromě výběhů se zvěří nabízejí veřejnosti nespočet programů pro veřejnost a přednášek nebo večerní pozorování. Vstupné do výběhů je zdarma, zpoplatněné je pouze parkoviště. Obě centra mají dětská hřiště. Je zde i vytvořená alternativní cesta pro pohybově znevýhodněné osoby. Oba turistické cíle jsou u návštěvníků velmi populární a vyhledávaná. NPŠ propaguje centra pomocí webových stránek NPŠ, propagačních materiálů, informačních center, časopisu Šumava či pomocí médií v televizi, rozhlasu a v novinách. Návštěvnická centra jsou důležitým nástrojem pro prostorové rozmístění turistů v NPŠ. Jejich počet je postačující a do budoucna se vybudovat další již neplánuje. Na obrázku č. 30 je ukázka pohledu na vlka ve výběhu, který se nabízí při návštěvě NC Srní z vyvýšené lávky.

Obrázek č. 30: Pohled na vlka ve výběhu NC Srní z vyvýšené lávky

Zdroj: autorka, 2018

6. 2. 1 Návštěvnické centrum Kvilda

Provoz návštěvnického centra Kvilda byl zahájen 19. 8. 2015. Je zaměřeno na jelenovité, kteří se vyskytují na území NPŠ a v jeho okolí. Jelenem evropským, který je nedílnou součástí šumavské přírody a je nositelem neoficiálního titulu „král lesa“. Venku je výběh s jelení zvěří, který má rozlohu cca 9 ha. Výběhem prochází naučný okruh a jsou zde vyvýšené pozorovací přístřešky. Mimo výběh pokračuje naučný okruh, který seznamuje se stopami jelenovitých, prasete divokého a některými místními stromy a rostlinami. Návštěvníci mohou využívat tři kryté pozorovatelný a mají možnost pozorovat jelení zvěř v jejím přirozeném prostředí. Na okruhu jsou lavičky pro odpočinek.

Budova návštěvnického centra je postavena jako energeticky pasivní dům a je zde umístěna expozice jelenovitých, audiovizuální sál pro pořádání přednášek a seminářů s kapacitou cca 60 osob a dále je zde umístěno technické zázemí NC. Na velkoplošné obrazovce uvnitř je možné pozorovat dění v jelením výběhu online (užitečné například pro návštěvníky méně pohyblivé či handicapované).

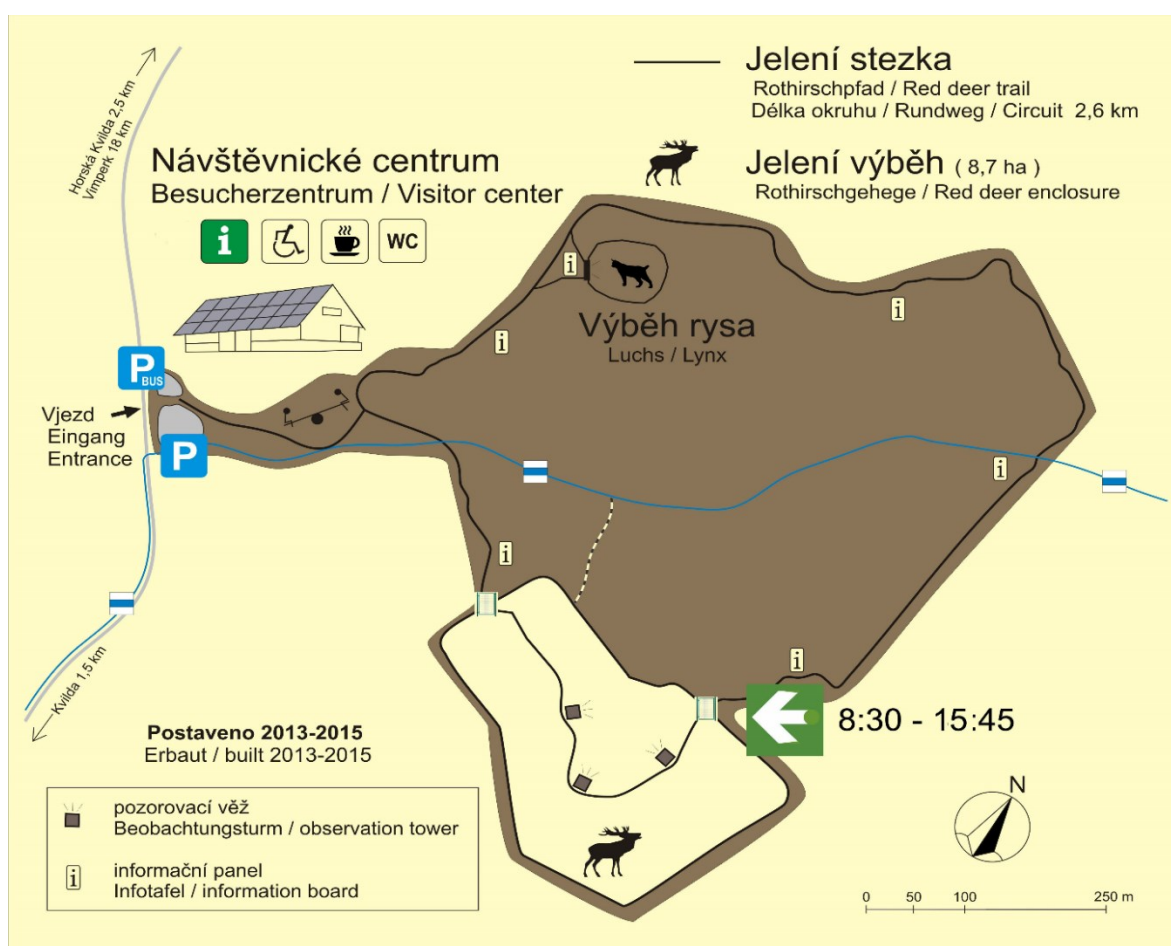
Jako první zde byl v prvním roce provozu 2015 jeden dospělý jelen ve věku 4 let, sedm laní a dva kolouši. V současné době je v jelením výběhu 7 kusů jelení zvěře (1 jelen, 4 laně a 2 kolouši). V roce 2016 se NC rozrostla o expozici rysa ostrovida. K otevření pro veřejnost došlo 16. 8. 2016. Výběh má rozlohu cca 0,5 ha a opět jsou k dispozici informační tabule se zajímavostmi ze života kočkovité šelmy i pozorovatelná. V prvním roce se zde začali pohybovat dva jedinci rysa ostrovida, samec David a samice Kate.

V roce 2018 došlo k zásadní změně. Na začátku roku bylo nutné výběh uzavřít, jelikož došlo k problematickému chování jednoho jelena, který pro ztrátu plachosti nemohl nadále zůstat ve volně přístupném jelením výběhu, a nakonec byl proto převezen do Lánské obory. Po incidentu s jelenem Standou byl přístup omezen na vstup pouze s doprovodem od dubna do konce června. K dalšímu uzavření došlo od poloviny září do poloviny října z důvodu jelení říje. I přes náročnější období navštívilo NC Kvilda hojný počet návštěvníků.

S ohledem na vyvstálé problémy došlo v průběhu roku k zavedení několik bezpečnostních opatření. Na stezce, která prochází výběhem, byly vybudovány tři tzv. únikové buňky, kam je možné se schovat, pokud by se některé zvíře nebezpečně přiblížilo k návštěvníkovi. Dále se pomocí nízkých dřevěných ohradek vymezila stezka, po které se návštěvníci mají pohybovat při průchodu výběhem. Došlo také k instalování nových výstražných tabulí, které varují návštěvníky před nebezpečným chováním jelenů.

Na obrázku č. 31 je znázorněná jelení stezka a jelení výběh spolu s výběhem rysa. V tabulce č. 13 je přehled přibližného počtu návštěvníků za období od samotného otevření NC. V posledním roce došlo k menšímu oslabení z důvodu uzavření, jak bylo zmíněno výše. I přes oslabení byla návštěvnost velmi uspokojivá. V tabulce č. 14 je potom přehled počtu návštěvníků v roce 2017 a 2018 za jednotlivé měsíce, včetně počtu pořádaných programů pro veřejnost a přednášek. Průběh návštěvnosti během roku je znázorněn i graficky na obrázku č. 32. Z grafu je tedy zřejmé, jak mají oba roky (2017 a 2018) velmi obdobný průběh a prakticky se trend návštěvnosti během roku opakuje. Dominantní jsou měsíce v letní sezoně, jedná se především o červenec a srpen. Lidé si v tomto období nejčastěji vybírají dovolenou a děti mají hlavní prázdniny ve škole.

Obrázek č. 31: Mapa trasy jeleního výběhu Návštěvníkého centra Kvilda

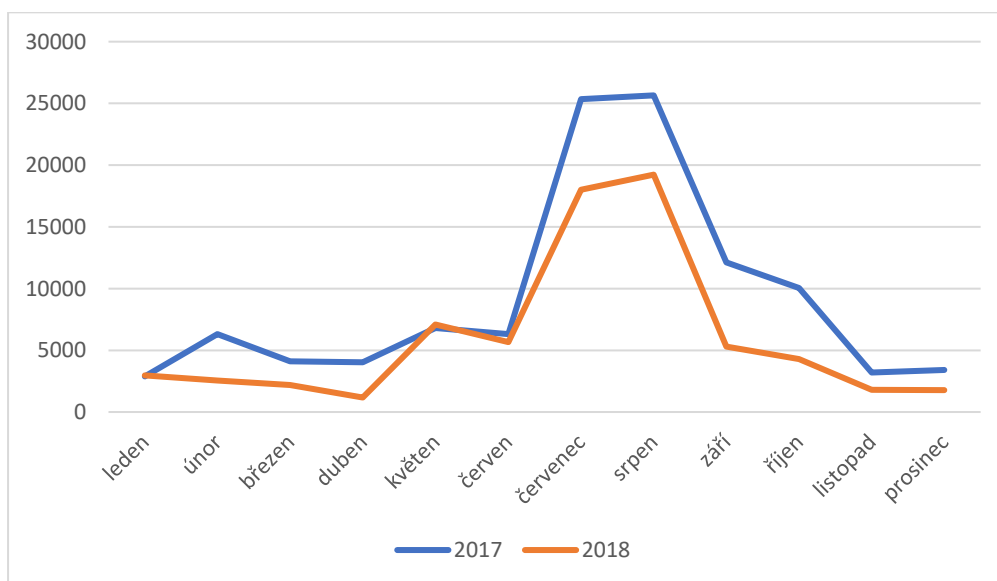
Zdroj: NC Kvilda, 2019

Tabulka č. 13: Počet návštěvníků NC Kvilda v letech 2015 - 2018

Období	Počet návštěvníků
Srpen – prosinec 2015	43 000
Leden – prosinec 2016	109 200
Leden – prosinec 2017	112 000
Leden – prosinec 2018	72 009

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Obrázek č. 32: Grafické znázornění průběhu návštěvnosti NC Kvilda za rok 2017 a 2018 v jednotlivých měsících

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Správy NP Šumava, 2019

Tabulka č. 14: Počet návštěvníků NC Kvilda v roce 2017 a 2018 v jednotlivých měsících

Měsíc	2017		2018	
	Počet osob	PPV + přednášky	Počet osob	PPV + přednášky
Leden	2 883	71	2 970	89
Únor	6 320	182	2 550	77
Březen	4 100	158	2 177	13
Duben	4 030	264	1 175	87
Květen	6 800	585	7 100	504
Červen	6 300	542	5 650	648
Červenec	25 350	48	18 010	210
Srpen	25 650	145	19 230	765
Září	12 130	257	5 299	14
Říjen	10 050	150	4 287	71
Listopad	3 190	68	1 792	0
Prosinec	3 402	0	1 769	0
Celkem za rok	110 205	2 470	72 009	2 478

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

6. 2. 2 Návštěvnické centrum Srní

Vlk je nádherné, přizpůsobivé zvíře, i v dnešní přírodě má své místo. Svědomitě plní funkci zdravotní policie krajiny. Umí žít s člověkem, jak tomu bylo po tisíce let zpátky. Musíme ho však dobře poznat a nemít z něho strach. K tomu slouží expozice Návštěvnického centra v Srní, kde můžeme jít bez obav k vlkům na návštěvu a poznávat jejich život. Pokud na Šumavu přijde divoká populace vlků a stanou se běžnou součástí šumavské fauny národního parku, nechme jim zde životní prostor. Naučme se s nimi znovu žít. Vlci si to plně zaslouží.

Návštěvnické centrum zahájilo svůj provoz 31. 10. 2015. Je zaměřené na vlka obecného, který má také venkovní výběh. Rozloha hlavního výběhu je cca 3 ha. Uprostřed výběhu vede 300 m dlouhá vyvýšená lávka (cca 3 – 4 m nad terénem) a nacházejí se zde pozorovací přístřešky. Mimo výběh vede naučný okruh, který návštěvníky seznamuje se stopami šelem, které se vyskytují na Šumavě, spolu s některými místními stromy a rostlinami. Na obrázku č. 20 je mapa trasy vlčího výběhu NC Srní. V prvním roce zde byla umístěna šestičlenná smečka vlků. Do podzimu 2018 zde vznikl domov pro 14-ti člennou smečku, rodičovský pár a 12 vlčat z vlastního chovu. Mapa trasy vlčího výběhu Návštěvnického centra Srní je na obrázku č. 34.

Budova je energeticky pasivní dům s rekuperací vzduchu a technologiemi příznivými k životnímu prostředí. Energie je získávána z obnovitelných zdrojů. Vnitřní expozice je věnována obecnému a šumavským šelmám. Uvnitř budovy se také promítá přenos na velkoplošnou obrazovku z on-line kamer.

V tabulce č. 15 je znázorněná návštěvnost v NC Srní za jednotlivé měsíce v letech 2015 - 2018, včetně počtu pořádaných programů pro veřejnost a přednášek v letech 2016 - 2018. V roce 2018 v listopadu bylo centrum uzavřené. Průběh návštěvnosti během roku je znázorněn i graficky na obrázku č. 33. Z grafu je tedy zřejmé, jak každý má velmi obdobný průběh a zároveň trend návštěvnosti NC Srní kopíruje návštěvnost v NC Kvilda podle jednotlivých měsíců.

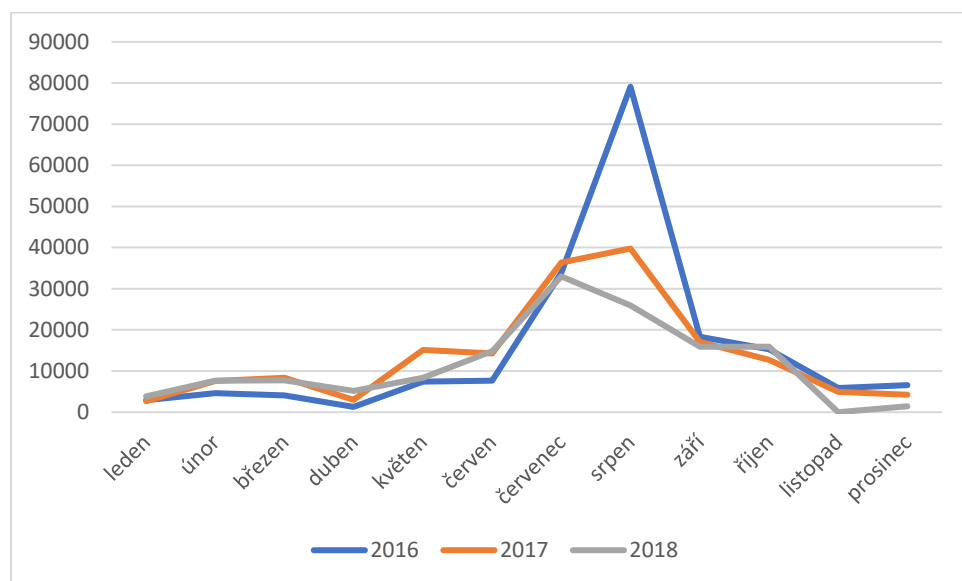
Důvody pro nerealizování PPV v tabulce č. 14 a 15 byly především nedostatečný či nízký počet přihlášených účastníků (minimální účast je 10 osob) nebo z důvodu nepříznivého počasí.

Tabulka č. 15: Počet návštěvníků NC Srní v roce 2015 až 2018 v jednotlivých měsících

Měsíc	2015	2016		2017		2018	
	Počet osob	Počet osob	PPV + přednášky	Počet osob	PPV + přednášky	Počet osob	PPV + přednášky
Leden		2 880	0	2 661	50	3 816	24
Únor		4 652	40	7 549	90	7 649	129
Březen		4 115	27	8 332	80	7 759	57
Duben		1 290	0	3 014	0	5 201	0
Květen		7 429	214	15 110	1 538	8 327	641
Červen		7 668	88	14 236	1 994	14 854	0
Červenec		33 870	183	36 376	229	33 000	2 533
Srpen		79 085	637	39 763	211	25 972	2 013
Září		18 348	72	17 088	733	15 900	687
Říjen	6 000	15 276	303	12 697	478	15 890	222
Listopad	26 967	5 860	21	4 912	45	0	0
Prosinec	3 364	6 608	64	4 263	0	1 421	0
Celkem za rok	36 331	187 081	1 649	166 001	5 448	139 789	6 306

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Obrázek č. 33: Grafické znázornění průběhu návštěvnosti NC Srní za rok 2016 až 2018 v jednotlivých měsících

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Správy NP Šumava, 2019

Obrázek č. 34: Mapa trasy vlčího výběhu Návštěvního centra Srní

Zdroj: NC Srní, 2019

6. 3 Nouzová nocoviště NP Šumava

Jedinečnou nabídkou v NPŠ jsou nouzová nocoviště, která nalezneme právě a jen zde na Šumavě. Jedním z důvodů bylo vyjít vstříc návštěvníkům, kteří toužili po tom, přespávat v divočině (jelikož přespávání v národním parku není možné). Místa byla vyhrazena tak, aby návštěvníci mohli přejít především po páteční, červené turisticky značené trase, vedené v blízkosti statní hranice od Železné Rudy po Novou Pec a to tak, aby byla pohodlně dosažitelná během jednoho dne při běžném pochodu. Mnoho návštěvníků podlehnou kouzlu nocování v „jádro divočiny“. Vymezený ohraničený prostor je určen pro legální nouzové přespání na území NPŠ za předem stanovených podmínek pod heslem „Přenocuj a jdi dál!“. Na obrázku č. 35 je informační tabule s provozním řádem nocovišť, který se musí striktně dodržovat.

Obrázek č. 35: Provozní řád nouzových nocovišť v Národním parku Šumava

Zdroj: Nouzová nocoviště, 2019

Nouzová nocoviště fungují od roku 2008. Hlavním důvodem bylo umožnit převážně pěším turistům přechod „celé“ Šumavy po páteční červené turisticky značené trase (TZT) bez nutnosti opouštět tuto trasu za účelem přenocování. Přespání před vybudování nouzových nocovišť bylo možné pouze na oficiálních tábořištích při okrajích NP. Pro pěší turisty putující centrální Šumavou bylo velmi nepraktické večer opouštět centrální, často

vrcholové partie a ráno se vracet zpět. Často tak riskovali případný postih za nelegální táboření mimo vyhrazená místa.

Přesnou statistiku o využití nouzových nocovišť si NPŠ nevede. Na základě pravidelných kontrol informační a strážní služby (ISS) mají pouze hrubý přehled o jejich využití. Kapacita nocovišť je okolo 20 osob (maximálně cca 30), v jarních a podzimních měsících jsou využívána především o víkendech, v letní sezóně (červen - září) prakticky denně - nejčastěji v počtu od 1 do 10 návštěvníků. Za celý rok se počet nocujících pohybuje v řádu stovek, souhrnně za všechna nocoviště okolo 1000 - 1500 nocujících. Využití nocovišť kopíruje návštěvnost v průběhu turistické sezóny - nejvíce červen - září, využívaná jsou ale i v zimních měsících. Počet přespávajících je u všech nocovišť srovnatelný - řádově se jedná o stovky nocujících na každém nocovišti v průběhu roku.

Nocoviště jsou vyhledávána převážně návštěvníky s blízkým vztahem k přírodě. K porušování pravidel občas dojde, ale se závažným nebo pravidelným porušováním podmínek se NPŠ nepotkává. Velmi výjimečně je na nocovišti rozdělán oheň, nebo se najdou drobné odpadky. Všechna nocoviště jsou namátkově kontrolována i ve večerních a ranních hodinách.

Údržba mobilních WC zajišťuje externí firma, která je hrazena z prostředků Správy NP. Údržba drobné infrastruktury (hrazení, sedací soupravy, informační panely) - drobné opravy nebo výměny a úklid zajišťují pracovníci Informační a strážní služby ve spolupráci s ostatními útvary Správy.

Je třeba rozlišit pojem táboření a nocování. Přenocovat nebo také „bivakovat“ tzv. „pod širákem“ na jednu noc a bez rozdělání ohně je možné bez postihu kdekoli mimo klidová území NP. Táboření ve smyslu přenocování pod přístřeškem (stan), na více dnů, případně s rozděláním ohně je možné jen na vyhrazených místech. S oběma aktivitami se v NPŠ setkáváme, táboření je postihováno v souladu se zákonem č. 114/1992 a může být na místě řešeno pokutou do výše 10 000,- Kč

Nouzová nocoviště oceňují především dobrodruzi. Při putování přírodou mohou využít sedm nocovišť, která jsou vytyčena podél páteřní červené turistické značky, poblíž státní hranice (jejich rozmístění je zobrazené na mapě na obrázku č. 37). První nocoviště, které lze využít se nachází nedaleko rozcestí modré a žluté značené turistické trasy v bývalé osadě Nová Hůrka. Zhruba 200 metrů je vzdálená kaple sv. Kříže, v podstatě jediná dochovaná památka po bývalé osadě. Nocoviště **Hůrka u Prášil** leží na velice příjemném prostředí na suché

louce a je vybaveno stolem s lavicemi. Z místa se nám naskýtá krásný výhled na hory Dřevěná hůl a Polom. Druhé nocoviště objevíme po výstupu na vrcholek hory **Poledník**. Na vrcholu Poledníku se nachází rozhledna a nocoviště se prakticky nachází pár metrů pod věží. Jako jediné nabízí možnost rozdělání ohně v krbu, který je vyhrazen pro tyto účely a chráněný kamennou střechou, jelikož kdekoli jinde to možné není. Pokud se vydáme z obce Modrava po červené trase, tak za mostem nalezneme stejnojmenné nocoviště **Modrava**. Po vyšlapaném chodníčku se dostaneme na nocoviště, které se zároveň nachází na jednom z břehů Roklanského potoka. Nocoviště je opět tradičně vyhrazeno a vybaveno posezením. V těsné blízkosti alpské vyhlídky u křižovatky trasy se silnicí na Kvildu (opět po červené) se nachází nocoviště **Bučina**. Nocoviště se nachází v těsné blízkosti zastávky prázdninové „zelené“ linky autobusu. Posezení je pod dvěma vzrostlými buky a je nazýváno jako „alpská vyhlídka“, a to především proto, že za dobré viditelnosti se nám podaří dohlédnout na Alpy. Další nocoviště **Strážný** se nachází pod severozápadním svahem hory Obecní vrch, necelý kilometr od obce Strážný. Nechybí zde venkovní posezení a mobilní toaleta. Při pokračování po červené pěši Šumavské magistrále kousek od rozcestí Nové Údolí vede lesní cesta k nouzovému nocovišti **Nové Údolí**. Nechybí zde chemické WC ani dřevěné posezení. První nocoviště, které bylo vytyčeno mimo červenou pěši magistrálu je zároveň posledním, které bylo vytvořeno. Jedná se o nocoviště **Pod Plešným jezerem**. Jančařík (2015) podniknul „vandr“ a přenocoval na každém z nocovišť a napsal o svém cestování publikaci. Na obrázku č. 36 je fotografie z místa Nouzového nocoviště na Poledníku.

Obrázek č. 36: Nouzové nocoviště Poledník

Zdroj: autorka, 2018

Obrázek č. 37: Mapa Nouzových nocovišť v NP Šumava

Zdroj: Nouzová nocoviště, 2018

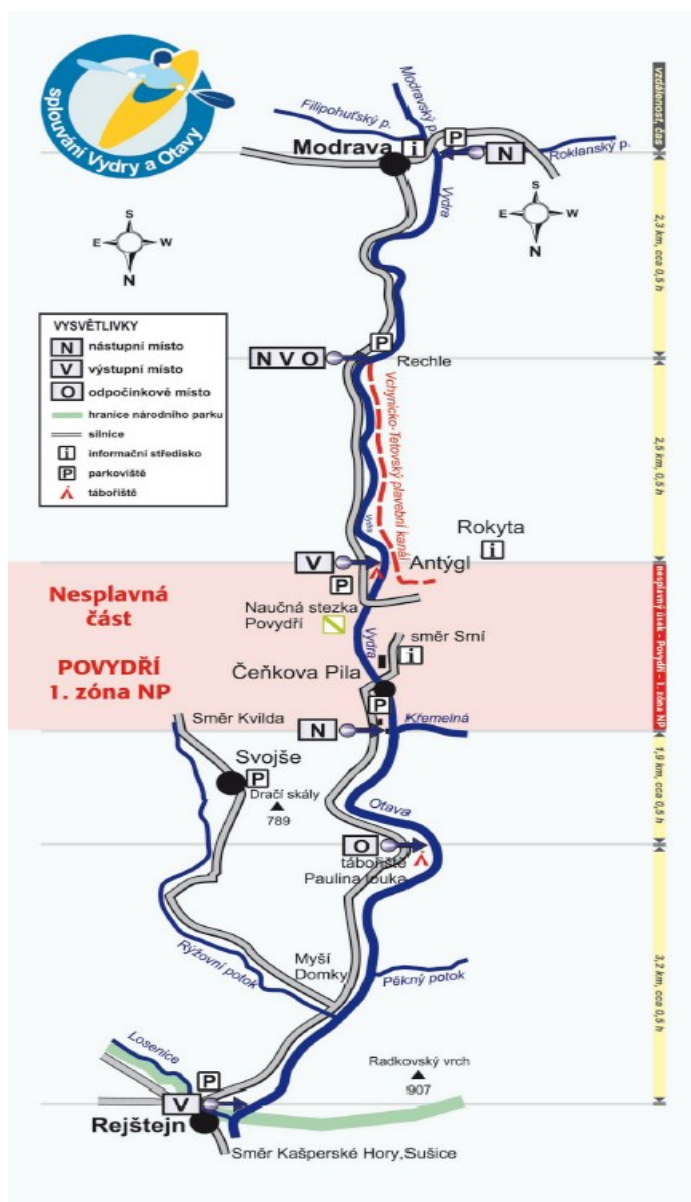
Na webových stránkách Krkonošského NP (KRNAP) nalezneme mezi častými dotazy i jednu ohledně nouzových nocovišť: *Proč nejsou v Krkonoších nouzová nocoviště jako na Šumavě?* Odpověď je potom následující: „Krkonoše a Šumava jsou odlišná pohoří. V Krkonoších na rozdíl od Šumavy máme i v hřebenové části hor dostatečný počet ubytovacích subjektů – bud, hotelů a penzionů, jejichž služeb mohou turisté využít. Není tedy nutné vytvářet systém „nouzových“ nocovišť. Zajištění servisu (toalety) pro takováto nocoviště by stálo nemalé finanční prostředky, které nejsou k dispozici, a přineslo by s sebou další zatížení turistických cest automobilovou dopravou“. (KRNAP, 2019)

6. 4 Splouvání řek v Národním parku Šumava

Od roku 1993 bylo povoleno splouvání několika šumavských řek. Došlo k rozšíření turistické nabídky o další segment návštěvníků, a tím jsou vodáci. Nabízí se jim možnost splouvání řek Vydry, Otavy a Vltavy. Vydra je řekou horského rázu protékající úzkým kaňonem vyhloubeným erozí. Koryto je plné kamenů a pro splutí je nutný dostatečný stav vody. Úsek je určen především zdatnějším vodákům, kteří již velice dobře ovládají svoji loď. Nástupní místem Vydry je parkoviště na Modravě (soutok Modravského a Roklanského potoka) a výstupním místem je pravý břeh v kempu Antýgl. Vchynicko-Tetovský plavební kanál se splouvat nesmí. Řeka Otava je svojí obtížností také určena vodákům, kteří již mají zkušenosti s ovládáním lodí a nejsou úplnými začátečníky. Nástupním místem Otavy je soutok Vydry a Křemelné a doporučeným výstupním místem je soutok Otavy s Losenicí v Rejštejně. Řeka tvoří hranici I. zóny NPŠ, a proto se nesmí vystupovat na levý břeh. Od Rejštejna Otava protéká Chráněnou krajinnou oblastí Šumava, a proto její splouvání již není regulováno. Mapa trasy splouvání obou řek je znázorněna na obrázku č. 38.

Splouvání řek nebylo omezeno žádnými podmínkami s výjimkou výšky hladiny vody 45 cm na Soumarském Mostě. Rychle vzrůstající počet lodí (až 12 545 lodí v roce 2005) se stal pro přírodu neúnosnou zátěží, a to zejména v úseku Soumarský Most-Pěkná, který se nachází v I. zóně Národního parku Šumava. Situace se stala natolik problematickou, že v roce 2008 Správa NP Šumava rozhodla horní tok Vltavy v letním období uzavřít úplně. K realizaci tohoto rozhodnutí nedošlo. Na základě *Hodnocení významnosti vlivů záměru (splouvání) na evropsky významné lokality a ptáčích oblastech*, zpracovaného v roce 2013, byly stanoveny příslušným správním orgánem – Krajským úřadem v Českých Budějovicích přísnější podmínky týkající se režimu splouvání. Jednou z velice problematických podmínek tohoto hodnocení je zajištění rovnoměrného zatížení řeky, tzn. zamezení sjíždění lodí do větších skupin. Byl proto zpracován časový plán, který je orientační pomůckou a doporučením zejména pro skupiny lodí bez průvodce a pro vodáky, kteří jsou na tomto úseku poprvé. Splouvání Vltavy v NPŠ je velmi populární, počty splouvajících lodí v letech 2012 – 2018 jsou v tabulce č. 16. Mapa trasy splouvání Vltavy je na obrázku č. 39.

Obrázek č. 38: Mapa trasy splouvání Vydry a Otavy

Zdroj: Splouvání Vydry a Otava, 2019

Tabulka č. 16: Počet lodí splouvajících Vltavu v jednotlivých letech (2012 – 2018)

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet lodí	2243	2009	2615	1521	3211	2119	2858

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Obrázek č. 39: Mapa trasy splouvání Vltavy

Zdroj: Splouvání Vltava, 2019

I pro vodáky je nabídka průvodcovských služeb, které zajišťují externí spolupracovníci NPŠ a pro účastníky jsou zdarma. Samozřejmě zůstává povinná registrace a platba jako u všech ostatních vodáků na Vltavě v NPŠ. Průvodci jsou vyškoleni tak, aby dokázali účastníky naučit základní dovednosti, který by měl zvládnout každý správný vodák na kánoí a zároveň je svým výkladem seznámí s jedinečně zachovalou přírodou řeky i historií jejího okolí. Průvodce má předem vybrané zastávky. Vodácký průvodce podává informace pro malé skupinky (maximálně pro 7 lodí). S průvodcem mohou lidé lépe poznávat tajemství vltavské divočiny. Plavba po čisté řece naskýtá unikátní pohled na krásnou přírodu a člověk může ze svého plavidla poznat z jiného úhlu pohledu domov vzácných druhů rostlin i zvířat.

Pravidla splouvání a další informace naleznou účastníci samozřejmě na webových stránkách NPŠ, ale i přímo v terénu například na informačních panelech podél řeky od Borových Lad po Novou Pec nebo u obsluhy registračního místa na Soumarském Mostě. V informačních centech jsou pak k dispozici volně dostupné letáky. V roce 2016 byl zahájen provoz nové budovy Registračního místa Soumarský most. Mimo potřeb Splouvání Vltavy slouží zároveň jako informační místo pro Soumarské rašeliniště a blízké okolí. Celková návštěvnost Registračního místa Soumarský Most v roce 2015 byla 21 552 návštěvníků, v roce 2016 navštívilo místo 26 433 návštěvníků.

Pro zajímavost je v tabulce č. 17 přehled splouvání Vltavy v jednotlivých měsících za rok 2018. V roce 2018 splulo úsek s povinnou registrací mezi Soumarským Mostem a Pěknou 2858 lodí. Zákaz splouvání z důvodu nedostatku vody byl vyhlášen ve 25 dnech, 6 dnů v srpnu a 19 dnů v říjnu. Největším faktorem, který ovlivňuje počet lodí, které zde splují řeku je dozajista počasí a sním související stav hladiny vody.

Tabulka č. 17: Počet lodí splouvajících Vltavu v jednotlivých měsících v roce 2018

Měsíc	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Celkem
Počet lodí	358	632	1035	674	154	5	2858

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

6. 5 Zážitková stezka Polom v horské smrčíně

Orkán Kyrill pustošil Šumavu v noci z 18. na 19. ledna 2007. Hodnoty naměřené na Šumavě – místy nárazy 169 km/h, ale převážně se pohybovaly okolo 126 km/h. Nárazy okolo 108 km/s se ale na Šumavě objevují tak pětkrát do roka, takže šlo pouze o „silnější vítr“. Za posledních 25 let je Kyrill pátým orkánem, který Šumavu postihl. Dva roky po orkánu Kyrill byla vybudována Zážitková stezka Polom v horské smrčíně. Stezka se nachází nedaleko vrcholu Poledník (1315 m n. m.), těsné blízkosti rozhledny Poledník. Prostřednictvím stezky lze sledovat přirozenou obnovu horského lesa. Podle údajů za rok 2010 se o regeneračních schopnostech horské smrčiny přesvědčilo okolo 40 000 návštěvníků.

Ani největší kalamity nedokáží zničit les. Právě naopak. Pokud do jejich průběhu člověk se svou technikou nezasahuje, může pozorovat, jakým fascinujícím způsobem vzniká nový, rozmanitější a odolnější les plný života. Pozorování a ochrana těchto procesů jsou jedněmi z hlavních úloh národního parku. Horské smrčiny jsou hlavní dřevinou, která se nachází v nadmořských výškách 1 050 až 1 350 m n. m. Ve stromovém patře dominuje smrk ztepilý, který je často provázen pouze jeřábem ptačím. Polámané a vyvrácené stromy chrání mladé stromky před nepřízní počasí i před zvěří. Tlející dřevo uvolňuje živiny pro nový les.

Vichřice a lýkožrout smrkový horské smrčiny provázejí odnepaměti. Při vichřici nebo po napadení lýkožroutem odumře hlavní stromové patro a na řadu přicházejí v zástinu doposud pouze živořící malé stromky. Mrtvé stromy, ať už stojící či ležící se začnou rozpadat a uvolňovat ze svých těl nahromaděné živiny, kterou jsou v chudých horských smrčinách tolik potřebné. Zároveň se stanou substrátem pro nově klíčící semenáčky dřevin. Poskytnou jim vláhu, chrání je před okolní vegetací a prodlužují vegetační dobu.

Také mrtvé kmeny jsou velmi důležitými nositeli biologické rozmanitosti. Svou existencí je na ně vázána celá řada organismů, zejména ptáků, plazů, ale především bezobratlých a hub. Jsou nejen útočištěm a zdrojem potravy, ale i živným substrátem. Vichřice vytváří nové struktury – vyvrácené kořeny s půdním balem a kola minerální půdy po vývratech, které jsou ideální příležitostí pro novou generaci lesa. Přirozenou obnovou vzniká prostorově a věkově strukturovaný lesní ekosystém s neopakovatelným kouzlem a atmosférou.

Je třeba si uvědomit, že les se živým stromovým patrem není jedinou tváří, kterou přirozená smrčina v průběhu svého vývoje má. Úkolem národního parku proto není chránit pouze jedno ze stádií, ale celý, přirozený a nerušený průběh procesů, které v přírodních ekosystémech probíhají. Na obrázcích č. 40 a 41 je vidět zážitková stezka, která je přibližně 700 metrů dlouhá, trasa vede členitým terénem, částečně po dřevěném chodníku a součástí je i vyvýšená vyhlídková plošina.

Obrázek č. 40: Pohled na Zážitkovou stezku Polom v horské smrčině 1

Zdroj: autorka, 2018

Obrázek č. 41: Pohled na Zážitkovou stezku Polom v horské smrčině 2

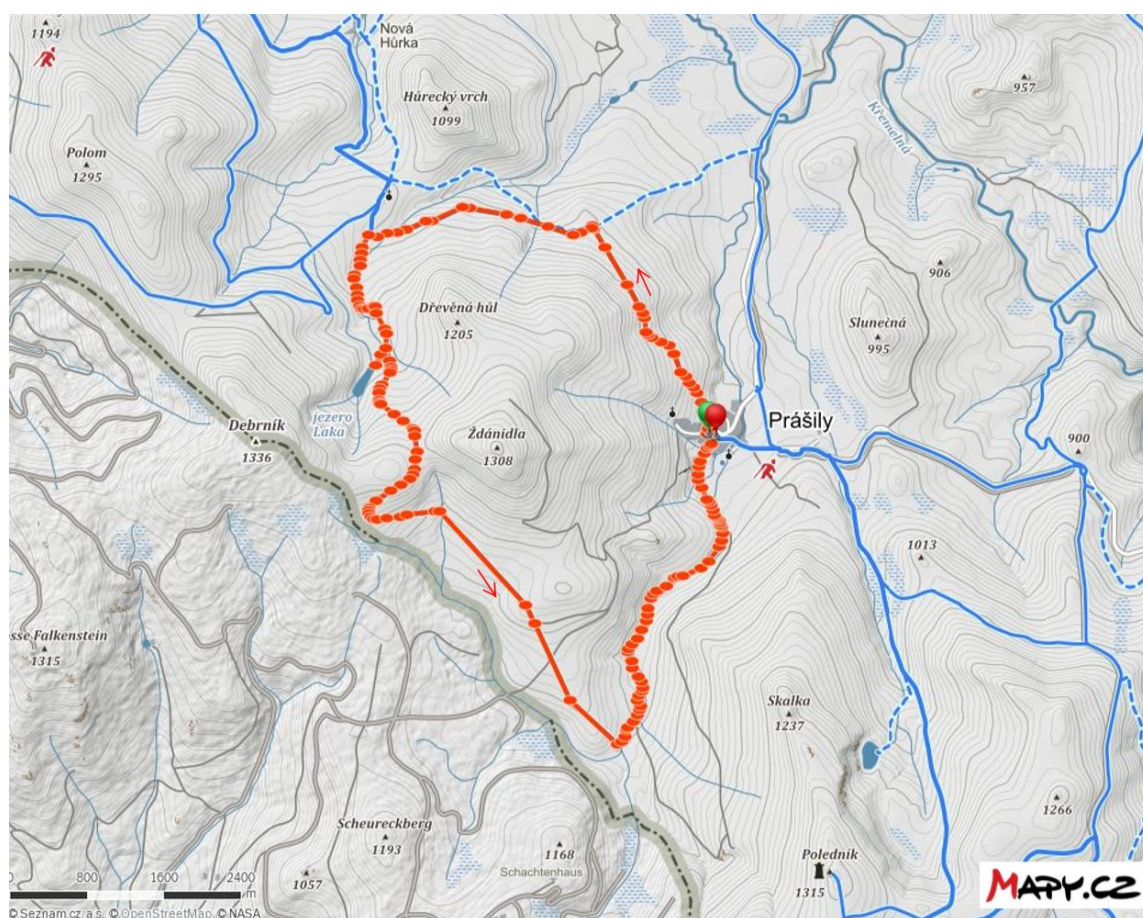
Zdroj: autorka, 2018

6. 7 Bílá stopa - trasy pro návštěvníky na běžeckých lyžích

Zrození „Bílé Stopy“ je jedním ze způsobů, jak zlepšit nabídku turistických služeb během zimní sezony. Šumava v zimní sezoně nabízí ideální podmínky pro lyžování. Na své si přijdou i milovníci turistiky na běžkách, jelikož se zde rozprostírají lyžařské trasy o celkové délce 450 km. Z toho se 250 km tras vyskytuje přímo v národním parku a z toho je 200 km udržované rolbou. Doba udržování je obvykle od poloviny prosince do konce března. Ke zdárnému průběhu lyžařské sezóny předchází celoroční činnost, která spočívá v předsezónní přípravě tras, preventivním působení proti úrazům a vlastní kontrolní a záchranné činnosti ve stopách. Na přípravě, organizaci a zabezpečení se podílí šumavské obce a Regionální rozvojová agentura Šumava a nezbytným pomocníkem je i informační strážní služba NPŠ. Samotná realizace však neměla úplně hladký průběh a v cestě stály i překážky. Správa musela najít partnera a projekt zachránit. Generálním partnerem projektu Bílá stopa Šumava se tak stala Česká spořitelna. Oficiální partneři projektu jsou NP Šumava, Plzeňský kraj, Jihočeský kraj, Regionální rozvojová agentura Šumava, Klub českých turistů a Bílé stopy. Projekt byl spolufinancovaný i Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Hlavní sponzor projektu za poslední dvě zimní sezóny je Městys Strážný.

Regionální rozvojová agentura Šumava je správcem projektu a každoročně vydává letáky Bílá stopa na Šumavě. Bílá stopa má svoje vlastní oficiální webové stránky, kde turisté také získávají mnoho užitečných informací, jako aktuální přehled o situaci na trasách či typy na výlet. Výlety v Bílé stopě byly zpracovány v rámci projektu „Na šumavské výlety bez hranic po celý rok“. Jednotlivé výlety jsou stručně popsány, včetně fyzické a časové náročnosti, délky, povrchu či profilu trasy. Obsahuje užitečné tipy jako například, kde se zastavit kvůli zajímavosti na trase, fotografie či kde je možné se občerstvit. Na obrázku č. 42 je pro ukázkou mapa, na které je jedna z tras – „výlet na Zlatý stoleček okolo jezera Laka“, která je na stránkách Bílé stopy k dispozici.

Obrázek č. 42: Mapa trasy Bílé stopy na Zlatý stoleček okolo jezera Laka

Zdroj: Bílá stopa, 2019

6. 8 Partner Národního parku Šumava

„Cílem označení Partner je vzájemná podpora a spolupráce Správy Národního parku Šumava a subjektů poskytujících služby v cestovním ruchu (ubytovací, stravovací a zážitky) na území NP a CHKO Šumava a poskytovat návštěvníkům NP Šumava a CHKO Šumava informace o šumavské přírodě, významu Národního parku pro ochranu přírody, a možnostech volnočasového vyžití na území NP a CHKO Šumava. V úzké spolupráci Správy Národního Parku Šumava a poskytovatelů služeb v tomto regionu pak průběžně zlepšovat úroveň poskytovaných a nabízených služeb a minimalizovat negativní dopady těchto služeb na životní prostředí v regionu NP a CHKO Šumava, a to při uplatňování principu udržitelného rozvoje. Prosazování principů udržitelného rozvoje na Šumavě, se rozumí propojení tří základních oblastí, které spolu úzce souvisejí a prolínají se, a to – ekonomické, sociální a životního prostředí.“ (NPŠ Partner, 2019)

Správa NPŠ je správcem označení Partner Národního parku Šumava (udílí a odejímá práva k užívání) a RRAŠ je administrátorem a koordinátorem užívání označení. Společně rozvíjí certifikační kritéria a zásady užívání označení. O certifikát může požádat právnická i fyzická osoba, která provozuje ubytovací či stravovací služby či zážitky na území NPŠ i CHKO Šumava. Pro udělení je potřeba splnit certifikační kritéria. Prvním kritériem je získat certifikaci Šumava originální produkt®, dalším je účast na vzdělávacím semináři k projektu. Žadatel šíří dobré jméno NPŠ (poskytuje informace o NPŠ a CHKO Šumava a zároveň na ně odkazuje webových stránkách či distribuuje informační materiály a propaguje konající se akce). Zároveň poskytuje informace o aktuálním dění a principech ochrany přírody a podporují ekologickou dopravu. Na obrázku č. 43 je podoba označení cedula Partner NPŠ.

Obrázek č. 43: Označení Partner Národního parku Šumava

Zdroj: Partner NPŠ, 2019

Seznam aktuálních držitelů označení Partner Národního parku Šumava je následující:

- Apartmány Šumava,
- Chata Rovina,
- Muškaření na Šumavě,
- Penzión U Hojdarů,
- Srub Javorná,
- Šumava na elektrokole,
- Ubytování U Beranů.

Výhoda uživatelů označení Partner je zajištěná propagace. NPŠ prezentuje držitele označení Partner NPŠ na svých webových stránkách, na akcích pořádaných Správou NPŠ či prezentování v tiskovinách (časopis Šumava, noviny Doma na Šumavě apod.).

6. 9 Zavedení přeshraničního socioekonomického monitorovacího systému v Národních parcích Šumava a Bavorský les

Projekt probíhal od 1. 1. 2017 po dobu 36 měsíců, tj. do 31. 12. 2019 a financován je z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko Cíl EÚS 2014 – 2020. Vedoucím projektu je Národní park Bavorský les a Národním park Šumava je jeho partnerem.

Hlavní aktivity projektu:

- monitoring návštěvnosti v národních parcích pomocí automatických sčítacích zařízení i personálu,
- dotazníková šetření návštěvníků z vybraných oblastí zájmu,
- analytické vyhodnocení dat pomocí statických programů na základě odborné ověřené metodiky.

Hlavní výsledky projektu:

- přehled návštěvnosti v průběhu dne, roku; dlouhodobé trendy návštěvnosti,
- profil návštěvníka; stanovení cílových skupin,
- podklady pro managementová rozhodnutí v chráněném území pro rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu.

„Cílem přeshraničního socioekonomického monitoringu je zvýšit spokojenost návštěvníků národních parků Šumava a Bavorský les, aniž by byla narušena cennost chráněného území, neboť cenné biotopy a druhy jsou z turistického pohledu velkým potenciálem tohoto přeshraničního území. Zároveň jen znalosti o návštěvnících, získané pomocí stejné metodiky na obou stranách parků, pomocí externích odborníků a podle nejnovějších vědeckých poznatků, umožní zajistit atraktivní návštěvnickou nabídku, která je základním kamenem pro udržitelný turistický ruch v regionu.“ (Monitoring NPŠ, 2019)

V roce 2017 byl projekt zahájen. Na začátku došlo k přípravám a aplikování metodiky monitoringu pro území. Následovalo umístění automatických sčítacích zařízení. Zároveň proběhla příprava a zahájení základního celoročního šetření mezi návštěvníky. V roce 2018 se plynule navázalo na aktivity z předešlého roku. Na území NPŠ zůstalo 14 sčítačů, která budou nadále používána pro zjišťování trendů pohybu návštěvníků na území národního parku. Veškeré výsledky jsou k dispozici všem aktérům v regionu, kteří se zajímají o rozvoj a turismus v regionu Šumava. Projekt podporuje přeshraniční spolupráci. Získané údaje se

budou neustále aktualizovat a díky nim bude možné zjistit dlouhodobé trendy. Výsledky přispějí k vývoji udržitelného managementu chráněného území a budou k dispozici pro vývoj strategie udržitelné turistiky. To trvale zvýší atraktivitu společného kulturního a přírodního dědictví těchto národních parků a hodnota velkoplošných chráněných oblastí bude cíleně zprostředkována velkému počtu návštěvníků.

V následujícím textu jsou výsledky Přeshraničního socioekonomického monitorovacího systému v Národních parcích Šumava a Bavorský les citované ze závěrečné zprávy, (Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020).

Národní park Šumava a Národní park Bavorský les – oba regiony se po pádu železné opony více sblížili a role hranice se časem stala méně důležitou. O to více se ukázalo, jak důležité je sladit či spojit přeshraniční návštěvnický management a monitoring. Na základě této myšlenky vznikl i tento projekt.

Projekt měl za úkol sběr časoprostorového chování a socio-demografické struktury návštěvníků. Dále si kladl za cíl zjistit přání, očekávání a vědomosti návštěvníků. Zároveň se při této příležitosti zavedl trvalý přeshraniční monitorovací systém.

Byla určena místa sběru, včetně klasifikování a zmapování vstupů do parků. Samotné sčítání bylo jak automatizované, tak manuální včetně dotazování návštěvníků. V rámci projektu bylo vytvořeno 5 následujících modulů:

- Modul 1: Informace pro návštěvníky,
- Modul 2: Přeshraniční rekreační využití,
- Modul 3: Akceptace místními obyvateli,
- Modul 4: Přírodní prožitky,
- Modul 5: Ekonomický přínos návštěvníků.

Po dobu jednoho roku trval první společný monitoring. První společný projekt zahájil zároveň trvalý přeshraniční monitorovací systém. Plánované aktivity monitoringu návštěvnosti budou prováděny periodicky. Rozvrh desetiletého plánu pro období od roku 2020 do roku 2030 je znázorněn v tabulce č. 18, díky tomu tak budou všechny moduly pravidelně opakovány.

Tabulka č. 18: Plánované aktivity monitoringu návštěvnosti NP Šumava a Bavorský les pro období 2020 – 2030

Rok	Plánované aktivity monitoringu návštěvnosti
2020	Počítání návštěvníků (stanovení společných standardů pro analýzu a doplňování chybějících dat) Monitoring parkovišť (oba národní parky) Dotazování cyklistů (NP Šumava) Dotazování lyžařů na běžkách (NP Šumava)
2021	Modul 1 – Informace pro návštěvníky – bez sběru dat v informačních zařízeních (oba národní parky) Popř. dotazování lyžařů na běžkách v NP Šumava
2022	Základní sběr, modul 2 – Přeshraniční rekreační využití (jen v NP Bavorský les a na státní hranici)
2023	Dotazování cyklistů (oba národní parky) Monitoring parkovišť (oba národní parky)
2024	Modul 4 – Přírodní prožitky (oba národní parky)
2026	Modul 1 – Informace pro návštěvníky a sběr dat v informačních zařízeních (oba národní parky) Dotazování cyklistů (oba národní parky) Monitoring parkovišť (oba parky)
2027	Modul 3 – Akceptace místními obyvateli (oba národní parky)
2028	Základní sběr spojený s modulem 2 (oba národní parky)
2029	Modul 5 – Ekonomický přínos návštěvníků (oba národní parky) Dotazování cyklistů (oba národní parky) Monitoring parkovišť (oba národní parky)
2030	Modul 4 – Přírodní prožitky (oba národní parky)

Zdroj: Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020

K Face-to-Face dotazování docházelo u návštěvníků ≥ 14 let (výjimkou bylo dotazování u modulu č. 5, kdy byli dotazováni pouze starší 18 let). Celkový počet dotazovaných byl více než 4 500 návštěvníků v obou národních parcích v období od září 2017 do července 2019. Podíl odmítnutých dotazování se pohyboval mezi 21,1 až 48,6 %. Druhý způsob dotazování byl online a došlo k němu v rámci šetření mezi místním obyvatelstvem. Automatické sčítání probíhalo po dobu jednoho roku na celkem 30 místech v NP Šumava. V NP Bavorský les byl již z minulosti instalovaný systém, který byl využit i pro současný projekt. Doslova přeshraniční monitoring pohybu zastupovalo sčítání na čtyřech hraničních přechodech (Bučina, Ferdinandsthal, Siebensteinkopf a Gsenget).

Respondenti byli vyhodnoceni z hlediska věku, pohlaví, formálního vzdělání a zaměstnání. Nejzajímavější údaj ze sociodemografické charakteristiky je poměr místních obyvatel a turistů, ti se dále dělili na místní obyvatele, chalupáře, jednodenní a nocující hosty, přehled rozdělení je v tabulce č. 19. Sounáležitost s NP Šumava byla vyšší u místních obyvatel a „chalupářů“, než u nocujících hostů.

Tabulka č. 19: Rozdělení respondentů přeshraničního socioekonomického monitoringu pro moduly v procentech

	Základní sběr BW	Základní sběr Šumava	Modul 1 Bavorský les	Modul 1 Šumava	Modul 2 Bavorský les	Modul 2 Šumava	Modul 4 Bavorský les	Modul 4 Šumava	Modul 5 Bavorský les	Modul 5 Šumava
Místní obyvatele	36,2	17,6	16,9	16,9	35,8	17,4	22,9	10,1	34,6	17,7
Chalupáři		11,0					2,3	7,5		
Jednodenní hosté	13,8	14,2	12,7	12,7	24,6	17,9	23,6	19,8	23,9	18,9
Nocující hosté	50,0	57,2	70,4	70,4	39,6	64,7	50,6	62,5	41,5	63,4
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020

Pěší turisté byli mezi návštěvníky zastoupeni nejvíce. Podíl na německé straně činil více než 90 % dotazovaných, na straně české bylo zastoupení nižší cca 70 – 77 %. Další v pořadí byli cyklisté, nicméně u cyklistů bylo dotazování obecně obtížnější, stejně tak jako u běžkařů, vyznavačů nordic walking či jezdců na koloběžkách. Při vyhodnocování se hledělo i na složení a velikost skupin návštěvníků, délku jejich pobytu, způsobu jejich příjezdu v den dotazování či rozdíl mezi novými návštěvníky. Mezi parky nebyl příliš velký rozdíl mezi novými návštěvníky, podíl činil mezi 6 – 16 % nových návštěvníků. Zajímavé rozdělení respondentů bylo v případě turistů národního parku v užším smyslu. Turista národního parku v užším smyslu, věděl, že se nachází v národním parku a park pro něj hrál důvod jeho návštěvy. V NP Bavorský les bylo turistů v užším smyslu v průměru 55 % a v NP Šumava jen 29 %.

Motivace návštěvníků při zjišťování měla také důležitou roli. Nejčtenější odpovědi ohledně motivu návštěvy byly například načerpání síly, odpočinek, zážitek v krajině, zdraví, uvolnění stresu každodenního života, klid, čas strávený společně s rodinou/přáteli či sport.

Omezení rekreačních možností na území NP Šumava v důsledku statusu národního parku dotazovaní vnímali ze 70,6 % jako spíše neomezené či vůbec. Následující text obsahuje managementová opatření (vždy v rámu) vztahující se k omezení rekreačních možností:

Vysvětlení a objasnění opatření na ochranu přírody nejen odborníkům, ale i široké veřejnosti a stejně tak nutnost potřeby pravidel na jednotlivých místech, nejen pomocí piktogramů a prostřednictvím emocionálních zpráv.

Lepší informovanost veřejnosti ohledně práce správy národního parku a smysluplnosti omezení na území parku.

Lepší a intenzivnější propagace nabídky přírodních zážitků pro posílení pozitivních prožitků z národního parku.

Zlepšení nabídky přírodních zážitků, např. umožnění výhledů a pohledů do krajiny a pohledy na zvláštní přírodní fenomény.

Vyhodnocení spokojenosti s národním parkem a jeho návštěvou a s nabídkami a zařízeními pro návštěvníky bylo velmi pozitivní. Přibližně 95 % návštěvníků bylo s národním parkem jako rekreační oblastí velmi spokojeno nebo spokojeno, jak na české, tak německé straně. Obecně jsou však dotazovaní v NP Šumava nespokojenější než v NP Bavorský les. Spokojenost v národním parku byla rovněž se značením cest, kvalitou návštěvnických center a informačními tabulemi. Naopak nejméně spokojení v národních parcích byli

s kvalitou veřejných toalet a veřejnou hromadnou dopravou. S tím souvisí otázka, co by se mohlo v národních parcích zlepšit. Nejčastěji byly uvedeny právě toalety a jejich lepší úklid, dále více parkovacích míst či zlepšení hromadné dopravy. Jako managementové opatření je uvedeno následující:

Nejméně byli návštěvníci spokojeni s kvalitou veřejných toalet. Vylepšení stávajících toalet (v současnosti 45 toaletních zařízení na 15 různých místech), případně přeměna na kompostovatelné toalety, doplnění parkovišť o toaletní zařízení a kontejnery na odpad.

Důvodem poměrně nízké úrovně spokojenosti s místní hromadnou dopravou do/v NP Šumava je nedostatečná nabídka spojů z důvodu malého množství finančních prostředků, kterou jsou k dispozici.

Dotace veřejné hromadné dopravy vyššími poplatky za parkování.

Zvyšování atraktivity dopravy, např. vytvořením trvalé nabídky (nejen během prázdnin).

Intenzivnější propagace veřejné hromadné dopravy.

Návštěvníci posoudili množství návštěvnických zařízení a turistických tras v národních parcích za ideální.

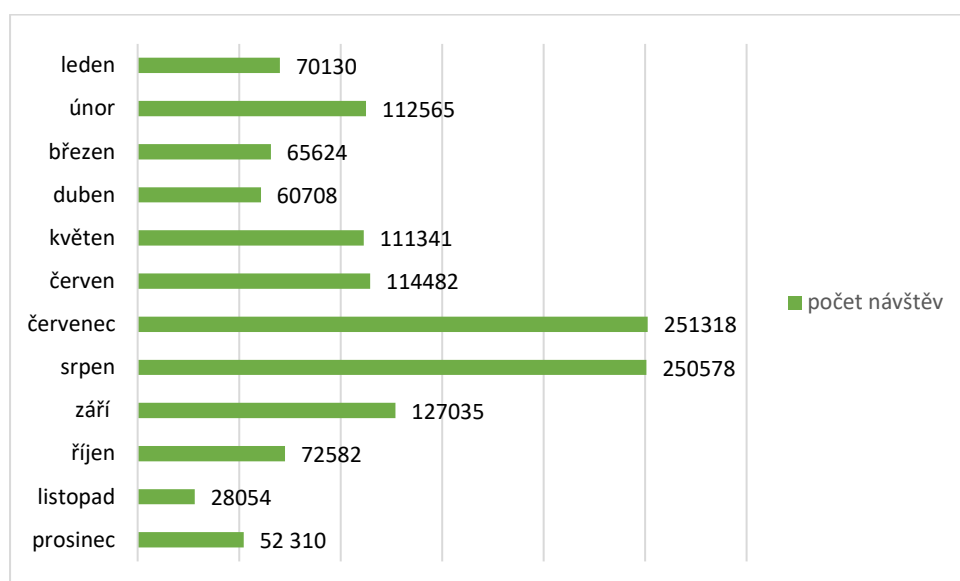
Jako nejčastější informační zdroje jsou turistické mapy, přátelé, rodina, webové stránky NP, letáky, prospekty či brožury.

Nejčtenější návštěvy probíhají v národním parku během letních prázdnin. V týdnu jsou nejvytíženějšími dny sobota a neděle včetně svátků. Veškeré návštěvy, které byly zaznamenané sčítači jsou zobrazeny v grafu na obrázku č. 44.

„34 automatických sčítačů zaznamenalo celkem 1 316 727 platných vstupů (včetně dvojitých záznamů) do národního parku (pro výpočet návštěv se analyzuje pouze jeden směr). Nejnavštěvovanější místo za celý rok bylo P22 – Modrava-Roklanský s 126 933 návštěvami, což odpovídá 9,6 % všech návštěv. Druhým nejnavštěvovanějším místem bylo Návštěvnické centrum/ vlčí výběh Srní (116 510 návštěv) s 8,8 % z celkového počtu návštěv.“

„Pro výpočet celkového počtu návštěv byla společně vyhodnocena data z automatického a manuálního sčítání, očištěná o dvojité záznamy. Celkem bylo pro období od 24. listopadu 2017 do 23. listopadu 2018 zjištěno přibližně 2 020 000 návštěv. Průměrně 9,1 % všech návštěvníků uvedlo, že v den dotazování svoji návštěvu přerušili. Proto je celkový počet návštěvníků s přibližně 1 840 000 návštěvníky o něco nižší.“

Obrázek č. 44: Přehled všech návštěv/měsíc počítaných jedním směrem, n=1 316 727

Zdroj: Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020

Výsledky ze získaných tras výletů poukázaly na to, že intenzivněji využívaná část národního parku je ta severní oproti části jižní.

Dotazovaní z více než 90 % souhlasili s výroky jako například, že národní park chrání vzácné druhy živočichů a rostlin, jeho úkolem je zachovat, resp. obnovit přírodní krajinu ve stavu co nejpůvodnějším či považují zřizování národních parků za smysluplné.

V kladené otázce ohledně cílů národního parku se nejčastěji objevovali odpovědi jako „ochrana přírody“ a „zachovat les/přírodu“. V souvislosti s dotazy ohledně znalosti motto „Přírodu nechat být přírodou“ v NP Bavorský les dokázali odpovědět téměř všichni respondenti. Zároveň například věděli, že tlející dřevo je na velké části NP ponecháváno v lese a příroda se smí na velkých plochách vyvíjet bezzásahově. Jelikož stejné motto není používané na české straně, byl použit pojem „ochrana přírodních procesů“ a oproti německé straně, dokázali dotazovaní na straně české odpovědět pouze z poloviny. V NP Bavorský les respondenti ze dvou třetin věděli, že je pro nocující hosty v národním parku zdarma doprava autobusem a vlakem. V NP Šumava téměř všichni respondenti věděli, že je zde zakázáno kouřit.

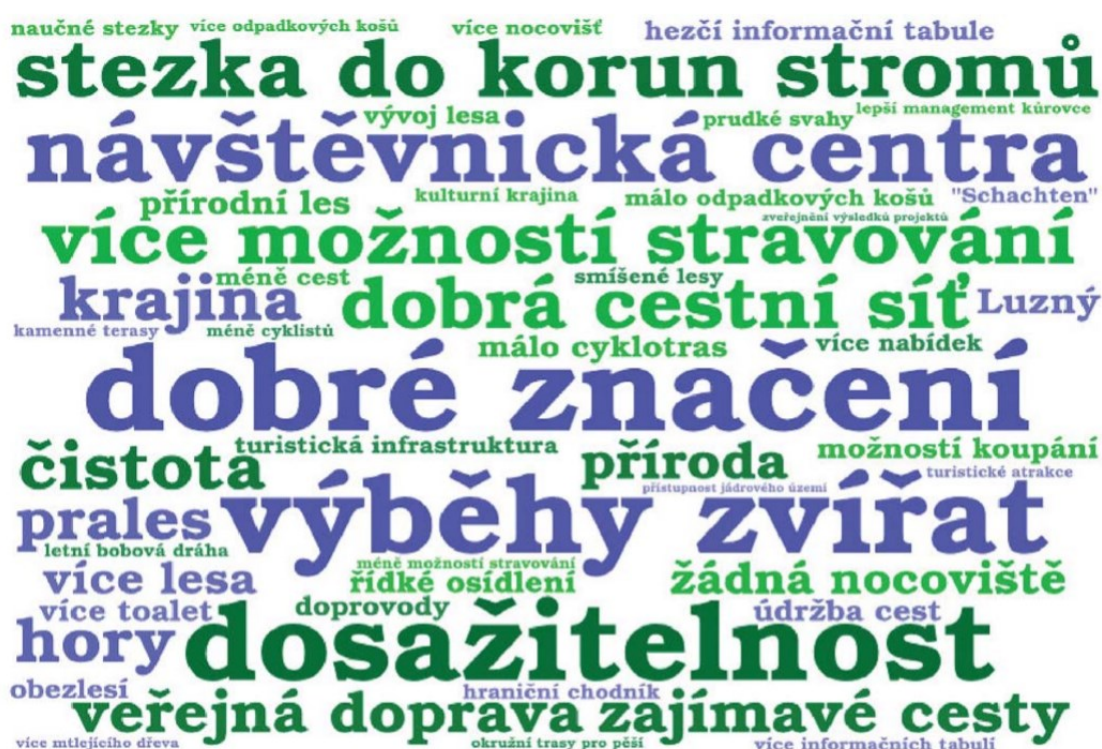
Nejznámější návštěvnickými zařízeními národního parku jsou v NP Bavorský les centra Lusen a Falkenstein a v NP Šumava centra Kvilda a Srní. Přes 85 % dotazovaných ohodnotilo nabídku národních parků jako velmi či spíše dobré. Na otázku, co by se mohlo v nabídce zlepšit, byli nejčastější odpovědi: zlepšení značení, údaje v čase a vzdálenosti,

více informací a zlepšení informačních tabulí. Návštěvníci NP Šumava by byli rádi za více informací k tématům o kůrovci, zvířatech a historii.

Dle dat vyšlo najevo, že návštěvníci se do národních parků rádi vrací, pouze 21,2 % dotazovaných navštívilo v den dotazování národní park poprvé.

V porovnání zvláštností mezi parky, 27,2 % návštěvníků uvedlo konkrétní zvláštnosti, ostatní dotazovaní uváděli, že si nevšimli žádných rozdílů nebo rozdíly nedovedli posoudit. Zmíněné zvláštnosti jsou vyobrazené na následujících obrázcích jako výsledek konkrétních odpovědí respondentů na otevřenou otázku, a to na obrázku č. 45 jsou zvláštnosti NP Bavorský les, které nemá NP Šumava a na obrázku č. 46 jsou naopak zvláštnosti NP Šumava, které nemá NP Bavorský les.

Obrázek č. 45: Zvláštnosti Národního parku Bavorský les, které nemá Národní park Šumava (otevřená otázka), možnost více odpovědí, n = 86, počet pojmů = 110

Zdroj: Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020

Obrázek č. 46: Zvláštnosti Národního parku Šumava, které nemá Národní park Bavorský les (otevřená otázka), možnost více odpovědí, n = 85, počet pojmů = 105

Zdroj: Přeshraniční socioekonomický monitoring, 2020

Jedna z mnoha otevřených otázek také nechala prostor pro zlepšující návrhy u národních parků, která byla položena v návaznosti na otázku spokojenosti. Na straně české se nejvíce objevovaly návrhy jako informace v němčině, méně asfaltu, veřejná doprava a na straně německé šlo o návrhy zlepšit značení, více možností přenocování, frekvenci autobusů či více laviček. Obecně by návštěvníci obou parků uvítali větší množství vícejazyčných informací.

Výsledky sčítání návštěvníků na vybraných čtyřech hraničních přechodech v obou směrech zaznamenalo 111 356 návštěv, což činí 305 návštěv za den v průměru celého roku.

Vysoký počet překročení hranic jen na těchto čtyřech trvale otevřených hraničních přechodech potvrzuje silnou výměnu mezi zeměmi a ukazuje, že návštěvníci ze sousedního národního parku hrají důležitou roli. Údaje o četnosti překračování hranic mohou být v budoucnu použity pro různá managementová rozhodnutí. Mezi ně patří:

- *zvážení, kde je potřeba posílit vícejazyčné nabídky informací,*
- *plánování infrastruktury na hranici,*
- *plánování nasazení personálu pro informování návštěvníků a dohledu na dodržování pravidel chování.*

Při vyhodnocování výsledků dotazování místních obyvatel se jednalo, o respondenty, kteří mají trvalé bydliště v okresech Český Krumlov, Klatovy a Prachatice. Počet vybraných dotazníků byl 352 kompletně vyplněných. Hlavní pojmy, které respondenty spontánně napadly při myšlence na NP Šumava, byly například příroda, les, klid, krása či kůrvec. Podíl akceptace národního parku Šumava byla zjišťována i hypotetickým hlasováním o jeho budoucnosti. Téměř většina respondentů byla pro zachování národního parku, pouze 3 % z nich byli pro jeho zrušení. Ti, co by národní park rádi zachovali zároveň z většiny, že je pro ně jeho existence důležitá. Většina respondentů z místních obyvatel (90 %) uvedlo, že ve svém všedním životě se nevyskytují vůbec žádná nebo spíše žádná omezení spojená se skutečností, že žijí v blízkosti NP Šumava. U všech návštěvníků vyvolává tlející dřevo v národním parku rozporuplné myšlenky. Respondenti si sice uvědomují důležitost tlejícího dřeva v lese, avšak pohled na něj v nich vyvolává negativní emoce. To znamená, že je stále potřeba pokračovat v informovanosti veřejnosti o významu tlejícího dřeva a ochrany přírodních procesů. Dotazy ohledně sounáležitosti s regionem ukázali, že téměř 90 % dotázaných se cítí být spojeno s přírodou.

Ohledně přírodních prožitků, dokázala návštěva národního parku téměř do jednoho (pouze v případě pěti respondentů tomu tak nebylo) návštěvníka vyvolat spíše hezký nebo velmi hezký přírodní prožitek.

NP Šumava má aktuálně nové webové stránky, které analyzují návštěvnost a požadavky sledovatelů. Funguje zde i eshop, na kterém si mohou zákazníci zakoupit vstupenky na program NP Šumava či vycházky s průvodci divočinou. Oproti tomu NP Bavorský les by měl více propagovat vlastní webové stránky a jejich funkce (výletový portál, informace o cestách...)

Následující text obsahuje další vybraná managementová opatření pro oba parky.

Více upozornění na a vysvětlení omezeného vstupu.

Emocionální oslovení návštěvníků (vysvětlit důvody omezeného vstupu ochranou tetřevovitých atd.)

V případě potřeby označit jádrové území jasněji a stejně na obou stranách hranice.

Vysvětlení opatření ochrany přírody a potřeby pravidel v terénu, a to nejen prostřednictvím piktogramů, komunikace prostřednictvím emocionálních zpráv.

Lepší vysvětlení používaných piktogramů v centrálních informačních bodech.

Zlepšení informací o pravidlech chování ve výchozích bodech, jako jsou parkoviště, zastávky a hraniční přechody.

Zvýšení přítomnosti strážců v oblastech citlivých na rušení.

Vývoj společné aplikace národních parků, resp. rozšíření stávající aplikace o Národní park Šumava, silnější propagace aplikace.

Zvýšená spolupráce s destinačními spolky, co se týká informací poskytovaných na internetu na webových stránkách regionu.

Témata národního parku propagovat prostřednictvím třetích stran (např. vlastní návrhy túr na turistických portálech nebo informace o klidovém území v navigačních aplikacích).

Rozšíření aktivit sociálních médií (např. Instagram v Národním parku Šumava) s cílem konkrétně informovat mladší návštěvníky.

Podpora přeshraniční výměny prostřednictvím větší propagace a informací o sousedním národním parku, např. formou přeshraničních informačních modulů v informačních střediscích, více informací o sousedním národním parku na domovské stránce národního parku, rozšíření aplikace národního parku o český národní park.

Odbourání nejistoty prostřednictvím informací v německém jazyce v Národním parku Šumava.

Případně odbourání nesmělosti prostřednictvím dalších společných akcí (např. Bavorsko-český den).

Více přeshraničních exkurzí, vypracování společné nabídky výletů s průvodcem.

6. 10 Průvodci divočinou

V roce 2008 byl zahájen nový projekt NPŠ „Průvodci divočinou“. Hlavní myšlenka byla nabídnout návštěvníkům parku novou a jedinečnou službu. Návštěvníci tak získali šanci poznat šumavskou divočinu v jinak nepřístupné části Národního parku Šumava s doprovodem průvodce.

Než došlo k realizaci musely být podniknuty dva důležité kroky, a to vymezení tras včetně povolení a vyškolení průvodců. Na počátku se tak sešla skupina průvodců a přírodovědců, která trasy rozložila územně a tematicky (les, kaňon, rašeliniště, vrcholky hor apod.) rozložili trasy. Jednalo se o odborníky jako jsou ornitolog, hydrolog či odborníci na péči o les. Cílem bylo poskytnout možnost navštívit území domova zvířat v nejrozsáhlejším bezzásahovém území v ČR. Vzhledem k tomu, že se jednalo o přístup do nejpřísněji chráněných území NPŠ – do vybraných I. zón, byly stanoveny přesné podmínky z hlediska ochrany přírody.

Vzhledem k přísné ochraně biotopů podléhají vycházky v I. zóně zvláštnímu povolení. Musí se udělit výjimka ke vstupu do zvláště chráněných částí přírody. Pro všechny vycházky bylo získáno povolení výjimky ze základních ochranných podmínek NPŠ udělené na základě žádosti Správou NP Šumava.

Období vycházek se stanovuje s ohledem na výskyt zvláště chráněných druhů (přihlíží se například na tetřeví režim v místě výskytu tetřeva hlušce). Termíny vycházek jsou nabízené v období července až října a každým rokem se zpravidla v květnu podává žádost o vycházky s ohledem na aktuální situaci. Podmínky vstupu jsou přesně určeny, včetně termínů, průběhu tras a počtu osob ve skupině. Z pochopitelných důvodů má každá výprava omezenou kapacitu návštěvníků. Počet účastníků, kteří mohou trasu absolvovat se pohybuje v rozmezí 8 až 15 osob. Pro nerušený vývoj divokých zvířat je důležité omezit frekvenci návštěv. Musí docházet k úpravě frekvence a celkového počtu návštěv během sezony. Hrozí totiž, že při pravidelných návštěvách si toho zvěř všimne a dojde k rušení ze strany člověka. Proto se obvykle termíny jedné vycházky vypisují pouze jednou za dva týdny.

Vůbec první pětice zpřístupněných lokalit národního parku v rámci projektu byla: hluboký kaňon řeky Křemelné, lidmi opuštěný Vltavský luh, domov tetřeva na Modravských pláních a nejvyšší vrcholky Šumavy porostlé doposud původními pralesy na Trojmezí a na Smrčině. V průběhu let byly lokality přidávány a od roku 2015 se k výpravám

po národním parku přidala nabídka dvoudenních přeshraničních tras do NP Bavorský les. V roce 2013 se začali provádět i výpravy na území CHKO Šumava. Pomocí výkladu průvodců návštěvníci mohou lépe poznat šumavskou přírodu, historii i život místních obyvatel. Průvodci zároveň mohou podávat informace o činnosti NPŠ a o tom, jakým způsobem je zdejší krajina chráněna. Účastníci dokážou lépe porozumět místní problematice a aktuální situaci na Šumavě. Kromě toho, že se dozví hlavní důvody přísné ochrany, zároveň se i přesvědčí na vlastní oči o jejich výsledcích. Osvěta vede k pochopení a zároveň i k ohleduplnějšímu chování k přírodě. Pokud chce návštěvník službu využít může si vybrat trasu a udělat rezervaci pomocí elektronického rezervačního systému na internetu na stránkách NPŠ. Provádějící jsou speciálně vyškolení průvodci, kteří absolvovali školení pro *Průvodce přírodou a krajinou Šumavy* a jsou sdružení v o.s. Šumavská krajina bez hranic.

„Základními cíli sdružení jsou:

1. vykonávání obecně prospěšné činnosti v oblasti šíření forem turismu šetrného k přírodě,
2. propagace a prosazování principů ochrany přírody na úrovni velkoplošných chráněných území,
3. podpora turismu šetrného k přírodě ve velkoplošných chráněných území v trilaterální oblasti Šumavy,
4. podpora ochrany přírody a krajiny Šumavy,
5. vykonávání obecně prospěšné činnosti v oblasti ochrany přírody a krajiny,
6. činností v oblasti environmentálního vzdělávání v regionu Šumavy zvýšit u návštěvníků i místních obyvatel povědomí o přírodních, kulturních i historických hodnotách území,
7. naplňovat a rozvíjet přeshraniční spolupráci s organizacemi s podobným zaměřením na německé a rakouské straně Šumavy.
8. pomáhat v rozvoji aktivit místních obyvatel v souladu s trvale udržitelným rozvojem.“ (Průvodci Šumavou, 2019)

Předtím než vznikla nabídka služby *Průvodci divočinou*, byla v parku průvodcovská činnost minimálně organizovaná a regulovaná. V roce 2006 Správa NPŠ hledala mezi místními obyvateli průvodce, kteří by o práci průvodce měli zájem. Kritériem bylo vybrat

mezi lidmi žijícími zde (Biosférická rezervace Šumava, spádové území). Vydala se tisková zpráva a přihlásilo se přes 30 uchazečů. Následovala ještě další dvě kola, a tak mezi lety 2006 – 2010 došlo k vyškolení celkem 70 lidí. Všichni dokončili kurz *Průvodců přírodou a krajinou Šumavy*. Kurz zahrnoval dvě třídní školení a jeden den vlastní praxe s ukázkovým doprovodem. NPŠ chtěl vtáhnout místní obyvatelstvo do centra dění a informovat a navázat s nimi vztah na pracovní úrovni. Akceptace místních lidí totiž posiluje jejich zapojení a zároveň posílí i ekonomický zisk. Kurzy často absolvují aktivní důchodci, matky na mateřské dovolené a ti, kteří zde doposud prováděli. Mezi účastníky jsou jak profesionální průvodci, tak naprostí začátečníci. Přihlásit se opravdu mohl každý, nicméně nepsanou podmínkou je fyzická náročnost. Trasy jsou samozřejmě náročnější a jsou celodenní. Kromě vlastního projektu *Průvodci divočinou*, provozuje NPŠ ještě koordinační činnost šumavských průvodců, tj. průvodců vyškolených Správou Národního parku Šumava. NPŠ pomáhá vybrat z nabízených průvodců (viz příloha č. 4) podle požadavků účastníků. Koordinátor průvodců doporučuje průvodce podle lokality, fyzické náročnosti či jazykové vybavenosti a jiných kritériích. Dále rozlišuje podle zaměření vycházky – v nabídce jsou vodáčtí průvodci, průvodci na kole či na běžky, podle tematického zaměření historie, kultura či příroda. V praxi tak dochází k tomu, že *Průvodci přírodou a krajinou Šumavy* jsou zároveň i *Průvodci divočinou*. K hlavním úkolům průvodců patří příprava kalendáře vycházek na celou sezonu, a především zajištění všech inzerovaných doprovodů, které jsou fyzicky náročnější a konají se za každého počasí.

V tabulce č. 20 je přehled veškerých výprav v Národním parku Šumava od počátku vzniku služby *Průvodci divočinou*, tj. od roku 2008 do roku 2018. Nabídka počtu tras prakticky každým rokem narůstala. Od prvního roku se počet tras v současnosti ztrojnásobil. S nárůstem počtu nabídky tras samozřejmě souvisí i narůstající nabídka počtu výprav. Rozšiřuje se i nabídka navštívených oblastí. Vše se samozřejmě řídí velmi přísnými pravidly, jak bylo již zmíněno. Od roku 2016 statistika zahrnuje i dvoudenní přeshraniční trasy do sousedního NP Bavorský les. Roční průměrný počet účastníků přesahuje 700 lidí. Procentuální naplněnost obsazenosti výprav v posledních třech letech je více než 80 %, rok 2017 byl dokonce nejvíce obsazený, a to 95 % možných účastníků výprav.

V další tabulce č. 21 jsou obdobná data, avšak pro oblast Chráněné krajinné oblasti Šumava. Zde byly zahájeny výpravy až po pěti letech, tj. v roce 2013, od doby, kdy výpravy již probíhaly v národním parku. Počet účastníků v průměru nedosahuje 200 lidí za výpravu, ale obsazenost výprav je dostatečná.

Tabulka č. 20: Počty výprav v rámci projektu „Průvodci divočinou“ a jejich obsazenost v letech 2008 - 2018 v Národním parku Šumava

Rok	Počet oblastí	Počet tras	Počet výprav	Počet účastníků	Obsazenost (%)
2008	5	7	41	385	65
2009	6*	8*	57	647	71
2010	5	7	58	686	74
2011	6	8	71	812	75
2012	6	9	77	829	70
2013	8	13	93	819	67
2014	8	14	90	737	62
2015	12	19	101	798	67
2016*	15	20	78	660	82
2017*	16	22	87	837	95
2018*	16	21	97	612	82
Celkem	-	-	850	7 822	-

* Včetně 2-denních přeshraničních tras do NP Bavorský les.

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Tabulka č. 21: Počty výprav v rámci projektu „Průvodci divočinou“ a jejich obsazenost v letech 2008 - 2018 v Chráněné krajinné oblasti Šumava

Rok	Počet oblastí	Počet tras	Počet výprav	Počet účastníků	Obsazenost (%)
2013	5	5	12	71	75
2014	6	6	18	145	92
2015	7	8	29	252	95
2016	8	10	34	238	73
2017	7	9	27	189	78
2018	7	9	29	242	86
Celkem	-	-	149	1 137	-

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

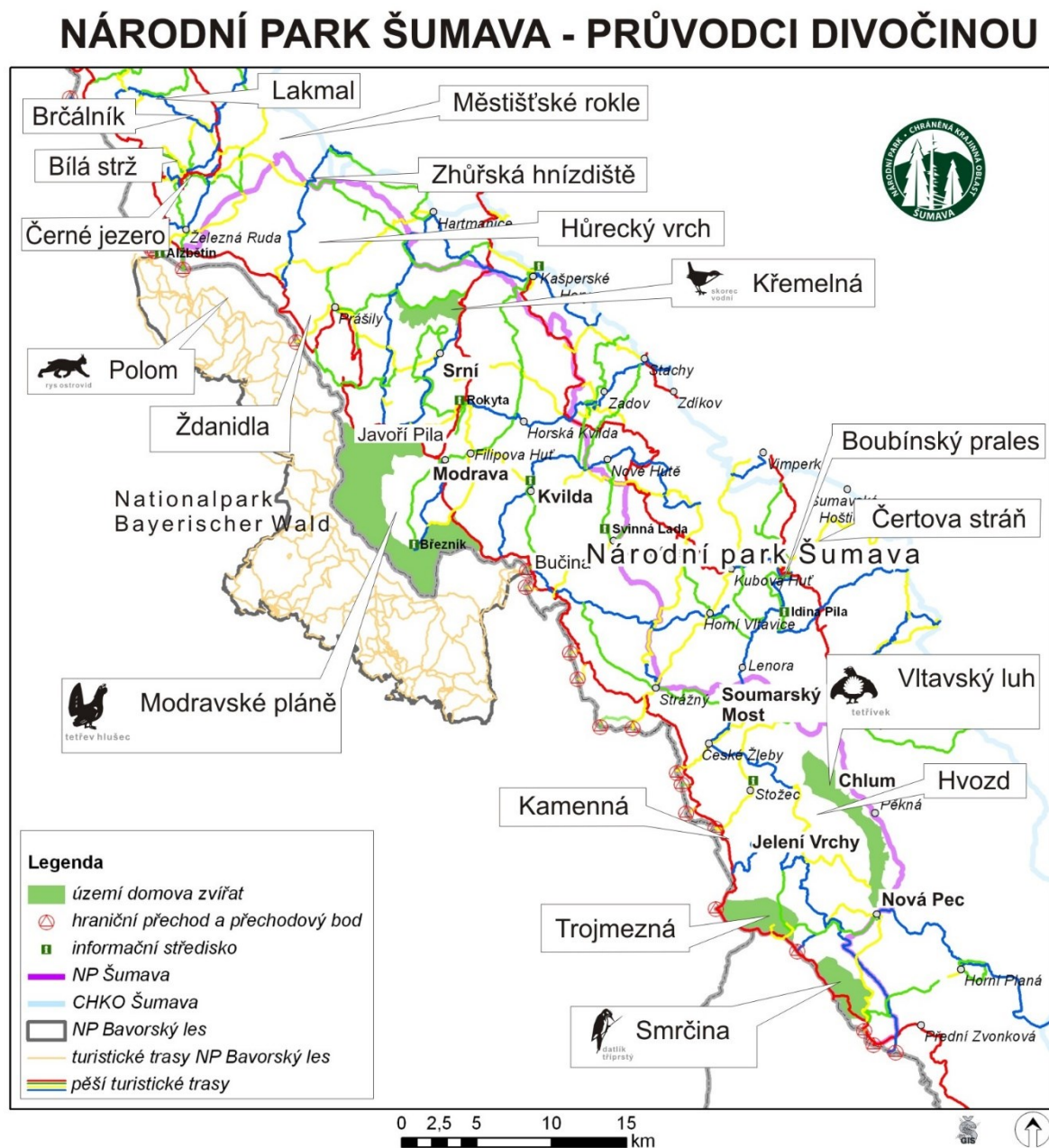
Obrázek č. 47: Snímek z výpravy s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava trasa na Žďánidla

Zdroj: autorka, 2018

Na obrázku č. 47 je ukázka snímku z výpravy s „Průvodcem divočinou“ na území NP Šumava, a to výstup směrem na Žďánidla. Na následujícím obrázku č. 48 je mapa NPŠ, na které je zobrazen přehled tras, místě jejich počátku včetně názvu trasy (zahrnuje i trasy v CHKO Šumava)

Obrázek č. 48: Přehled rozmístění tras Průvodců divočinou v NP Šumava

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Tabulka č. 22: Přehled tras v NP, které vyžadují povolení orgánu ochrany přírody

Název trasy (zkratka)	Období	Frekvence	Max. počet účastníků	Dotčené zvláště chráněné území
Křemelná 1 (K1)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Sekerský potok
Křemelná 3 (K3)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Velký Bor; Kaňon Křemelné
Vltavský luh 1 (VL1)	1.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Březina; Stožec-Medvědice
Vltavský luh 2 (VL2)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Chlum; Vltavský luh
Trojmezná (T)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Trojmezná; Koňský vrch; U Rakouské cesty
Smrčina 1 (S1)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Pod Hraničником; Smrčina
Smrčina 2 (S2)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Smrčina; Úval
Modravské pláně 2 (MP2)	15.7. – 31.10.	1x za 4 týdny	max. 8 účastníků	Javoří Pila; Javoří slatě; Šárecká slat'; Rokytské a Roklanské slatě
Kvildské pláně (KvP 1)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 8 účastníků	Prameny Vltavy
Kvildské pláně (KvP 2)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 8 účastníků	Zhůřské slatě; Horskokvildské pláně; Mezilesní slat'

Název trasy (zkratka)	Období	Frekvence	Max. počet účastníků	Dotčené zvláště chráněné území
Plesná (Ples)	15.7. – 31.10.	1x za 4 týdny	max. 10 účastníků	Plesná
Ždánidla 1 (Ž1)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Prášilský potok; Ždanidla; Gsenget
Ždánidla 2 (Ž2)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Ždanidla
Řasnice (Řas)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 10 účastníků	Stráženská slat'
Kamenná (Ka)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Spálený luh; Kamenná
Na Hvozd (Hv)	1.7. - 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Hučinka
Homole (Hom)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Malá slat'; Strážný
Oblík (Ob)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	Pod Kostelním vrchem
Kochánov (Koch)	1.6. – 30.9.	1x za 2 týdny	max. 11 účastníků	
Zhůřská hnízdíště (Zh)	15.7. – 31.10.	1x za 2 týdny	max. 10 účastníků	Zhůřské louky

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

Tabulka č. 23: Přehled dvoudenních přeshraničních tras, které vyžadují povolení orgánu ochrany přírody (NPŠ a NP Bavorský les)

Název trasy (zkratka)	Období	Frekvence	Max. počet účastníků	Dotčené zvláště chráněné území
NP Bavorský les – Luzný (XL1)	15.7. – 31.10.	2x ročně		
NP Bavorský les – Falkenstein (XL2)	15.7. – 31.10.	2x ročně		
Královského hvozdu – Ostrý (XL3)	15.7. – 31.10.	2x ročně	max. 8 účastníků	PP Královský hvozd
okolí Javoru – Malý Javor (XL4)	15.7. – 31.10.	2x ročně		PP Královský hvozd

Zdroj: Správa NP Šumava, 2019

V tabulce č. 22 je přehled tras v NP Šumava, které vyžadují povolení orgánu ochrany přírody. Je zde zobrazeno, v jakém období jsou vycházky povoleny a v jaké frekvenci, jaký je možný maximální počet účastníků a jakého dotčeného zvláště chráněného území se výprava týká. Podobný přehled je i v tabulce č. 23, která obsahuje údaje o dvoudenních přeshraničních trasách, které také vyžadují povolení orgánu ochrany přírody (včetně německé strany v NP Bavorský les).

Služba *Průvodce divočinou* je v této podobě u nás ojedinělá (viz následující text, který popisuje průvodcovskou činnost ostatní národní parky v České republice). Národní park Šumava službu i velmi dobře propaguje na svých internetových stránkách, na rozdíl od ostatních parků, kteří nabízejí také své průvodce ale v jiné podobě. Trasy jsou velmi přehledně popsány a při výběru lze očekávat přesně to, co nabízejí na svém e-shopu, kde je trasy možné zakoupit.

Následuje oficiální text NPŠ, který popisuje výpravu s průvodcem divočinou trasy „Žďánidla“ v Národním parku Šumava. V rámci terénního šetření byla výprava absolvována a na obrázku č. 50 je vidět, kudy trasa přesně vedla (díky aplikaci Stopař). Délka trasy byla přibližně 17 km a trvala zhruba 8 hodin. Původní plán trasy byl na začátku vycházka lehce přizpůsoben nepříznivému počasí. Další obrázek č. 49 je výhled z vrcholku na Žďánidlech.

„Snad proto, že jsou Žďánidla (1 309 m) ve stínu hraničních hor jako Poledníku a Plesné nad jezerem Laka, tak nepatří mezi vyhledávané vrcholy. Výstup na Žďánidla vede stupněm horských bučin, které jsou zachované pouze místně mezi nepůvodními smrkovými porosty.

Jejich vzhled se navíc značně proměnil po orkánu Kyrill, který se přehnal přes šumavské hřbety v lednu 2007. I tak zde nalezneme řadu vzácných mechorostů a lišejníků. Některé druhy rostlin zas dodnes prozrazují původní bučiny - např. věsenka nachová nebo kokořík přeslenatý.

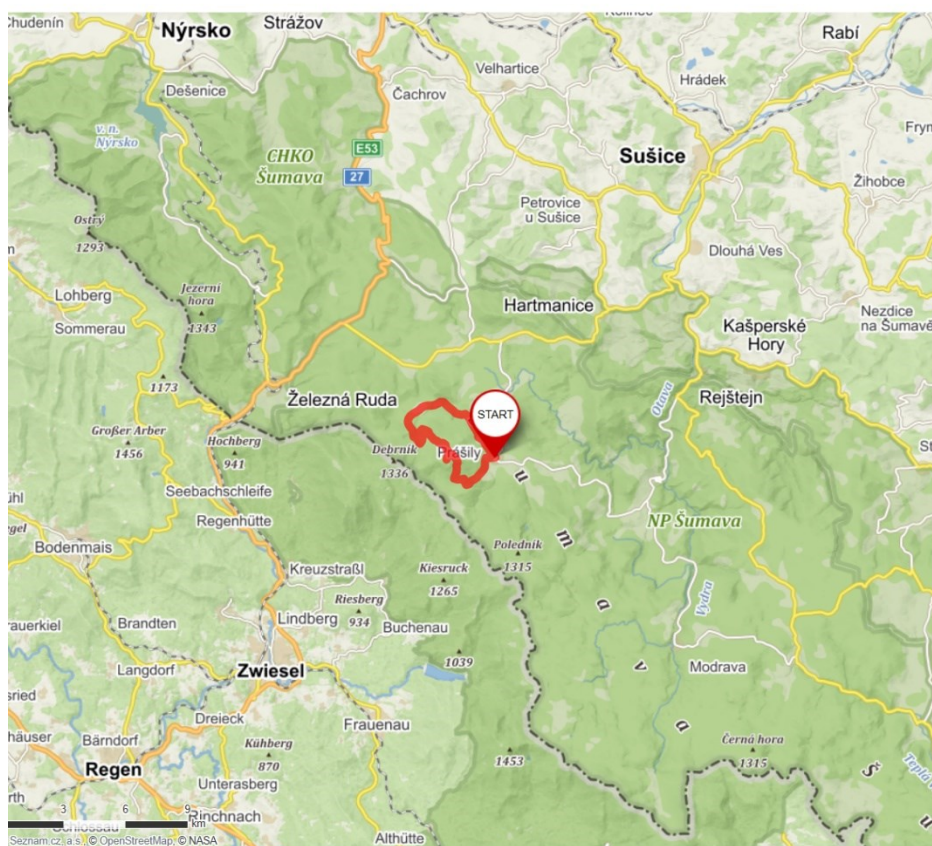
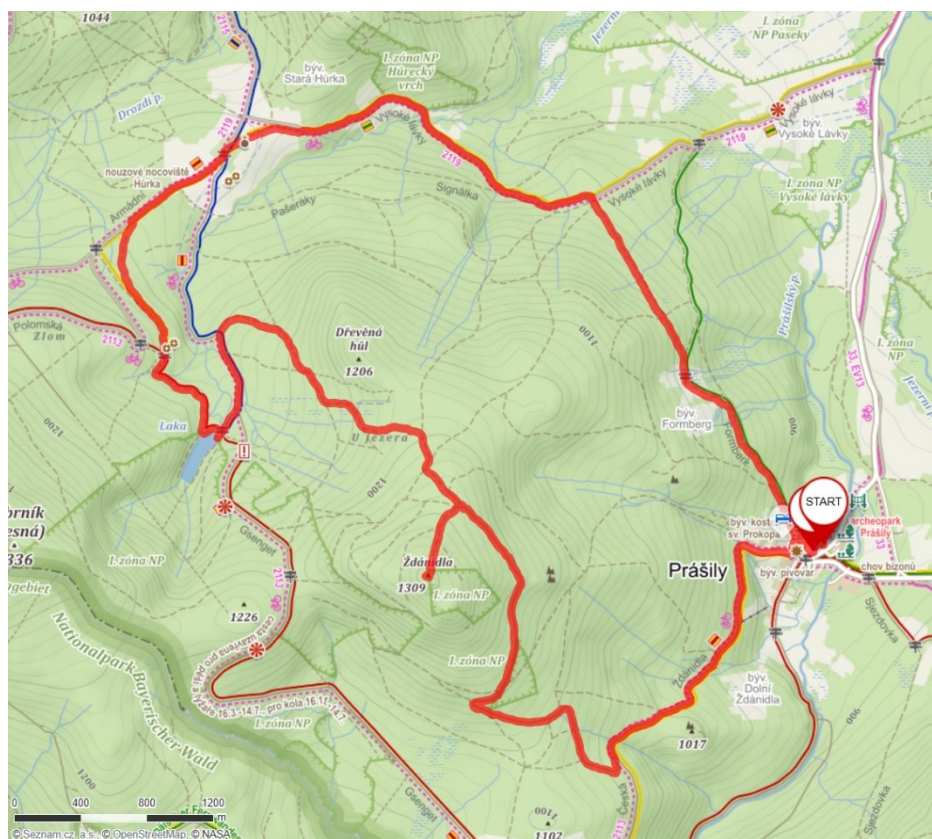
Značné části „cesty“ jsou místy obtížně schůdné, neboť divokost přírody nezná hranic. Odkazem na tisíciletou historii území je prastará Vintířova stezka, kterou mineme cestou na Gsenget nebo na druhé trase na Formbergu. Z mladší historie nám zůstaly zachovány hraniční kameny z Josefinského vytyčování hranic, tj. z roku 1772, anebo pozůstatky po sklářském osídlení na Hůrce. Přes brody, lesem i po zarůstajících lesních průsecích se navrátíme do Prášil, které také svého času byly odsouzeny k zániku!“ (Žďánidla, 2019)

Obrázek č. 49: Snímek z výpravy s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava výhled ze Žďánidel

Zdroj: autorka, 2018

Obrázek č. 50: Mapa trasy Žďánidla s „Průvodcem divočinou“ NP Šumava

Zdroj: vlastní zpracování, aplikace Stopař – mapy.cz

Průvodcovská činnost na území NP Krkonoše

Správa Krkonošského národního parku (KRNAP) se snaží návštěvníky ekologicky vychovávat na svém území již od poloviny 70. let. Zaměřuje se jak na širokou veřejnost, tak cílí nabídku služeb i na školní mládež. Pomocí vedených exkurzí, teoretických seminářů i praktických workshopů se snaží probouzet kladný vztah k přírodě a zároveň motivovat k ochraně životního prostředí.

Správa KRNAP nabízí zpoplatněnou průvodcovskou činnost. Služba je nabízena pro zájemce celoročně. Návštěvníci využívají nabídky služeb týmu lektorů, strážců a lesníků, kteří mohou dělat doprovody a přednášky. Profesionálních lektorů je v týmu 6, ale průvodcovským službám se věnuje přibližně 30 osob.

Krkonošský NP považuje přednášky, doprovody v terénu a podobné nabídky ze své strany jako nástroj, kterým u veřejnosti zvyšuje povědomí o jedinečnosti národního parku. Jejich očekávaným výsledkem je vzdělaný či vzdělanější návštěvník národního parku.

Zdroj: Radek Drahný, tiskový mluvčí, vedoucí oddělení styku s veřejností

Průvodcovská činnost na území NP Podyjí

Správa NP Podyjí průvodcovské služby po území NP nenabízí a nabízet nebude. Jejich pracovní kapacity věnují na poli veřejných vztahů zejména edukativním programům pro školy různých stupňů (vzdělávacích programů, nikoliv školních výletů), exkurzím pro veřejnost, které jsou naplánovány a propagovány v jejich kalendáři (cca 20 víkendových akcí ročně). Jsou schopni uspokojit některé akce pro speciální skupiny (lesnické, přírodovědecké instituce, akce pro handicapované apod.).

Vedle těchto činností, které uspokojit mohou, je v posledních letech určitá poptávka po exkurzích do NP na komerční bázi. Z tohoto důvodu organizují tento rok školení průvodců po NP Podyjí. Vyškolení průvodci (max. 20 lidí) absolvují ve 2 etapách (jaro, podzim 2019) přednášky a terénní exkurze a na podzim obdrží certifikát průvodce. Poté budou zveřejněni na webových stránkách a mohou si sami tuto službu propagovat a vykonávat ji na komerční bázi.

Obdobný kurz správa NP Podyjí organizovala již v roce 2008. Tehdy obdrželo certifikát 13 průvodců, o službu tohoto druhu však nebyl nikterak masivní zájem. V posledních letech se situace mění a poptávka po službách průvodců bude zřejmě větší.

Zdroj: Jan Kos, náměstek ředitele, odbor veřejných vztahů, dokumentace a informatiky

Průvodcovská činnost na území NP Český Švýcarsko

V současné době je potřeba téma průvodcovské činnosti na území NP České Švýcarsko rozdělit do dvou rovin. Turisticky zaměřené průvodcované aktivity nabízí obecně prospěšná společnost České Švýcarsko, k jejímž spoluzakladatelům patří také Správa Národního parku České Švýcarsko. Služby o.p.s. České Švýcarsko jsou zpoplatněné. Průvodcovskou činnost provádí certifikovaní průvodci (školení průvodců spoluzajišťuje Správa NP). České Švýcarsko o.p.s. se zaměřuje především na firemní akce na objednávku a na vyhlášené termíny pro veřejnost.

Správa NP České Švýcarsko realizuje zejména tzv. Pochůzky se strážcem (charakterem nejbližší průvodcovaným vycházkám; pořádání tematických exkurzí není zahrnuto). Ty jsou určeny veřejnosti a ve vypsáních termínech na ně může přijít kdokoli. Tyto akce jsou zaměřené především naučně a jsou poskytovány zdarma. České Švýcarsko o.p.s. průvodcovské služby nabízí od roku 2005, Správa NP České Švýcarsko pořádá Pochůzky se strážcem od roku 2009. Nabízené akce jsou zaměřeny obvykle na turistickou sezónu (od Velikonoc do konce října). Pochůzky se strážcem správa pořádá v době školních letních prázdnin vždy 2x týdně (úterý a sobota). Služby o.p.s. České Švýcarsko jsou zpoplatněné, jedná se o komerční aktivitu. Pochůzky nabízené Správou NP jsou bezplatné, mají vzdělávací a osvětový účel. České Švýcarsko o.p.s. zajišťuje akce externími, avšak certifikovanými průvodci, certifikovány byly v uplynulých letech zhruba 3 desítky osob, z nichž se zhruba 10 osob průvodcování aktivně věnuje. Správa NP České Švýcarsko akce zajišťuje prostřednictvím 5 profesionálních strážců a 5 - 6 dobrovolných strážců. Akce o.p.s. České Švýcarsko jsou zážitkově zaměřené, jedná se o výlety na saskou nebo českou stranu regionu národních parků České a Saské Švýcarsko. Pochůzky se strážcem pořádané Správou NP České Švýcarsko jsou zaměřené na přiblížení spektra pracovních činností strážní služby, přírodní hodnoty regionu, poslání národního parku a management lesních porostů. Služby o.p.s. České Švýcarsko mají komerční charakter. Pochůzky organizované Správou NP České Švýcarsko mají za cíl zvyšování akceptace národního parku veřejností a oboustranný přenos informací o významu, funkcích a vnímání národních parků.

Zdroj: Tomáš Salov, tiskový mluvčí a vztahy s veřejností, Správa NP České Švýcarsko

6. 11 Výsledky dotazníkového šetření

V praktická část práce představuje nabízené služby NP Šumava pro své návštěvníky. Pro dotazníkové šetření byly vybrány čtyři z nich:

- Návštěvnické centrum Kvilda s výběhem pro jeleny,
- Návštěvnické centrum Srní s výběhem pro vlky,
- Průvodci divočinou,
- Nouzová nocoviště.

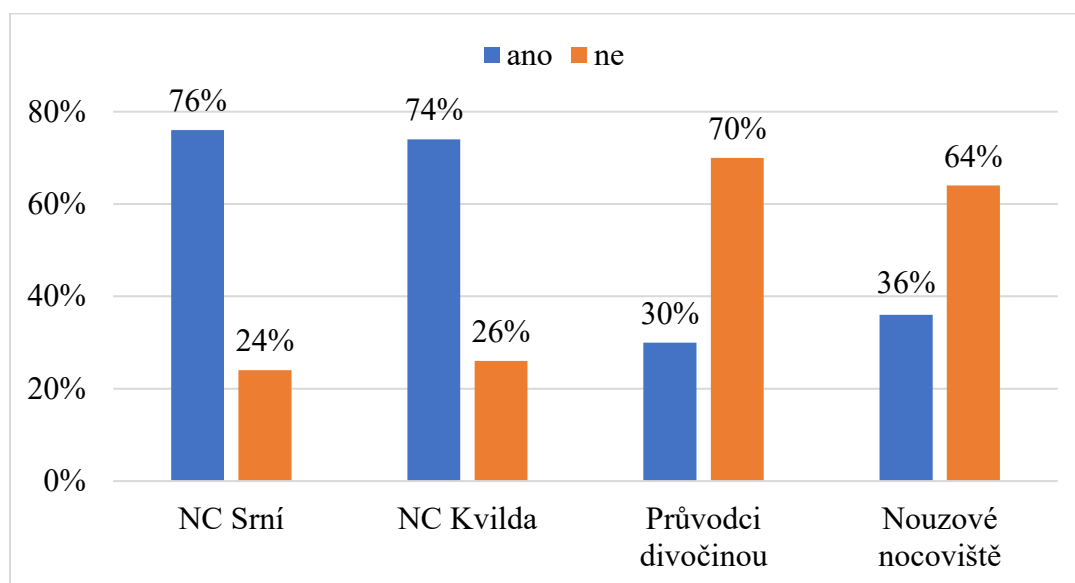
Dotazník nalezneme v příloze č. 3. Vybrané služby podléhají trendům ve sféře ochrany přírody ve zvláště chráněných oblastech. Obě *návštěvnická centra* byla otevřena v roce 2015 a prezentují především původní druhy volně zde žijících zvířat. Centra ale nejsou pouhým klasickým turistickým cílem, ale zároveň důležitým nástrojem při regulaci toku návštěvníků v chráněné krajině. Podobným nástrojem sloužícím k usměrňování návštěvníků je nabízená průvodcovská služba speciálně vyškolenými průvodci. *Průvodci divočinou* je nabízená služba, díky které návštěvníci mohou objevovat běžně nepřístupná místa národního parku. Jedná se o kompromis mezi krajinou a člověkem. Dalším podobným kompromisem jsou i *Nouzová nocoviště*. Umožňují návštěvníkům zažít dobrodružství a přenocovat přímo v národním parku, ačkoliv nocoviště primárně slouží jako pomoc při turistice. Zmíněné čtyři služby jsou podrobněji charakterizovány v jednotlivých kapitolách. V kapitole *Metodika* je popsáno, kde došlo ke sběru dat a struktura dotazovaných respondentů.

Hlavním cílem šetření bylo vytvoření přehledu o informovanosti respondentů o nabízených službách. První otázka zní:

Slyšeli jste již někdy o některé z uvedených nabídek Národního parku Šumava?

Výsledky na první otázku jsou graficky znázorněny na obrázku č. 51. Velmi úspěšná informovanost se projevila u obou *návštěvnických center*, kde více než 70 % respondentů již někdy o nabízené službě slyšeli. Naopak, méně než polovina dotazovaných, někdy zaslechla o službě *Průvodci divočinou* a o *Nouzových nocovištích*.

Obrázek č. 51: Informovanost respondentů o vybraných nabízených službách NPŠ (n = 200)

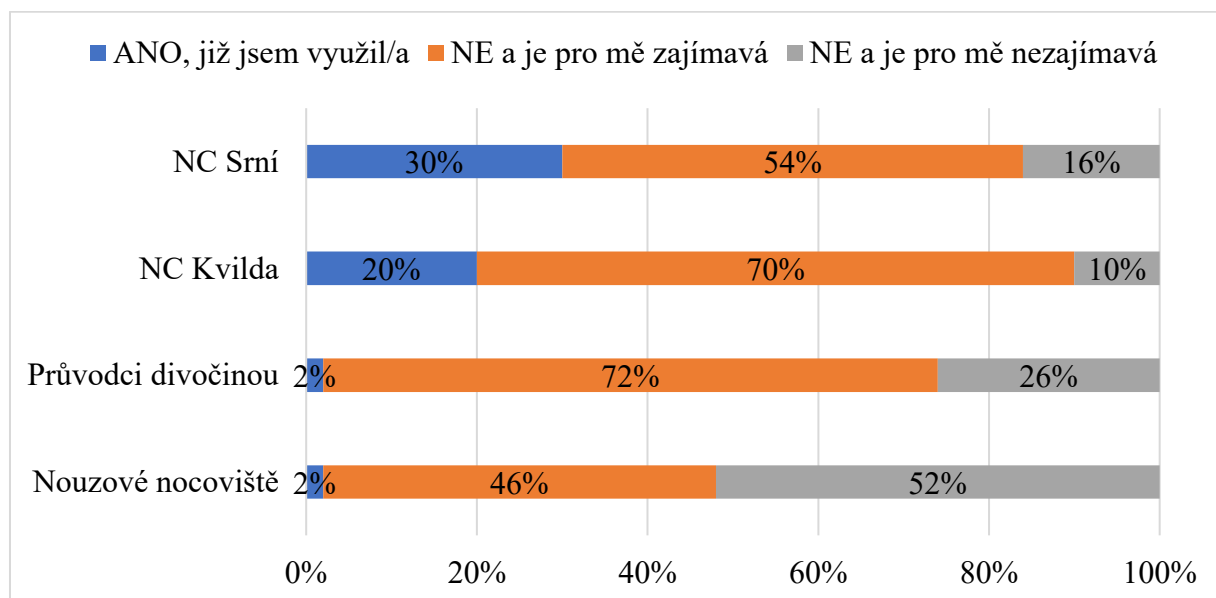

Zdroj: vlastní zpracování dle dotazníkového šetření, 2018

Dalším cílem bylo zjistit, zda dotazovaní již službu využili. Pokud dosud ne, tak zda by je nabídka v budoucnosti lákala. Druhá otázka zní následovně:

Využili nebo navštívili jste některou z uvedených nabídek NP Šumava? Pokud ne, lákala by Vás?

Obrázek č. 52: Přehled jak využívané a lákavé jsou vybrané služby NPŠ (n = 200)

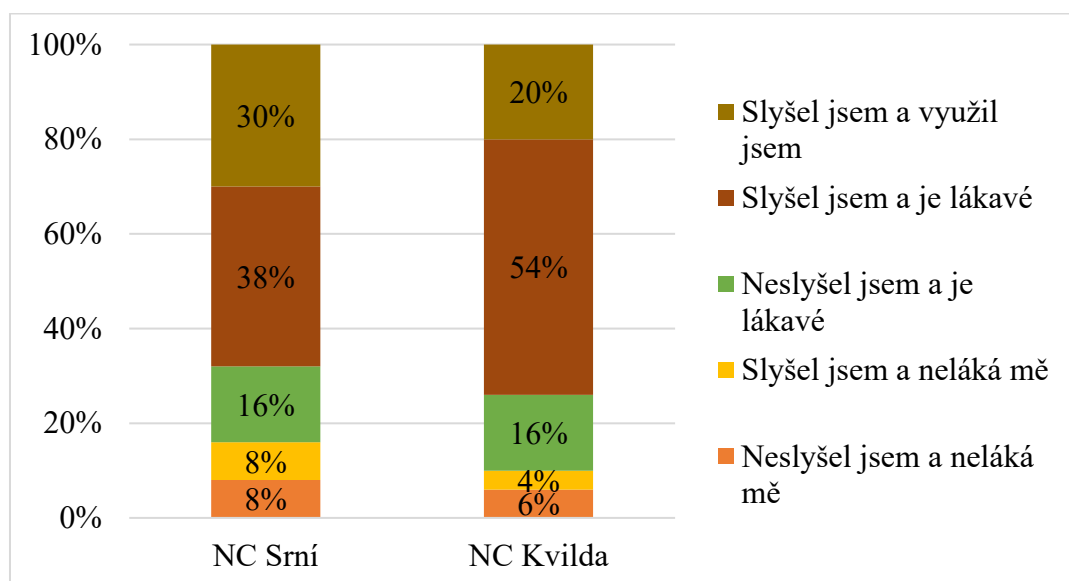
Zdroj: vlastní zpracování dle dotazníkového šetření, 2018

Jednotlivé a podrobnější komentáře jsou u následujících obrázků, v souvislosti, zda návštěvníci o nabídce slyšeli, a zda ji využili či by je lákala využít. Zároveň jsou do komentáře zahrnuty odpovědi na otázky číslo 3 a 4 z dotazníku, které mají za cíl zjistit jaké výhody a nevýhody respondenti vidí při navštívení NC či využití služby průvodce.

Návštěvnická centra s výběhem prezentují dva areály, jeden je věnován vlkům a druhý jelenům. Vstupné je zdarma, zpoplatněné je pouze parkovné. Téměř každý respondent si dokázal představit výhody i za podmínky, že návštěvnická centra doposud nenavštívil. Respondenti jako největší výhodu návštěvy NC Srní a NC Kvilda vnímají, že mohou zblízka spatřit a pozorovat divokou zvěř ve svém přirozeném prostředí. Zároveň se mohou seznámit s jejich životem a jejich chováním, se kterým se běžně nesetkají. Setkání nastává za mnohem bezpečnějších podmínek než ve volné přírodě, a to jak pro člověka, tak pro zvěř. Návštěva je pro lidi atraktivní, a stává se neobyčejným zážitkem. Při procházce v příjemném prostředí oceňují naučný okruh. Veškeré informace jsou přehledné a poučné. Návštěvníci získávají nové a zajímavé informace o tamní fauně i flóře. Dále si chválí skvělý přístup vůči návštěvníkům. Z praktického hlediska se jim líbí, že je místo lehce dostupné a vstupné je zdarma. Návštěva je vhodná jak pro rodiny s dětmi, starší návštěvníky či invalidní osoby. Lidé se v prostředí areálu cítí bezpečně. Respondenti spatřovali pouze minimální nevýhody návštěvnických center. Někteří zmiňovali zpoplatněné parkovné, které by je ale ve skutečnosti od návštěvy neodradilo. Výčet nevýhod lze shrnout do dvou hlavních. První je obava z neukázněného chování návštěvníků či vysokému počtu. Druhá obava je o samotnou zvěř a její rušení ze strany návštěvníků.

Na obrázku č. 52 je grafické znázornění NC Srní a NC Kvilda v souvislosti, zda návštěvníci o nabídce turistického cíle slyšeli, a zda ji využili či by je lákala využít. NC jsou mezi návštěvníky velmi oblíbená a výsledky dotazníkového šetření tomu odpovídají. Počet respondentů, kteří NC již navštívili či by je návštěva lákala dosahuje u NC Srní 84 % a u NC Kvilda 90 %. Za vysoké pozitivní výsledky jistě stojí fakt, že NC cílí na všechny věkové kategorie a ve všech ročních obdobích. Výsledky určitě tento fakt potvrzují a nejsou tedy viditelné rozdíly napříč věkovou kategorií, dokonce rozdíly nejsou ani patrné podle místa bydliště respondentů.

Obrázek č. 53: Přehled jak využívané a lákavé jsou návštěvnická centra Srní a Kvilda (n = 200)

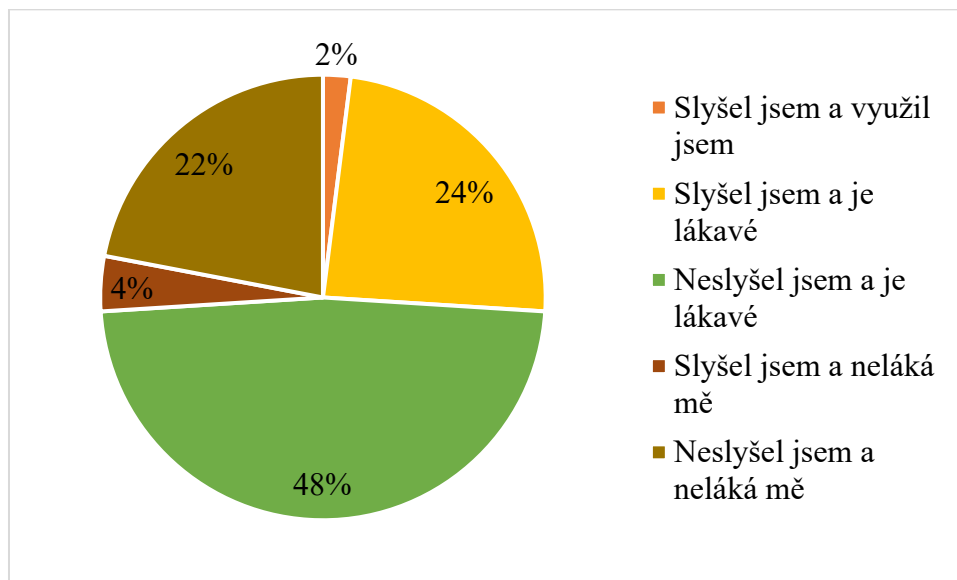

Zdroj: vlastní zpracování dle dotazníkového šetření, 2018

Průvodci divočinou jsou zpoplatněná služba, díky které se podíváte spolu s průvodcem NP Šumava do mimo jiné nepřístupných míst parku. Respondenti považují za největší výhodu nabízené služby možnost poznání běžně nepřístupných a neznámých míst NP Šumava. Těší je představa objevování téměř nedotčené přírody, ve které mohou spatřit divokou zvěř. Výklad odborníka považují za velký přínos. Díky průvodci získají informace jak o přírodě, zvěři, tamní historii, tak i o fungování samotného NP Šumava. Výhodou je možnost individuálního výkladu. Respondentům se líbí představa, že se mohou sami ptát na otázky, které je zajímají. Jedná se o atraktivní výlet do „divočiny“, který lze považovat za příjemný zážitek. Z praktického hlediska je z pohledu respondentů velkou výhodou, že účastníci si nemusí sami plánovat trasu ani zastávky. Díky průvodci se lépe zorientují v terénu a nemusejí se obávat toho, že v krajině zabloudí a mohou se tak celkově cítit bezpečněji. Někteří jedinci však preferují vlastní časový harmonogram a výlety si rádi zorganizují podle vlastních plánů. Respondenti měli obavy především z chování samotných návštěvníků vůči přírodě. Obava může být na místě, nicméně organizované výpravy ze strany NPŠ jsou početně velmi omezené, a tak má průvodce po dobu vycházky dostatečný přehled a může poměrně dobře návštěvníky sám usměrňovat. Nevýhodu spatřovali respondenti s pohybovým omezením, jelikož vycházky jsou fyzicky náročnější. Avšak věk respondentů nemá vliv na nezájem o službu. Pokud jsou účastníci aktivní turisté, tak se výsledky neodrážejí podle věkové kategorie. Nikdo nepovažoval za nevýhodu, že je služba zpoplatněná. Na obrázku č. 54 je opět grafické znázornění v souvislosti, zda návštěvníci o nabízené službě slyšeli, a zda ji využili či by je lákala využít. Osobní zkušenost má zatím

minimum respondentů. Nabídka láká velkou část z nich, tj. 74 % respondentů. Ti, jenž dosud o nabízené službě *Průvodců divočinou* neslyšeli, a zároveň je nabídka ani neláká, by zřejmě mohli ještě změnit svůj názor po získání podrobnějších informací. Během dotazování se někteří z respondentů nechali inspirovat okamžitě k možnosti využít uvedené služby.

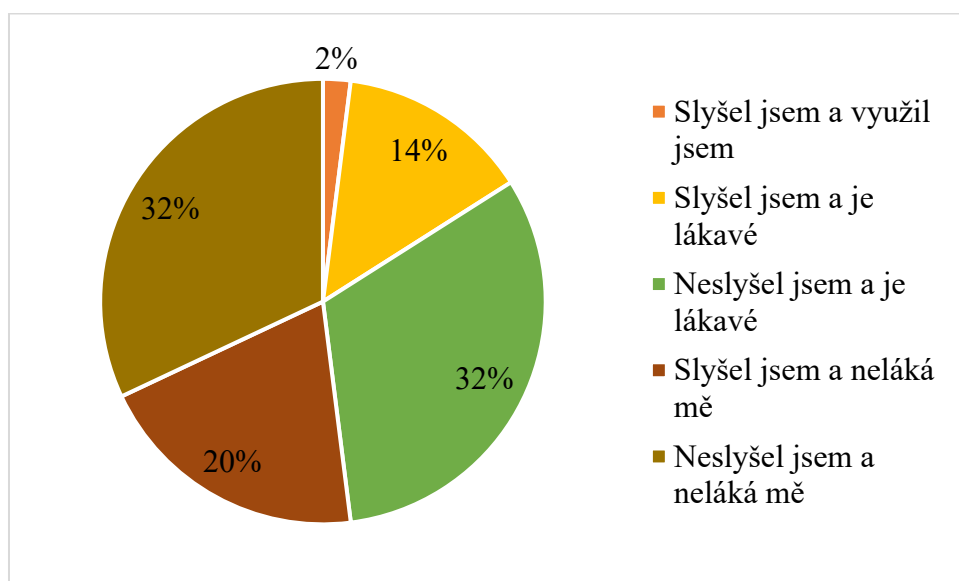
Obrázek č. 54: Přehled jak využívaná a lákavá je služba Průvodci divočinou (n = 200)

Zdroj: vlastní zpracování dle dotazníkového šetření, 2018

Nouzová nocoviště jsou čtvrtou vybranou nabízenou službou NPŠ v dotazníkovém šetření. Nocoviště nejsou považována prioritně jako turistický cíl, jedná především o „pomoc“ pro návštěvníky při vícedenním cestování v srdci Šumavy, odtud název *nouzové*. Nocoviště lze považovat i za možnost, jak si vlastní turistickou výpravu obohatit o nevšední zážitek a přenocovat přímo v NP Šumava. Na obrázku č. 55 vidíme grafické znázornění v souvislosti, zda návštěvníci o uvedené atraktivitě slyšeli, a zda ji využili či by je lákala využít. Stejně nízké zastoupení respondentů, kteří mají s nocovišti zkušenost, je jako u *Průvodců divočinou*, tj. 2 % respondentů. Téměř polovinu dotázaných by přenocování v „divočině“ lákalo, druhá polovina by zájem neměla. Co se týče rozdílného zájmu podle věkové kategorie, v případě nocovišť je zde znatelné zastoupení v kategorii starších respondentů, kteří zájem o využití nemají (jedná se o dvě kategorie, a to o dotazované ve věku 61 – 70 let a 71 let a více).

Obrázek č. 55: Přehled jak využívaná a lákavá jsou Nouzová nocoviště (n = 200)

Zdroj: vlastní zpracování dle dotazníkového šetření, 2018

7 Diskuze

Národní park Šumava se snaží svým návštěvníkům připravovat velmi pestrou a bohatou nabídku každý rok. Posledním trendem je, že každý rok je tematicky zaměřen. Například rok 2018 byl ve znamení pralesů, rok 2019 je nazván *Ptačím rokem*. Hlavní novinkou v sezoně 2019 je ovšem návštěvnický pas. Nabídka platí pro 16 chráněných územích v České republice. Turisté mohou cestovat se svým speciálním návštěvnickým pasem a při návštěvě nejméně pěti z návštěvnických středisek národních parků mohou získat drobné dárky. Pokud se najdou tací, co navštíví všech 16 míst, tak získají překvapení. Cílem projektu je ukázat návštěvníkům kromě samotné rozmanitosti krajiny i další stránku, a tou je péče ze strany odborníků o přírodu. Projekt zároveň podporuje spolupráci mezi národními parky v České republice. Trend přišel podle osvědčeného amerického vzoru. Stává se dalším užitečným nástrojem při regulaci návštěvníků v chráněných územích a snaží se je zmíněným způsobem nalákat do návštěvnických středisek.

Nicméně nejdůležitější úlohou Národního parku Šumava je ochrana přírody, a tak se do budoucna určitě objeví nové trendy a myšlenky, jak turisty nadále a lépe regulovat při jejich návštěvě a dopomáhat přírodě k zachování jejího bohatství. Momentálně je vedení spokojené se svojí nabídkou a nepředpokládá například výstavbu dalšího návštěvnického centra, jelikož pro stávající počty návštěvníků je nabídka postačující. Zásadní informace přinesly výsledky z právě uskutečněného přeshraničního socioekonomického monitorovacího systému v Národních parcích Šumava a Bavorský les. Rozhodně se na základě výsledků lépe zjistí struktura návštěvníků, včetně jejich celkového počtu a nabídka se může přizpůsobit nově zjištěným skutečnostem. Podklady slouží pro managementová rozhodnutí v chráněném území pro rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu.

Pokud by počet návštěvníků Národního parku Šumava neustále narůstal, tak by bylo zajisté potřeba vymyslet nové a účinnější opatření než doposud. Pravděpodobnost neustálého vzrůstu je určitě na místě. Podle zjištěných statistik a informací, lze jasně chápat, že chráněná území se budou těšit stále většímu obdivu, a tudíž i většímu množství návštěvníků. Inspirace by se dala nalézt v jiných světových národních parcích. K úvaze pak přichází zavedení vstupného do národního parku. Podle zmíněného průzkumu v Krkonošském národním parku, by měla veřejnost přijmout toto opatření pravděpodobně spíše kladně než naopak. Jak bylo i zmíněno, na polské straně Krkonoš již opatření ve formě vybírání vstupného zavedeno je. Světovým příkladem zavedení vstupného do národního parku byl i zmíněný Národní park Uluru – Kata Tjuta v Austrálii. Samozřejmě by záleželo i na určení výše vstupného, aby bylo veřejností akceptovatelné.

Pokud by se opatření v podobě vybíraného vstupného do národního parku nezavedlo či by se jeho zavedení nesetkalo s úspěchem, nabízela by se i další varianta, jakým způsobem návštěvníky regulovat. Na turisticky velmi vytížená místa by byl omezen vstup podle zavedených „otevíracích hodin“. Mohlo by se v daný čas či v daném časovém horizontu, povolit vstoupit do nejvytíženějších míst pouze určitému počtu lidí. V jiném případě by se na nejatraktivnější místa lidé museli zaregistrovat ke vstupu opět ve vymezeném čase.

Národní park Šumava natolik nepocituje „nevhodné“ chování návštěvníků a jejich pohyb v místech, kde je to zakázané, jako je tomu například v Krkonošském národním parku na velmi frekventovaném místě v nejvyšším bodě České republiky, na vrcholu Sněžky. Chování turistů zde začíná rapidně překračovat únosné míry a naneštěstí je potřeba se obrátit na ne příliš estetické řešení, které se stalo o něco více řešitelným a účinnějším než doposud. Aktuálně se kolem vyhrazeného prostoru pro turisty objevila metr vysoká oranžová síť, viz obrázek č. 56. Ohrazený prostor reguluje pohyb návštěvníků mimo povolený prostor, jako opatření ochrany chráněného území národního parku.

Obrázek č. 56: Ohrazený prostor pro návštěvníky Sněžky

Zdroj: Ekolist, 2020

8 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zjistit jaké atraktivity cestovního ruchu jsou v současné době nabízené návštěvníkům v Národním parku Šumava. Národní park Šumava nabízí velmi pestré využití při návštěvě území. Základní nabídka je určená pro klasickou turistiku, cyklisty, vodáky i běžkaře. To znamená, že nabídka se týká všech sezón a využít ji mohou všechny věkové kategorie, včetně návštěvníků s pohybovým omezením, na které je při nabídce také brán ohled. Hlavním nástrojem regulování velkého množství návštěvníků jsou dvě Návštěvnická centra v Kvildě a na Srní. Návštěvnická centra kromě regulace poskytují návštěvníkům i mnoho informací o Národním parku Šumava a činnosti Správy NPŠ. Kromě nich je zde nespočet dalších informačních středisek, které pomáhají regulovat návštěvníky, včetně doporučování k výletním okruhům. Národní park Šumava dokáže své návštěvníky regulovat pomocí mnoha naučných stezek. Dokonce láká na zážitkové stezky. V práci je zmíněná zážitková stezka *Polom v horské smrčíně*. Na uvedeném příkladě lze pozorovat, jak je možné v Národním parku pracovat i s nepřízní počasí a vybudovat pro návštěvníky zážitek i v kalamitou poničené přírodě. Velmi specifickou nabídkou jsou Nouzová nocoviště, která jsou určená především k nouzovému přespání. Zároveň jsou ale vhodným nástrojem, který usměrňuje turisty, kteří na svých cestách preferují dobrodružství. A dochází tak ke kompromisu možnosti přenocovat přímo v Národním parku s minimálním omezením či ohrožením přírody. Další a neméně důležitým regulačním nástrojem se stala služba *Průvodců divočinou*. Díky této službě opět dochází k určitému kompromisu mezi návštěvníky a přírodou. Národní park Šumava se snaží svým návštěvníkům nabídnout něco speciálního a zavést je tak i do I. zóny NPŠ, kam se běžně vydat nesmí. Turisté se mohou dostat do běžně nepřístupných míst s doprovodem. Doprovod je proškolený průvodce, který dokáže turisty informovat jak o přírodě, tak o činnosti Národního parku Šumava a zároveň s ohledem na danou situaci trasu přizpůsobit.

Na základě rozhovorů se členy Správy Národního parku bylo zjištěno, jak za svého pohledu vnímají regulaci a zároveň propagaci zvláště chráněného území NPŠ. Z jejich strany dochází k nabídce mnoha programů pro veřejnost. Snaží se více propagovat méně známé atraktivity, které národní park nabízí a ukázat turistům, že zde mají více možností k cestování a objevování, než sami doposud tušili. Pokud návštěvníci ve velkém počtu navštěvují velmi oblíbená místa, tak právě masová turistika příliš nepozvedne kladnou image místa.

Dalším bodem bylo zjišťování pomocí dotazníkového šetření. Hlavním úkolem bylo zjistit, jak jsou respondenti informováni o vybrané nabídce Národního parku Šumava a zda nějakou již sami využili. Výsledek souhlasil s předpokladem, že více propagované místo zaměřené na širší

veřejnost bude i více známé respondentům. V rozhovorech s dotazovanými velmi převládala spokojenost s nabídkou Národního parku Šumava. Mnozí z nich jsou pravidelnými návštěvníky NPŠ, někteří se nechali nabídkou i inspirovat. Paradoxně největší obavou z návštěvy Národního parku Šumava, jsou pro návštěvníky samotní návštěvníci. Zodpovědní návštěvníci mají strach z chování právě nezodpovědných jedinců, kteří se zde nedokážou slušně a klidně pohybovat s ohledem na chráněnou přírodu.

Závěrem ještě nejdůležitější doporučení, na základě napříč získanými poznatky. Několikrát již zaznělo a stále je důležité mít na paměti, že v takto specifikovaném chráněném území, jako jsou národní parky, je nejpodstatnější své návštěvníky dostatečně dobře a efektivně informovat o pravidlech chování a zavedených opatřeních včetně sdělení, proč k tomu právě na těchto místech dochází.

9 Literatura

- ANDĚRA, M. (2011): Národní parky střední Evropy. Slovart, Praha.
- ARCHER, B., COOPER, CH., RUHANEN, L.(2005): The meaning, scope, and measurement of travel and tourism. The positive and negative impacts of tourism. Elsevier, USA.
- BÍLÁ STOPA (2019): <http://bilastopa.cz/cs/vylet-na-zlaty-stolec-ek-okolo-jezera-laka/> (cit. 18. 4. 2019)
- BIOSFÉRICKÁ REZERVACE ŠUMAVA (2019a): <http://www.br-sumava.cz/br-v-ceske-republice/> (cit. 18. 4. 2019)
- BIOSFÉRICKÁ REZERVACE ŠUMAVA (2019b): <http://www.br-sumava.cz/charakteristika-uzemi/> (cit. 18. 4. 2019)
- BONIFACE, B., COOPER, CH. (2005): Worldwide Destinations: Casebook: The Geography of Travel and Tourism. Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.
- BUTLER, R., BOYD, S. (2000): Tourism and national parks – Issues and Implications. Wiley.
- BUTLER, R., RUSSELL, R. (2010): Giants of tourism. CAB International.
- CRHONKOVÁ, V. (2009): Nouzová nocoviště v Národním parku Šumava. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- CZECHTOURISM (2018): <https://www.czechtourism.cz/nase-sluzby-pro-vas/spoluprace-s-regiony/mapa-turisticky-ch-regionu-a-oblasti,-kontakty/> (cit. 14. 9. 2018)
- ČSÚ (2018): https://www.czso.cz/csu/xp/euroregion_sumava (cit. 14. 9. 2018)
- DEMEK, J. (1987): Obecná geomorfologie. Academia, Praha.
- DNVGL (2018): <https://www.dnvgl.cz/news/vyzva-pro-firemni-projekty-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-v-cesku-90271> (cit. 14. 9 2018)
- DOHNAL, T., HUBENÝ, P., JABLONSKÁ, L., LÖW, J., NOVÁK, J., ZIMOVÁ, E. (2011): Krajina Národního parku Šumava. Správa NP a CHKO Šumava, Státní fond životního prostředí ČR, Vimperk.
- DOKOUPIL, Jaroslav et al. Euroregion Šumava. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 185 s. ISBN 978-80-7380-404-6. – zjistit stranu
- EDEN (2019): https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden_en (cit. 18. 4. 2019)

- EKOLIST (2020): <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/vrchol-snezky-obepnula-metr-vysoka-sit-ma-chranit-prirodu> (cit. 18.7.2020)
- ENCYKLOPEDIIE EKOTURISMU: WEAVER, D. (2001): The Encyclopedia of Ecotourism. CABI Publishing, Wallingford.
- ETICKÝ KODEX (2019): <http://www.socr.cz/file/625/globalni-eticky-kodex-cestovniho-ruchu.pdf> (cit. 18. 4. 2019)
- EVL (2019): <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1805> (cit. 14. 9 2018)
- FIALOVÁ, D. (2012): Cena za cestovní ruch: přínosy versus ztráty: vzdělávací modul geografie: výukový a metodický text: Přírodní vědy a matematika na středních školách v Praze: aktivně, aktuálně a s aplikacemi - projekt OPPA. P3K, Praha.
- HERBER (2018): http://www.herber.kvalitne.cz/FG_CR/geomorfologie.html (cit. 14. 9 2018)
- HOUŠKA, P. (2014): Environmentální aspekty potenciálu území pro cestovní ruch. Univerzita Jana Amose Komenského, Praha.
- CHM NATURE (2019): <http://chm.nature.cz/dalsi-mezinarodni-zavazky/ramsarska-umluva/implementace-ramsarske-umluvy-v-cr/> (cit. 18. 4. 2019)
- CHO, B. H. (2000): 'Destination', in J. Jafari (Ed.), Encyclopaedia of Tourism, Routledge, London and New York.
- IUCN (2019a): <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories> (cit. 18. 4. 2019)
- IUCN (2019b): <https://www.iucn.org/regions> (cit. 18. 4. 2019)
- ABLONSKÁ, L., LÖW, J., NOVÁK, J., DOHNAL, T. (2011): Krajina Národního parku Šumava – vsi, jejich struktura a vývoj. Správa NP a CHKO Šumava, Státní fond životního prostředí ČR, Vimperk.
- JAKUBÍKOVÁ, D. (2012): Marketing v cestovních ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci. Grada, Praha.
- JANČAŘÍK, M. (2015): Vandr s Michalem Jančaříkem. Šumava. Správa NP a CHKO Šumava, Vimperk.
- JASÍKOVÁ, V., TROUSIL, M. (2009): Úvod do tvorby empirických prací pro cestovní ruch. Gaudeamus, Hradec Králové.

- JELÍNKOVÁ, E., JENÍK, J. (2001): Biosferické rezervace a program UNESCO – Člověk a biosféra. *Geografické rozhledy*, 10(4), 86-87.
- KIRÁLOVÁ, A., STRAKA, I. (2013): Vliv globalizace na marketing destinace cestovního ruchu. Ekopress, Praha.
- KONCEPCE ROZVOJE CR PK (2013): <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/koncepce-rozvoje-cestovniho-ruchu-plzenskeho-kraje-pro-obdobi-2014-2020> (cit. 18. 4. 2019)
- KOOP, J. (2001): Úvod do regionálního výzkumu. Západočeská univerzita, Plzeň.
- KOOP, J., KUČERA T. (2005): Geografie, cestovní ruch a rekreace. Interakce cestovního ruchu a přírodního prostředí na ostrově Tenerife. Olomouc.
- KOTÍKOVÁ, H. (2013): Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. Grada, Praha.
- KOTÍKOVÁ, H., SCHWARTZHOFFOVÁ, E. (2014): Cestovní ruch a rekreace: organizace, řízení a marketing v destinaci. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.
- KRNAP (2019): <https://www.krnapp.cz/faq/> (cit. 18. 4. 2019)
- KRNAP (2020): <https://www.krnapp.cz/zonace-v-otazkach-a-odpovedich/> (cit. 18.4.2020)
- LEW, A.A., HALL, C.M., WILLIAMS, A.M. (2004): A Companion to Tourism. National Parks: Wilderness and Culture Stephen Boyd Blackwell.
- MARIOT, P. (1983): Geografia cestovného ruchu. Veda, Bratislava.
- MENDLIK, S. (2003): Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality. Oxford, Butterworth.
- MIKO, L. (2010): Národní parky a chráněné krajinné oblasti v České republice. Ministerstvo životního prostředí, Praha.
- MIRVALD, S. (1998): Metody geografického výzkumu. Vydavatelství Západočeské univerzity, Plzeň.
- MMR (2019): <https://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Cestovni-ruch/Informace-Udalosti/Celosvetove-prijezdy-turistu-v-roce-2018-dle-UNWTO> (cit. 18. 4. 2019)
- MONITORING NPŠ (2019): <http://www.npsmava.cz/cz/5638/10053/clanek/> (cit. 18. 4. 2019)
- MŽP (2019a): https://www.mzp.cz/cz/agenda_2030 (cit. 18. 4. 2019)
- MŽP (2019b): https://www.mzp.cz/cz/globalni_sit_geoparku (cit. 18. 4. 2019)

- MŽP (2019c): https://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi (cit. 18. 4. 2019)
- NATURE (2019): <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102&akce=&ssHledat=> (cit. 18. 4. 2019)
- NC KVILDA (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/5801/sekce/navstevnicke-centrum-kvilda/> (cit. 18. 4. 2019)
- NC SRNÍ (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/5802/sekce/navstevnicke-centrum-srni/> (cit. 18. 4. 2019)
- NEJDL, K. (2011): Management destinace cestovního ruchu. Wolters Kluwer Česká republika, Praha.
- NOUZOVÁ NOCOVIŠTĚ (2018): http://www.npsumava.cz/gallery/13/4160-nouzova_nocoviste_2011.pdf (cit. 14. 9 2018)
- NOUZOVÁ NOCOVIŠTĚ (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/1336/sekce/nouzova-nocoviste/> (cit. 18. 4. 2019)
- NOVÁČEK, P. (2010): Udržitelný rozvoj. Univerzita Palackého, Olomouc.
- NP BAVORSKÝ LES (2020): https://www.nationalpark-bayerischer-wald.bayern.de/cesky/o_nas/portret/index.htm (cit. 18.4.2020)
- NPČS (2020): <https://www.npcs.cz/navstevnik> (cit. 18.4.2020)
- NP PODYJÍ zonace (2020): <https://www.nppodyji.cz/zonace-vyhlaska> (cit. 18.4.2020)
- NP PODYJÍ NÁVŠTĚVNOST (2020): <https://www.nppodyji.cz/navstevnost> (cit 18.4.2020)
- NPŠ (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/5809/833/clanek/> (cit. 18. 4. 2019)
- OCHRANA PŘÍRODY (2019a): <http://www.ochranaprirody.cz/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-umluvy/ramsarska-umluva/> (cit. 18. 4. 2019)
- OCHRANA PŘÍRODY (2019b): <http://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/neziva-priroda/geoparky/> (cit. 18. 4. 2019)
- ORIEŠKA, J. (2007): Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu. Idea servis, Praha.
- ORIEŠKA, J. (2010): Služby v cestovním ruchu. Idea servis, Praha.
- PALATKOVÁ, M. (2011): Marketingový management destinací: strategický a taktický marketing destinace turismu, systém marketingového řízení destinace a jeho financování, řízení kvality v destinaci a informační systém destinace. Grada, Praha.

PARTNER NPŠ (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/1483/sekce/projekt-partner-nps/> (cit. 18. 4. 2019)

PERLÍN, R., BIČÍK, I. (2010): Lokální rozvoj na Šumavě: závěrečná publikace shrnující výsledky projektu Analýza vývoje Národního parku Šumava za období uplynulých 15 let. Správa NP a CHKO Šumava, Vimperk.

PETRÍČKOVÁ, L., STUDNÍČKA, P., VRCHOTOVÁ, M. (2012): Organizace cestovního ruchu v krajích a v turistických regionech České republiky. CzechTourism, Praha

PLZÁKOVÁ, L., STUDNÍČKA, P. (2014): Řízení cestovního ruchu v České republice - minulost, současnost, budoucnost. Wolters Kluwer, Praha.

PRŮVODCI ŠUMAVOU (2019): <https://www.pruvodci-sumavou.cz/> (cit. 18. 4. 2019)

PŘEŠHRANIČNÍ SOCIOEKONOMICKÝ MONITORING (2020): Přeshraniční socioekonomický monitoring v národních parcích Šumava a Bavorský les v letech 2017–2019. Správa Národního parku Bavorský les: <https://www.npsumava.cz/sprava-np/seznam-projektu/zavedeni-preshranicniho-socioeconomickeho-monitorovaciho-systemu-v-narodnich-parcich-sumava-a-bavorsky-les-2/> (cit. 18.6.2020)

PTAČÍ OBLASTI (2019): <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1804> (cit. 14. 9 2018)

ROČENKA KRNAP (2019): Ročenka pro rok 2018 Správy Krkonošského národního parku: <https://www.krnep.cz/rocenka-spravy-krnap/> (cit. 18.4.2020)

ROČENKA NPČS (2019): Výroční zpráva pro rok 2018 Správy Národního parku České Švýcarsko: <https://www.npcs.cz/rocenky-spravy-np-ceske-svycarsko> (cit. 18.4.2020)

RYGLOVÁ, K. (2009): Cestovní ruch: soubor studijních materiálů. Key Publishing, Ostrava.

ŘEHOŘOVÁ, P. (2010): Geografie České republiky. Technická univerzita, Ekonomická fakulta, katedra podnikové ekonomiky, Liberec.

SEIFERTOVÁ, V. a kolektiv (2013): Průvodcovské činnosti. Grada, Praha.

SPLOUVÁNÍ VLTAVA (2019): http://www.npsumava.cz/gallery/35/10673-splouvani_2017_tisk.pdf (cit. 18. 4. 2019)

SPLOUVÁNÍ VYDRA A OTAVA (2019): http://www.npsumava.cz/gallery/12/3638-vydra_otava.pdf (cit. 18. 4. 2019)

ŠOPSR (2020): ŠOP SR Prehľad chránených území národnej sústavy k 31. 12. 2019. 2015 [online]. Banská Bystrica, 2015: <http://www.sopsr.sk/web/?cl=114> (cit. 18.4.2020)

ŠOPSR MAPA (2020): http://www.sopsr.sk/cinnost/doc/Mapka_VCHU.jpg (cit. 18.4.2020)

ŠUMAVAGO (2020): https://www.sumavago.cz/sumava/narodni_park/cz (cit. 18.4.2020)

TANAP (2020): <http://tanap.sopsr.sk/navstevnici/> (cit. 18.4.2020)

TOMBLESON, B., WOLF, K. (2020): "One last climb": examining the language surrounding the closure of Uluru to climbers and implications for sustainable tourism (iCCCC & APPRENN). Curtin University, Perth.

TOURISM FOR DEVELOPMENT (2019): <http://www.tourism4development2017.org/knowledge/global-code-of-ethics-for-tourism/> (cit. 18. 4. 2019)

UNITED NATIONS (2018): <https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/10/LazyPersonGuide.pdf> (cit. 14. 9 2018)

UNWTO (2007): A Practical Guide to Tourism Destination Management. UNWTO, Madrid.

UNWTO (2019): <http://www2.unwto.org/press-release/2019-01-25/refundit-wins-1st-unwto-global-tourism-startup-competition> (cit. 18. 4. 2019)

UNWTO ETHICS (2019): <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism> (cit. 18. 4. 2019)

VOŽENÍLEK, V., KAŇOK J. (2011): Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů. Univerzita Palackého v Olomouci pro katedru geoinformatiky, Olomouc.

VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. a kolektiv (2011): Geografie cestovního ruchu České republiky. Aleš Čeněk, Plzeň.

VÝZKUM KRNAP (2019): Analytická zpráva výzkumu. Socioekonomický výzkum návštěvnosti Krkonošských národních parků. MindBridge Consulting a.s. https://www.krnep.cz/data/File/projekty/spolecny_pristup_pece/190903zaverecna_zprava_final.pdf (cit. 18.4.2020)

WIKIPEDIA (2018): https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CHKO%2BNP_Czech_map.png (cit. 14. 9. 2018)

Zákon č. 543/2002 Z. z. Zákon o ochrane prírody a krajiny. <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-543> (cit. 18.4.2020)

- Zákony 2017 VI.: úplné znění. Aktualizace VI/1, IV/2017 Český Těšín: Poradce, s.r.o., 2017
- ZÁVODNÁ, L. S. (2015): Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.
- ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012): Výkladový slovník cestovního ruchu. Linde, Praha.
- ZELENKA, J., TĚŠITEL, J., PÁSKOVÁ, M., KUŠOVÁ, D. (2013): Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích. Gaudeamus, Hradec Králové.
- ZPRÁVA OOCR (2018): Výroční zpráva Oblastní organizace cestovního ruchu (OOCR) Slovenský ráj & Spiš za rok: <https://vraji.sk/>
- ŽĎÁNIDLA (2019): <http://www.npsumava.cz/cz/5743/sekce/zdanidla/> (cit. 18. 4. 2019)